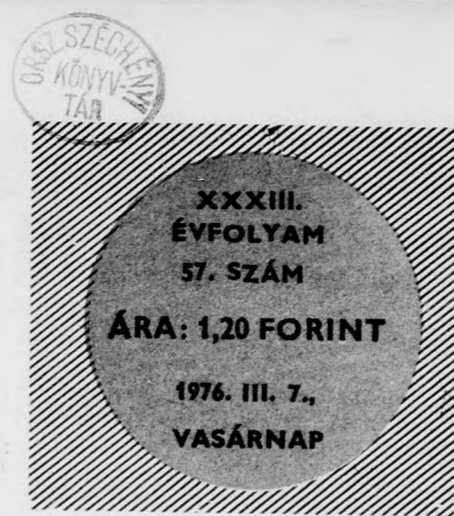

NAPLÓ

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT HAJDÚ-BIHAR MEGYEI BIZOTTSÁGÁNAK LAPJA

Mai számunkban:

- A nők ünnepén 3. oldal
- Hogyan készül a cigaretta? 4. oldal
- Konvenciók és változások 5. oldal
- A falu lámpásai — A könyvelő Egy hölgy Venezuélából — Csailádi kör — Kispajtás (9-16. oldal)

Huszonöt éves az önálló orvosképzés Nyilvános ünnepi tanácsülés Debrecenben

A Himnusz hangjaival kezdődött március 6-án délelőtt a Kossuth Lajos Tudományegyetem aulájában a Debreceni Orvostudományi Egyetem tanácsának a magyar orvostudományi egyetemek önállóvá válásának huszonötödik évfordulója alkalmából rendezett nyilvános ünnepi tanácsulés. Dr. Szabó Gábornak, az egyetem rektorának megnyitó szavai után dr. Karmazsin László oktatási rektorhelyettes köszöntötte a megjelenteket, köztük Sikula Györgyöt, a Hajdú-Bihar megyei Pártbizottság első titkárát, dr. Postás Sándort, a Debrecen városi Pártbizottság első titkárát, dr. Aczél György egészségügyi miniszterhelyettes, dr. Csicsvari Istvánt, a Debrecen városi Tanács elnökét, dr. Kolozsvári Lajost, a Hajdú-Bihar megyei Tanács V. B. titkárát, dr. Vidovszky Kálmánt, az MSZMP Központi Bizottsága tudományos, közoktatási és kulturális osztályának alelnökét, dr. Alberti Béla, a Hafiai Népfront Hajdú-Bihar megyei Bizottságának titkárát, valamint a testvérintézmények képviselőit. Felolvasta Losonczy Pálnak, az Elnöki Tanács elnökének a jubileum alkalmából az egyetem rektorához küldött levelét, majd beszédet mondott.

Visszatekintett a debreceni felsőfokú oktatás történetére, majd ismertette a Debrecenben létrejött állami egyetem fejlődésének történetét.

Beszédének második részében az egyetem előtt álló feladatokról szólt. A jövő orvosképzése minőségileg más, új lesz, de a meglévő alapokra és hagyományokra kell építeni a jövőt. Az orvosképzés folyamatos reformját szinte elkerülhetlenné teszi és fogja tenni az, hogy ma már egyetlen komplex folyamat irányítója sem fogadja el a spontaneitás elvét, az ösztönösséget, az improvizáció módszerét. Jelentős feladatokat kell elvégezni a betegellátásban és a tudomány fejlesztése területén.

Dr. Karmazsin László szavai után dr. Aczél György egészségügyi miniszterhelyettes ünnepi beszéde következett.

Amikor huszonöt évvel ezelőtt az egységes universitások kiválva létrejött a Debreceni Orvostudományi Egyetem, a régi alapokra épült, de ugyanakkor a szocialista egészségügyi első intézményeinek egyike volt. S elindította a kommunista orvosképzés folyamatát. Az új oktatási modell beváltotta a hozzáfűzött eredményeket, kialakult hármas funkciója — az oktató-nevelő munka, a betegellátás, a tudományos kutató munka — szorosan alkalmazkodott a társadalmi igényekhez. Az oktató-nevelő munka területén különösen jelentős munkát végzett a Debreceni Orvostudományi Egyetem, mert az ország orvosilag legrosszabbul ellátott részén orvosok ezreit indította útnak. Ugyanakkor az egyetem biztosítani tudta a tudományos káderutánpótlást, bátran vállalta az egyetemi oktatás reformját szolgáló kísérleteket.

A jövőre vonatkozóan dr. Aczél György hangsúlyozta, hogy továbbra is jelentős feladatok várnak az intézményre az új oktatási reform kidolgozása és végrehajtása területén. A betegellátás terén nagyon jelentős részt kell vállalni a jövőben is, hiszen csak így valósulhat meg az elmélet és gyakorlat egysége orvosképzésünkben, a mindennapi munkában.

Dr. Aczél György egészségügyi miniszterhelyettes beszéde után dr. Kesztyűs Loránd, a Debreceni Orvostudományi Egyetem első dékánja, volt rektora emlékezett vissza az önállóvá vált egyetem életének eseményeire.

Visszatekintett az első önálló egyetemi évekre, az indulás nehézségeire, az orvosképzésben bekövetkezett változásokra, az oktató-nevelő munka eredményeire, arra az útra, amelyet az önálló orvosképzés megjárta az elmúlt huszonöt év alatt.

Ezután dr. Kónya István, a Kossuth Lajos Tudományegyetem rektora, dr. Antoni Ferenc, a budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetem rektora, dr. Bartha Ottó, a Pécsi Orvostudományi Egyetem rektorhelyettese, dr. Kulka Frigyes, a Szegedi Orvostudományi Egyetem rektorhelyettese üdvözölte a jubiláló Debreceni Orvostudományi Egyetemet, majd dr. Uray György, a Szabolcs-Szatmár megyei Kórház igazgató főorvosa, dr. Schill Hartmut, a Rostocki Egyetem rektorhelyettese és dr. Mikita János, a Debreceni Orvostudományi Egyetem KISZ-bizottsága titkárának köszöntő szavai következtek.

Az üdvözlések és köszöntések elhangzása után dr. Aczél György egészségügyi miniszterhelyettes kormánykitüntetésekkel adta át.

Munka Erdemrend arany fokozata kitüntetéssel kapott dr. Kesztyűs Loránd akadémikus, egyetemi tanár és dr. Szabó Gábor egyetemi tanár, az egyetem rektora. Fábrián Ferencné röntgenasszisztens a Munka Erdemrend ezüst, Gebei József gépész, pedig a Munka Erdemrend

bronz fokozatát kapta. A kormánykitüntetések átadása után az Oktatási és Egészségügyi Minisztérium kitüntetésait adták át. Az Oktatási és Egészségügyi Minisztérium Kiváló Dolgozója kitüntetést kapott dr. Aberth Béla egyetemi tanár, dr. Jakab Imre egyetemi tanár, dr. Karmazsin László egyetemi tanár, oktatási rektorhelyettes, dr. Kövér Béla egyetemi tanár, dr. Lampé István egyetemi docens, az egyetemi pártbizottság titkára, dr. Leövey András egyetemi tanár, klinikai rektorhelyettes.

Az Egészségügy Kiváló Dolgozója kitüntetést kapott Balla Irén, a Gyermekklinika portása, Budai Gyula, a műszaki osztály műhelyvezetője, Gárdos Andrásné, az I. sz. Sebészeti Klinika portása, Magi István, a Gazdasági Igazgatóság osztályvezetője, Puskás Lászlóné, az Idegklinika osztályvezető ápolónője, Vass Jánosné, a Szemészeti Klinika osztályvezető ápolónője. A kitüntetettek kívül kilencen miniszteri dícséretben részesültek.

Dr. Szabó Gábor rektor ezután bejelentette, hogy az egyetem PRO UNIVERSITATE elnevezésű emlékérmét alapított, s ezt azoknak adományozza az egyetem tanácsa, akik kimagasló munkájukkal támogatják az intézmény munkáját. Harmincötven kaptak meg az emlékérmét, nyugdíjas professzorok, volt és jelenlegi egyetemi és pártvezetők az egyetemről eltávozott oktatók, főhatóságai gazdasági vezetők, akik szívükön viselték az egyetem és a magyar egészségügy fejlesztését és irányítását. PRO UNIVERSITATE emlékérmét adott át dr. Szabó Gábor, a Berettyóújfalui Kórház, a Hajdú-Bihar megyei Tanács Kórháza, a Szabolcs-Szatmár megyei Kórház és a Miskolci Kórház kollektívájának, valamint az egyetemi párt-, KISZ- és szakszervezeti bizottságoknak, majd harmincen kaptak emléklapot az egyetem fejlesztése terén végzett munkájukért.

Végül dr. Szabó Gábor rektor zárszava következett, majd az Internacionálé hangjaival zárult az ünnepi tanácsülés.

Összehívták az országgyűlést

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa az Alkotmány 22. paragrafus (2) bekezdése alapján az országgyűlést 1976. március 18. csütörtök délelőtt 11 órára összehívta.

Az ülészakon a kormány várhatóan előterjeszti a honvédelem, valamint az emberi környezet védelmének törvényjavaslatát, a kohó- és gépipari miniszter pedig beszámol a tárca felkészüléséről az V. ötéves terv és az 1976. évi terv végrehajtására, különös tekintettel a gépipar, valamint a közúti járműfejlesztési program végrehajtásának helyzetére. (MTI)

Hazautazott Moszkvából az MSZMP küldöttsége

Moszkvából szombaton hazautazott a Magyar Szocialista Munkáspárt küldöttsége, amely Kádár Jánosnak, az MSZMP Központi Bizottsága első titkárának vezetésével részt vett az SZKP XXV. kongresszusának munkájában.

Moszkva Kijevi pályaudvarán Jurij Andropov és Dmitrij Usztyinov, az SZKP KB Politikai Bizottságának tagjai, Konsztantyin Katussev, az SZKP KB titkára és más hivatalos személyiségek búcsúztatták a küldöttséget. (MTI)

Gáspár Sándor hazaérkezett Jugoszláviából

Gáspár Sándornak, az MSZMP Politikai Bizottsága tagjának, a SZOT főtitkárának vezetésével Jugoszláviában járt szakszervezeti küldöttség visszaérkezett Budapestre.

A küldöttséget a Keleti pályaudvaron Gál László, a SZOT titkára fogadta, az érkezésnél jelen volt dr. Vitomir Gasparovics, Jugoszlávia nagykövete. (MTI)

Az Árvácska alkotói Debrecenben

Március 9-én, kedden egésznapos látogatásra Debrecenbe érkezik Ranódy László Kossuth-díjas filmrendező, az ÁRVÁCSKA alkotója. Vele együtt jön Czinkóczi Zsuzsika, a címszerep alakítója és Moór Mariann színművész, a film egyik szereplője.

A vendégekkel városunk filmkedvelő nézői többször is találkozhatnak Ranódy László, Czinkóczi Zsuzsika és Moór Mariann társaságában délelőtt ellátogat a Kossuth Gyakorló Gimnáziumba, ahol rendezte az irodalomórán vitáit meg a filmet. Este 6 órakor a Vig moziban ünnepélyes díszelőadásra kerül

re. A küldöttséget a Keleti pályaudvaron Gál László, a SZOT titkára fogadta, az érkezésnél jelen volt dr. Vitomir Gasparovics, Jugoszlávia nagykövete. (MTI)

sor, amelyen az alkotók bemutatkoznak a közönségnek. Az ÁRVÁCSKA érdekes debreceni vonatkozása, hogy szerepel benne a Kodály Kórus: a népszerű együttes tagjai ugyancsak ott lesznek a bemutatón. A Vig moziban Ranódy László életművét bemutató kiállítás nyílik. A programot a Központi Ifjúsági Filmklub vitája zárja a Művészi moziban. Az este 7 órakor kezdődő anketón, amelyre a rendezők minden érdeklődőt szívesen látnak, részt vesz a megkapó szépségű film valamennyi Debrecenbe látogató közreműködője.

Nő a búza vetésterülete

Tervtárgyalás a nádudvari Vörös Csillag Tsz-ben

Kibővített pártbizottsági és tsz-vezetőségi ülésen tárgyalták meg szombaton délelőtt a szövetkezet kultúrházában a nádudvari Vörös Csillag Termelőszövetkezet 1976. évi termelési és pénzügyi tervét.

Gazdag Ferenc, a szövetkezet elnökhelyettese ismertette az idei tervfeladatokat. Elmondotta többek között, hogy az összeállításnál messzemenően figyelembe vette a vezetőség a közös gazdaság további céltudatos fejlesztését, a tagság jövővel szembeni biztositását azzal, hogy eleget tegyenek az állammal szembeni kötelezettségeiknek. Az egyes ágazatoknál tervszerűen és következetesen érvényesítik a takarékoságot, különös tekintettel az ideai szabályozó rendszerre.

Az egyes ágazatokat elemezve a szövetkezet elnökhelyettese elmondta, hogy az állattenyésztés és a növénytermesztés is magasabb célkitűzéseket kapott. 500 hektárral nagyobb a búza vetésterülete, mint tavaly ilyenkor volt, a megelőző évvel szemben 100 hektárral nagyobb

területen, összesen 900 hektáron terveznek cukorrépat, s a kukorica-terület egy részén hibrid vetőmagot állítanak elő, de több lesz a burgonyavetés is.

Az állattenyésztés legfőbb mutatói: 2 milliónál több pulykát keltetnek ki, s az idén megindult baromfi- és juhfejlesztési program keretében már meghaladja a 13 milliót a kikelteztet csirkék száma, s hozzákezdtek a juhfejlesztési program megvalósításához is.

A Vörös Csillag Termelőszövetkezet idei árbevételét 956 millió forintban irányozza elő a terv.

Szabó István tsz-elnök zárszava után úgy döntött a kibővített pártbizottsági és vezetőségi ülés, hogy március 20-ig hat részközgyűlésen tárgyalják meg a tagok a szövetkezet 1976. évi tervét.

K

ADULÓNAPTÁR

ven évvel ezelőtt, 1806. s-án halt meg — 64 éves Barcsay Abraham a magyar felvilágosodás egyik első jelentős képviselője. Nemes család sarja, Barcsay Ákos, Erdélyi volt. A nagyenyedi tanult, 1782-ben lett. Nyugalomba vonásán részt vett a megerdélyi politikai élet-ártnovics-követően társasági tagja miatt re is tartóztatták. íveltebb költő volt a közül. A felvilágosodás hatására felismerte a szükségességét: „Nem csak egymódon állás, nemzetek fő-boldog- ta egyik versében. Fel- hogy a társadalmi vál- a tudományok és kü- en a természetudomá- jódése is szükséges. ínzhez írt költői leve- dományok nevekedésé- z újkor hatalmas tech- nyait dícsérte. Jól francia felvilágosodás cékköltéséit, de lát- ri fejlődésnek önma- ló ellentmondásait, a italizmus visszásságait közt — mint írta — em áll ellent nyereség Gondolatok a békéről mefuttatásában sérel- gy „több a hadakozó, intóveto, több a pap és a kereskedő”. Az ő jelent meg először írás nélkül az erdélyi erdélyi ember.

LA ZENE BESZÉL. eni Fúvósötös tag- sukat március 9-én, délután 3 órakor a művelődési ház- tják be.

SÉGVÉDELEM. A számú Vállalat bri- ban március 9-én, 15 órától dr. Ustht előadást Egészsé- kében címmel.

KEDŐ. Szomsz- rátaink címmel vetétkedőt rendez- harkeresztési gim- március 8-án, után 3 órakor.

TKIALLÍTÁS. A klubkönyvtárban áborús filmek pla- szmel kiállítást nyit- szombaton este hat

TÁS. M. Kristóf stóművész képeiből tárlatot Polgáron, ési központ kiállí- ni. Megnyitó: má- szombaton este 6 zreműködnek a he- tagjai.

DEST. Psota Irén sjas színművész én, kedden este 8 polgári művelődési n mutatja be ön- at.

ZVÉNYSOROZAT. kulturális hónap kulturális, tudomá- ramsorozatot szer- tharnagybajomban. -tól április 12-ig búsz rendezvényt ak le a községben.

SPORTPALYA A EPEN. A debrece- lakótelepen a régi pszóter helyén új pálya készül. Tá- gen elkészítették a malapját, vaskeri- rdán pedig meg- szfaltozást. Az új sztol késő őszig jó nyújt a különbö- ékokhoz, télen pe- sz jégpálya.

OSOR. A hajduná- gyüttes március 6- ton 18 órakor Új- órakor Tiszagy- atja be műsorát.

nyfejtők almébe!

76. február 15-i szá- len keresztretjvény- jte: Farsangi jó butellia, melytől a yul a fantázia. ertek: Bakó József- Landler Jenő u. andorné, Debrecen, u. 10.; Kiss Katalin, sz Ferenc u. 10.; dr. ásne, Debrecen, Rá- Szabó Gusztávne, mok u. 61.; Gyar- Debrecen, Hodászi Szabó István, Deő- adí u. 27.; Seb- nostorpályi, Damja- spár Gyula, Nyir- tér 11.; Hortó Fe- ndódi u. 6.

A Szovjetunió népgazdasága 1976–1980. évi fejlesztésének fő irányai

MOSZKVA

Mint ismeretes, az SZKP KB XXV. kongresszusa Alekszej Koszigin kormányfő vezetésével a párt PB tagjai, a tervbizottság vezetői és több ágazati miniszter részvételével 90 tagú különbizottságot alakított azzal a feladattal, hogy a legmagasabb pártforum harmadik napirendi pontjának vitájában elhangzott, illetve írásban beterjesztett javaslatokat értékelje és döntson arról, milyen kiegészítések és módosítások kerüljenek be a tizedik szovjet öt éves terv fő irányairól szóló előterjesztésbe.

A pártkongresszus a különbizottság jelentése alapján „A Szovjetunió népgazdasága 1976–1980. évi fejlesztésének fő irányai” címmel, dokumentumot fogadott el, amelyet Moszkvában szombaton hoztak nyilvánosságra.

A dokumentum hangsúlyozza: Az SZKP KB XXIV. kongresszusának határozatait megvalósítva, a szovjet nép új, hatalmas lépést tett előre a kommunizmus anyagi-műszaki bázisának megteremtése, a nép életszínvonalának emelése, az ország biztonságának szavatolása útján.

Jelentős mértékben növekedett az ország gazdasági ereje, emelkedett a társadalmi termelés hatékonysága, a meg szilárdabbá vált a szovjet társadalom eszmei-politikai egysége.

Nagy sikereket értünk el a külpolitikában, a párt XXIV. kongresszusán kidolgozott békeprogram megvalósításában. Megszilárdultak a Szovjetunió nemzetközi pozíciói. Erősödött az együttműködés a testvéri szocialista országokkal. Nőtt a szocializmus hatása a nemzetközi események alakulására. Tovább folytatódott a nemzetközi enyhülés folyamata.

Teljesítettük a IX. öt éves terv legfontosabb szociális-gazdasági feladatait. A Szovjetunió népgazdasága nagy ütemben, töretlenül fejlődött. A nemzeti jövedelem a IX. öt éves terv során 28 százalékkal emelkedett, a növekedés volumene abszolút értékben 76 milliárd rubel volt. A nemzeti jövedelem növekedésének mintegy negyötöde a munkatermelékenység növekedésének köszönhető. A termelési állóalap másfélszeresére nőtt, értéke 1975 végére meghaladta a 800 milliárd rubelt. A munka termelékenysége az iparban 34 százalékkal, a mezőgazdaságban 22 százalékkal emelkedett.

Az ipari termelés volumene a IX. öt éves tervben 43 százalékkal nőtt. A közszükségleti cikkek termelése 37 százalékkal emelkedett.

Következésképpen megvalósult a mezőgazdaság hosszú távú fejlesztési programja. Az öt éves terv során ebben az ágazatban a beruházások értéke 131 milliárd rubel volt. A rendkívül kedvezőtlen időjárási viszonyok ellenére a mezőgazdaság bruttó termelése az elmúlt öt éves tervhez viszonyítva 13 százalékkal növekedett. Évi átlagban a gabonatermelés 181,5 millió tonna, a hústermelés 14 millió tonna, a tejtermelés 87,4 millió tonna volt. A gyapottermés évi átlagban 7,7 millió tonnát tett ki.

Mint a dokumentumból kitűnik, a beruházások össz volumene az elmúlt öt éves tervben több mint ötszázmilliárd rubel volt. Csupán az iparban mintegy kétezer nagyvállalat helyezték üzembe.

Magasabb szintre emelkedett a szovjet tudomány, fokozódott az új technika alkalmazásának méretei. Öt év során 16 500 új gép-, berendezés-, készülék- és műszarfajta gyártása kezdődött meg.

Közvetlenül népjóléti célokra — beleértve a lakásépítést és a szociális-kulturális beruházásokat — a nemzeti jövedelem negyötödét fordították.

A lakosság egy főre jutó reáljövedelme 24 százalékkal nőtt. A munkások és alkalmazottak fizetése átlag 20 százalékkal, a kolhozparasztról jövedelme 25 százalékkal lett magasabb.

Több mint 75 millió dolgozó jövedelmét emelték. A lakosság részére a társadalmi fogyasztási alapokból történt kifizetések és juttatások összege 1,4-szeresére nőtt. A nyugdíjak, segélyek és ösztöndíjak emelésevel körülbelül 40 millió ember jutott nagyobb jövedelemhez. A munka utáni jövedelmek és a társadalmi fogyasztási alapokból történő kifizetések növekedése közben az állami kiskereskedelmi árak szilárdak, változatlanok maradtak. A belkereskedelmi forgalom volumene 36 százalékkal, a lakossági szoi-

gáltatásoké 1,6-szeresére emelkedett. Összesen 544 millió négyzetméter területű lakást építettek fel. Az elmúlt öt éves tervben 56 millió ember lakásvizonyai javultak.

Alapjában véve befejeződött az ifjúság általános középfokú képzésére való áttérés.

Nagy figyelmet szenteltek a lakosság kulturális színvonalának növelésének, a munka- és pihenési viszonyok javításának.

Elmélyült a szocialista országokkal, mindenekelőtt a KGST-tagországokkal való együttműködés. Következésképpen megvalósult a szocialista gazdasági integráció komplex programja által előirányzott intézkedések, sokoldalúbbakká váltak a kapcsolatok a fejlődő országokkal. Bővültek a gazdasági kapcsolatok az iparilag fejlett tőkés államokkal — hangzik a dokumentum.

A IX. öt éves terv alapvető feladatainak sikeres teljesítésével egy időben bizonyos gazdasági mutatókkal és egyes termékkétfajták gyártásával kapcsolatos tervfeladatokat nem teljesítették maradéktalanul.

A dokumentum a továbbiakban a többi között rámutat: A X. öt éves terv újabb fontos szakasz a kommunizmus anyagi-műszaki bázisának megteremtésében, a társadalmi viszonyok tökéletesítésében és az új ember kialakításában, a szocialista életforma fejlesztésében.

A X. öt éves terv fő feladata a kommunista párt irányvonalának következetes megvalósítása a nép élete, anyagi és kulturális színvonalának emelése, a társadalmi termelés dinamikus és arányos fejlesztése és hatékonyságának növelése, a tudományos-műszaki haladás meggyorsítása, a munka termelékenységének növelése, a munka minőségének a népgazdaság minden láncszemében való lehető legnagyobb mértékű javítása alapján.

A terv az öt éves időszakra előirányozza a kilencedik öt éves tervhez viszonyított 24–28 százalékos növelését, a lakosság egy főre jutó reáljövedelmének 20–22 százalékkal történő emelését.

A munka termelékenységének növeléséből származik majd a nemzeti jövedelem emelkedésének 85–90 százaléka, az ipari termelés növekedésének mintegy 90 százaléka.

Az ipar alapvető feladata a népgazdaság és a lakosság szükségleteinek teljesebb kielégítése jó minőségű termékekkel, a termelési műszaki felújításának és intenzifikálásának biztosítása minden ágazatban.

Ennek érdekében az ipari termelést az öt éves időszakban 35–39 százalékkal kell növelni, ezen belül a termelési eszközök gyártását 38–42 százalékkal és a fogyasztási cikkek előállítását 30–32 százalékkal. Az iparban a munka termelékenységét 30–34 százalékkal kell emelni.

1980-ban el kell érni 1340–1380 milliárd kilowattóra villamos energia előállítását. Az erőművekben 67–70 milliárd kilowatt kapacitást kell üzembe helyezni, ezen belül az atomerőművekben 13–15 milliárd kilowattot. 1980-ban a közlekedésnek, beleértve a gázkonduktumot, el kell érnie a 620–640 millió tonnát, a gáztermelésnek a 400–435 milliárd köbmétert, a szénttermelésnek a 790–810 millió tonnát.

A Szovjetunióban a terv szerint 1980-ban 160–170 millió tonna acélt állítanak elő, a vegyi és a petrokémiai ipar termelése 60–65 százalékkal növekszik, a műtrágya-termelés eléri a 143 millió tonnát, a vegyszerek és fonalak termelése az 1450–1500 ezer tonnát.

A könnyűipar termelése a kilencedik öt éves tervhez képest 26–28 százalékkal növekszik majd, 1980-ban a szövetgyártás eléri a 12,5–13,1 milliárd négyzetmétert, a kulturális-jóléti és háztartási rendeltetésű áruk termelése 1,6-szeresére emelkedik.

A mezőgazdaság fő feladata az, hogy biztosítsa a mezőgazdasági termelés további növekedését és nagyfokú stabilitását, a földművelés és állattenyésztés hatékonyságának lehető legnagyobb emelését a lakosság élelmiszer-szükségleteinek és az ipar nyersanyagigényeinek teljesebb kielégítése, a mezőgazdasági termények szükséges állami tartalékainak létrehozása érdekében.

A mezőgazdasági termelés évi átlagos volumene az előző öt éves terv megfelelő időszakához képest 14–17 százalékkal emelkedik. A kolhozokban és szovhozokban a munka

termelékenysége 27–30 százalékkal növekszik.

Gabonából évi átlagban 215–220 millió tonnát takarítanak be. 1980-ban biztosítva lesz legkevesebb 9 millió tonna nyersgyapot termesztése.

E gazdasági ágazat céljaira 171,7 milliárd rubelt fordítanak. Folytatódik műszaki korszerűsítése, az új technika bevezetése, a termelési ipari módszerei és a haladó technológia bevezetése alapján.

A dokumentum ezt követően felvázolja a szociális fejlesztés és az életszínvonal-emelés átfogó programját. Megállapítja:

A gazdasági fejlődés és a társadalmi termelés hatékonyságának növelése alapján biztosítják a nép növekvő anyagi és szellemi szükségleteinek teljesebb kielégítését, a szocialista életforma következetes fejlesztését, a szovjet társadalom szociális struktúrájának további tökéletesítését.

E célok érdekében javítják a szociális és munkakörülményeket, fokozódik a munka alkotói jellege, emelik a lakosság jólétét, növelik a fogyasztás színvonalát, tökéletesítik struktúráját, előirányozzák a lakosság közszükségleti cikkekben mutatkozó keresletének teljesebb kielégítését. Nagy mértékben folytatódik a lakásépítés. Emelik a dolgozók általános műveltségi, kulturális és műszaki színvonalát. Tovább fejlesztik a szocialista demokráciát. Szorosan összekapcsolják az anyagi és erkölcsi ösztönzőket.

16–18 százalékkal emelik a munkások és alkalmazottak bérét, amely az öt éves terv végére eléri a havi átlag 170 rubelt. A kolhozparasztról a közös gazdaságból származó jövedelme átlagosan 24–27 százalékkal növekszik. A kedvezmények és juttatások összege 28–30 százalékkal lesz nagyobb.

Javulnak a dolgozó nők élet- és munkakörülményei. Bővítik a gyermekintézmények és az iskolák hálózatát: 2,5–2,8 millió hellyel építenek bölcsődéket és óvodákat. Növelik az úttörő táborok, a serdülőkorúak és a fiatalok számára pedig a sportlétesítmények számát.

Továbbra is biztosítják az alapvető élelmiszerek és egyéb árucikkek állami kiskereskedelmi árának stabilitását és a szükséges feltételek megteremtését, az árukeszletek felhalmozásának mértéke szerint csökkentik az egyes termékkétfajták árát. A kiskereskedelmi forgalmat 27–29 százalékkal növelik.

Összesen 545–550 millió négyzetméternyi lakóterület felépítését irányozzák elő.

Biztosítják a lakosság egészségvédelmének további javítását. A kórházi ágyak száma 1980-ra eléri a mintegy 3,3 milliót.

Fejlesztik a népművelési rendszert, hogy az megfelelően a tudományos-műszaki haladás követelményeinek, a dolgozók kulturális-műszaki és általános műveltségi színvonalának szüntelen emelése feladatainak. Javítják a szakmunkások és szakértők képzési színvonalát.

Legalább hétmillió tanuló számára építenek új iskolákat, ezen belül mintegy 4,5 millió tanuló számára a falvakban. Fejlesztik az úttörő-paloták és -házak, az ifjú technikusok és természetbarátok számára a foglalkozási körök, gyermekklubok, sport- és zeneiskolák hálózatát.

A dokumentum 9,6 millió felső- és középfokú képzéssel rendelkező szakember kiképzését irányozza elő.

Emelkedni fog a kulturális-népművelési intézmények munkájának színvonalára. Fejlődik a könyvkiadás, a könyvkereskedelem, a televízió- és rádióhálózat. Bővülnek a színes televízió- és sztereóadások, a filmszínházlatok és a filmgyártás anyagi bázisa.

Az új öt éves tervben a külkereskedelmi forgalom volumene 30–35 százalékkal növekszik.

A dokumentum a továbbiakban rámutat:

Minden eszközzel el kell mélyíteni és bővíteni a szocialista országokkal megvalósított gazdasági és tudományos-műszaki együttműködést a kölcsönös előnyök, valamint az elvtársi kölcsönös segítségnyújtás alapján. Biztosítani kell azoknak az intézkedéseknek a végrehajtását, amelyeket a szocialista gazdasági integráció komplex programja és a KGST tagállamai sokoldalú integrációs intézkedéseinek 1976–1980-ra szóló összehangolt terve irányoz elő.

MOSZKVA ÜZENETE A VILÁGNAK

A szovjet pártkongresszus történelmi esemény lett, bevonult nemcsak a Szovjetunió, hanem a nemzetközi munkásmozgalom történetébe és széles határ sugárzása révén a világtörténelembe. Még soha nem fogják elemezni az SZKP XXV. kongresszusát barátok és nem barátok egyaránt, de abban máris mindenki egyetért, hogy nemzetközi területen a békeprogram második fejezetének megfogalmazásával, a Szovjetunióban pedig a kommunista építési területén a jól megalkalmazott tizedik öt éves terv révén ez a kongresszus nagy hatással lesz a jövő alakulására. Az SZKP tisztelet parancsoló egységet mutatott, s ezt az egységet az a tény is bizonyította, hogy a vezető szervek megválasztásakor a kipróbált, élenjáró államfői kerület ismét a Politikai Bizottságba, a titkári posztokra, s Leonid Breznyev személyében a főtájkari funkcióba.

Az SZKP kongresszusának üzenete a világhoz éles ellentétben állt azzal, ahogyan éppen ezekben a napokban az Egyesült Államok vezetői az „erőn alapuló” politikáról beszéltek. Ford elnök a floridai tv-nél adott nyilatkozatában hozakodott elő azzal a meglepő fordulattal, hogy ő bizony a jövőben nem fogja használni a nemzetközi enyhülés kifejezést, illetve annak általános elfogadott francia megjelölését, a „détente”-ot... Természetesen le kell vonni az elnöki kijelentés értékéből azt, hogy elsősorban elnökjelöltként tette! Az amerikai elnökválasztási kampány a jelek szerint jobb felé — a rosszabb irányba! — tolja el az egymással versengők pillanatnyi magatartását, vélekedését, Ford olyan ellenlábasa, mint a republikánus Reagan, vagy a demokrata Jackson éppen azzal támadják az elnökjelölt elnököt, hogy az enyhülés óttárra feloldozta és feloldozza az amerikai imperializmus érdekeit. Ha megérik, hogy nem ejti ki többé az enyhülés szót, Ford azt reméli: kifogja a szelvet vetélytársainak a vitorlájából.

Ford egyébként egyelőre jobban áll, mint remélhette. A New Hampshire-i előválasztás után megnyerte Massachusetts és Vermont előválasztásait is. A jövő héten Florida következik, ahol számos kubai antikommunista emigráns él. Nyilván az ő kedvében akart jární Ford, amikor idézett tv-nyilatkozatában nem csupán az enyhülés szót tagadta meg, hanem igen éles kirohánásokat intézett Kuba ellen is.

Kedvezően alakulnak a dolgok Afrika délkeleti partján, a volt portugál gyarmati területen, az új, független államban, Mozambikban is. Vezetői hadiállapotban levőnek tekintik országukat a szomszédos Rhodésiaival, amelynek fajldozó, fehérlétepes kormánya ugyanúgy megpróbálkozott beavatkozással, aknamunkával Mozambikban, mint nem is olyan rég még Dél-Afrika

Tovább folytatódik a Szovjetunió és az érdekelt KGST-országok erőfeszítéseinek egyesítését célzó munka olyan feladatok közös, átfogó megoldására, mint az alapvető nyersanyagfajták, tüzelőanyagok feltárásának és termelésének, a gépgyártásnak, valamint a közszükségleti cikkek termelésének bővítése. Biztosítani kell a Szovjetunió és a többi KGST-tagállam erőfeszítéseinek meg szorosabb koordinálását és egyesítését a tudományos-műszaki fejlesztési feladatok megoldásában.

A dokumentum előirányozza a Szovjetunió és a fejlődő országok közötti gazdasági és tudományos-műszaki kapcsolatok kiszélesítését és megszilárdítását, hosszútávú, szilárd és kölcsönösen előnyös alapon, elősegítve ezen országok nemzetgazdaságának fejlődését és gazdasági függetlenségük megszilárdítását, tudományos-műszaki potenciáljuk növekedését.

Az eltérő társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élésének elveiből kiindulva és figyelembe véve a kibontakozó nemzetközi enyhülést, a Szovjetunió tovább fejleszti kereskedelmét a kölcsönösen előnyös gazdasági, valamint tudományos-műszaki együttműködést hosszú távú alapon, az iparilag fejlett tőkés államokkal. Az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záródokumentumában foglalt tételek megvalósítása

Angolában. A mozambiki—rhodésiai határt lezárták, Mozambikban államosították a rhodésiai vállalatokat — mindez súlyosan érinti Salisburlyban Ian Smith néppellenes rendszerét. A fehértelepesek vezetői most már rá is kényszerültek arra, hogy Rhodésia — lassan tanuljuk meg az ország afrikai nevét: Zimbabwe — fekete lakosságának némely képviselőivel elkezdjenek tárgyalni...

Az Afrikai Egységszervezet a héten Addisz-Abeában foglalkozott a Mozambik és Rhodésia között kibontakozó válsággal és egyértelműen a mozambiki államnak adott igazat. Ugyanígy Mozambik javára szólnak az eddigi ENSZ-határozatok. Mindennek nagy a jelentősége: gondoljuk csak el, Angolának előbb még különbsáta kellett vívnia az Afrikai Egységszervezetben az elismeréséért. Most viszont Afrika már kezdettől a haladó mozambiki rendszer mellett áll!

Visszatérve az európai eseményekre, ki kell emelnünk a baszkföldi Vitora városában eldőrdült csendőrsortoz hatását. A spanyol rendszer liberalizálódásáról kevés meggyőző erővel beszélhetett ez után Areilza spanyol külügyminiszter, aki Londonban, majd Koppenhágában tárgyalt országok közös piaci, illetve későbbi NATO-tagságáról. A csendőrgyölk által leterített baszk munkásokat sok ezer ember kísérte utolsó útjukra, baszkföldön négy napon át általános volt a sztrájk! A spanyol, a katalán és a baszk dolgozók politikai harc csak élesedhet a jövőben.

Halottak voltak egy összetűzés végén a dél-franciaországi Narbonne városában is. A már hónapok óta tartó francia—olasz „borháború” követelt áldozatokat, egy szőlősgazdát és egy rohamrendőrt. Ismeretes, hogy a francia bortermelekek régóta elégedetlenkednek: a Közös Piac miatt vámtmentesen ömlik az olcsó, igen gyakran nancsolt olasz bor a tönkreteszti a drágábban előállított francia bor üzleti, értékesítési lehetőségeit. A párizsi kormány nem akadályozhatja meg az olasz bor behozatalt, mert ezzel a közös piaci előírásokat sértené meg. Inkább sérti saját gazdáinak érdekeit...

Kérdés, hogy mennyire hat ez is a vasárnapi franciaországi választásokra: a járási választások nem elsősorban politikai jelentőségű, hanem közigazgatási választások. De kétségtelen, hogy ma megnövekedett a fontossága a nép minden megkérdezésének. Szavazatokban is kifejezésre juthat a franciák véleménye: mennyiben látják a különbséget akár a De Gaulle-kor és a mai. Giscard-ista rezsim között is. Mert, hogy visszakanarodjunk a nemzetközi enyhülés problémáifhoz, De Gaulle tábornok annak idején a nyugati államfőiak közül elsőnek használta a „détente” — enyhülés — szót a kelet—nyugati kapcsolatok vonatkozásában.

Az érdeklődés meg szoktuk azokat a szükséges intézkedéseket, amelyek a gazdaság, a tudomány és technika, a környezetvédelem területén és más területeken való nemzetközi együttműködés kiszélesítésére és elmélyítésére irányulnak.

A Szovjetunió, az ország valamennyi népének és nemzetiségének testvéri és megbonthatatlan egységében, magabiztosan halad a kommunizmus vezető útján, rendületlenül követi a kommunista párt által kidolgozott irányvonalat. A szovjet társadalom előtt álló új, öt éves időszakot a gazdasági és kulturális építés még hatalmasabb méretei jellemzik.

A tizedik öt éves terv teljesítése jelentős mértékben fokozza az ország gazdasági erejét és biztosítja a nép jólétének további emelését. A X. öt éves terv éveiben még teljesebb mértékben kidomborodik a fejlett szocializmus fölénye és alkotóereje, még szervesebben összefonódnak a társadalom, a kollektívák és minden egyes ember érdekei.

Az országunk társadalmi-gazdasági fejlődésében elért eredmények nagy nemzetközi jelentőségűek. Az új öt éves terv megvalósítása még jobban megszilárdítja a Szovjetunió nemzetközi pozícióját, elősegíti a szocializmus világszerteinek további erősödését, a békéért és a társadalmi haladásért küzdő összes erő összeforrtóságát — hangsúlyozza a dokumentum. (TASZSZ)

Közel hetven év óta tésével együtt minden március nyolcadika, a nepe. Emlékezzünk a t. Emlékezzünk a chicas 68 évvel ezelőtti hő munkásszonyokra, a 8-án harcba indultak a munka jogáért és hi szabadnak születik és a gok illetik meg.

Ünnepelünk is. Ünne szöntjük a nőket, nemcs közéleti aktivistákat, ha ket, édesanyákat és le. Az átadott virágok az e ként való elismerés és élet minden területén.

A nők felszabadításá lem születése pillanatá kásmozgalommal, s azz tett meg napjainkig. első erőfeszítései a nő arra a felismerésre veze do siker csak nemzetköz szehangolt és jól szerve el. A szocialista nők II. nak 1910-ben közzétett felelőlen hangsúlyozza: saját esztétikus proletar teivel egyetértésben, éve dezzenek, mely a nők, tatott agitációt szolgálja.

A felhívásnak megfelel polgári jogáért folyó há forradalmi fellendülés kommunista pártok egy programja is vált. Ez változatlan. Ma is érvény munista és munkásmozg atulól szolgálunk Lenin ríus nem vívhatja ki a nők ha nem vivja ki a nők. A kommunizmus építő cialista országok példáj annak, hogy a nők teljes az egész társadalom fels, lehetséges és ez a szoc. me.

Korunkban a megvál hatására a nőmozgalom váltak, gazdagabb, sok, egyszültek az általános a a békéért, a nemzeti tá, cializmusért folyó harc talmis folyamában egyes nek az imperializmus cával.

Az elmúlt évben világ női szervezetsége, aktív ismerik fel, hogy a „nő, dalsomban folyó osztá együtt oldható meg a kulturális feladatokkal, az is világos, hogy a vil, — a tőkés és fejlődő ors ségében — további szívó, darsé ez, olyan feladat, a társadalmi haladásért v.

A kormányok és társ, már eddig is sokat tette javításáért. Ennek ellene nivaló. Az UNESCO ad földünkön jelenleg is 4 száma, akik sem írni, se nak. Az „egyenlő munka vét érvényesíteni akara 43 ország kormányza még mindössze 15 ország ko anyavédelemről szóló ményt. Folytathatjuk a magántulajdonon alapul nők azok, akiknek leg, nak, őz azok, akik — s országban — munkanél, kaphatnak munkanélküli

A jelzett és még fel hátrányosan érintő diszk készíttette a Nemzetközi szervezetet arra, hogy ENSZ-nek: nyilvánítsa a nemzetközi évvé, folyta gálatot és tegyen ajánlá, kormányai számára a r, vitására. Mint ismeretes, e kérésnek és határozati, ság nagy ügyeinek szent,

A nők nemzetközi évi jelentőségű eseménye az világkifordulása volt. A cia a világszervezet 133 t szintű rendezvényeként Jelentősége abban áll, ho lyamán első alkalommal és összetételű tanácskozá, kérdés. A kormányok de ztekző éve hármas jels, ság, a fejlődés, a béke — mot arról, hogy milyen helyzete és milyen tová a női egyenjogúság telj sokrétűségében való meg,

A tanácskozás — figy, a világ összlakosságánál bérből és keresetből élők olyan határozatokat hoz egyenjogúság minden jel terjednek.

A konferenciát a soks A felszólalásokban kifeje szág kapitalista vagy sz

mozambiki—rhodesiák, Mozambikban rhodesiai vállalatok súlyosan érinti a Smith néppellenes hérteljesek vezetését is kényesültek a lesian — lassan társország afrikai ne — fekete lakosság képviselőivel elkezd-

szervezet a hérteljes foglalkozott Rhodesia között ki- és egyértelműen annak adott igazat. blik javára szólnak határozatok. Mind- és gond- előbb még írtatnia az Afrikában az elismerés Afriká már mozambiki rend-

európai esemé- melünk a baszk- osában eldőlt tását. A spanyol álódásáról” kevés beszélhetett ez yol külügyminisz- országa közös pia- NATO-tagságáról. által leterített t sok ezer ember akra, baszkföldön általános volt a l, a katalán és a litikai harca csak n.

egy összetűzés országi Narbon- már hónapok óta at „borháború” at, egy szőlősgaz- rendőrt. Ismere- bortermezők ré- nek: a Közös Piac en önönlik az ol- pancsolt olasz bor rágásban előállí- zleti, értékesítési párizsi kormány ja meg az olasz ert ezzel a közös árdénát meg. In- zardának érdeke-

ennyire hat ez is országi, válas- választások nem jelentőségű, ha- választások. De ma megnöveke- a nép minden Szavazatokban is a franciák véle- látták a különb- Gaulle-kor és a rezsim között is. tanyardojunk a és problémái- rnek annak ide- férfiak közül el- dénté” — eny- — nyugati kap- ában.

ozzuk azokat a deéseket, amelyek omány és techni- lelem területén és való nemzetközi zelésítésére és el- lnak.

az ország vala- sz nemzetiségnek nthatatlan egysé- an halad a kom- ető úton, rendü- kommunisták párt irányvonalat. A n előtt álló új, gazdasági és kul- hatalmasabb mé-

terv teljesítése fokozza az or- etjét és biztosítja vobbá emelését. veiben még tel- kidomborodik a s főlénye és al- rvesebben össze- alom, a kollektí- ves ember érde-

ársadalmi-gazda- lért eredmények elentőségűek. Az egválósítása meg úja a Szovjetunió t, elősegíti a szo- lszereinek továb- kéért és a társa- üzdő összes erő hangoztatja vé- (TASZSZ)

Közel hetven év óta a tavasz első napsütésével együtt minden esztendőben eljön március nyolcadika, a nők nemzetközi ünnepe. Emlékezzünk az ünnepünk e napon. Emlékezzünk a chicagói blúzvarró nők 68 évvel ezelőtti hőstetteire, azokra a munkásszonyokra, akik 1908. március 8-án harcba indultak a nők emberi jogaiért, a munka jogáért és hirdették, hogy: a nő szabadnak születik és a férfikkal azonos jogok illetik meg.

Ünnepünk is. Ünnepeljük, virággal köszöntjük a nőket, nemcsak mint dolgozókat, közéleti aktivistákat, hanem mint feleségeket, édesanyákat és leendő édesanyákat is. Az átadott virágok az egyenjogú küzdőtársaként való elismerés és tisztelet jelképei az élet minden területén.

A nők felszabadításáért folytatott küzdelem születése pillanatában összeforrt a munkásmozgalommal, s azzal együtt nagy utat tett meg napjainkig. A munkásmozgalom első erőfeszítése a nők egyenjogúsításáért arra a felismerésre vezettek, hogy maradtak a siker csak nemzetközi összefogással, összehangolt és jól szervezett akciókkal érhető el. A szocialista nők II. világkonferenciájának 1910-ben közzétett felhívása ennek megfelelően hangsúlyozza: „A világ asszonyai saját osztályuk proletariátusának szervezeteivel egyetértésben, évente egy nőnapot rendezzenek, mely a nők választójogiáért folytatott agitációt szolgálja.”

A felhívásnak megfelelően a nők állampolgári jogaiért folyó harc a XX. századi új forradalmi fellendülés szerves részévé, a kommunista pártok gyakorlatában pedig már programmá is vált. Ez a gyakorlat ma is változatlan. Ma is érvényesek, a világ kommunista és munkásmozgalma számára útmutatóul szolgálnak Lenin szavai: „A proletariátus nem vívhatja ki teljes szabadságát, ha nem vívja ki a nők teljes szabadságát.” A kommunizmust építő Szovjetunió, a szocialista országok példája fényes bizonyítéka annak, hogy a nők teljes emberré válása csak az egész társadalom felszabadulásával együtt lehetséges és ez a szocializmusban valósul meg.

Korunkban a megváltozott körülmények hatására a nőmozgalom eredeti céljai kibővültek, gazdagabbá, sokszínűbbé váltak. Kiegészültek az általános emberi szabadságért, a békéért, a nemzeti függetlenségért, a szocializmusért folyó harc céljaival, s egy hatalmas folyamban egyesültek az emberiségnek az imperializmus ellen folytatott harcával.

Az elmúlt évben világszerte növekedett a nők szervezetsége, aktivitása. Egyre többen ismerik fel, hogy a „nőkérdés” része a társadalomban folyó osztályharcnak és csak együtt oldható meg a gazdasági, politikai, kulturális feladatokkal. Számunkra azonban az is világos, hogy a világ jelentős részében — a tőkés és fejlődő országok jelentős többségében — további szívós, kemény harc kérdése ez, olyan feladat, mely összefonódik a társadalmi haladásért vívott küzdelemmel.

A kormányok és társadalmi szervezetek már eddig is sokat tettek a nők helyzetének javításáért. Ennek ellenére sok még a pótolnivaló. Az UNESCO adatai szerint például földünkön jelenleg is 468 millió azon nők száma, akik sem írni, sem olvasni nem tudnak. Az „egyenlő munkáért egyenlő bér” elvét érvényesíteni akaró ENSZ-határozatot 43 ország kormánya még nem ratifikálta, és mindössze 15 ország kormánya írta alá az anyavédelemről szóló nemzetközi egyezményt. Folytathatjuk a sort azzal, hogy a magántulajdonon alapuló társadalmakban a nők azok, akiknek leghamarabb felmondanak, ők azok, akik — számos fejlett tőkésországban — munkanélküliség esetén nem kaphatnak munkanélküli segélyt.

A jelzett és még fel nem sorolt, a nőket hátrányosan érintő diszkriminációk sokasága készítette a Nemzetközi Demokratikus Nőszövetséget arra, hogy kezdeményezze az ENSZ-nek: nyilvánítsa az 1975-ös évet a nők nemzetközi évévé, folytasson sokoldalú vizsgálatot és tegyen ajánlásokat a tagországok kormányai számára a nők helyzetének javítására. Mint ismeretes, az ENSZ eleget tett a kérésnek és határozatilag a női egyenjogúság nagy ügyeinek szentelte az 1975-ös évet.

A nők nemzetközi éve egyik kiemelkedő jelentőségű eseménye az ENSZ mexikói világkonferenciája volt. A mexikói konferencia a világszervezet 133 tagállama kormány-szintű rendezvényeként került megtartásra. Jelentősége abban áll, hogy a történelem folyamán első alkalommal került ilyen szintű és összetételű tanácskozás napirendjére a nőkérdés. A kormányok delegációi a nők nemzetközi éve hármass jelszava — az egyenlőség, a fejlődés, a béke — jegyében adtak számot arról, hogy milyen országukban a nők helyzete és milyen további terveik vannak a női egyenjogúság teljes összetettségében, sokrétűségében való megvalósítására.

A tanácskozás — figyelemmel arra, hogy a világ összlakosságának 50,1 százaléka, a bérből és keresetből élők 34 százaléka nő — olyan határozatokat hozott, amelyek a női egyenjogúság minden jelentős kérdésére kiterjednek.

A konferenciát a sokszínűség jellemezte. A felszólalásokban kifejeződött az adott ország kapitalista vagy szocialista társadalmi

A NŐK ÜNNEPÉN

ÍRTA: KOLLÁR JÁNOS,
A MEGYEI PÁRTBIZOTTSÁG TITKÁRA

berendezkedése, s ennek megfelelően a nők helyzetének, a női egyenjogúság kérdésének eltérő felfogása is. Mindezek ellenére a konferencia pozitív eredménnyel zárult. A haladó erők, elsősorban a szocialista országok törekvései hatására Mexikóban tíz évre szóló világakciótervet fogadtak el. A nők évéből tehát átléptünk a nők évtizedébe, melyhez a kormányok és haladó szervezetek számára jó harci programmal szolgál a világakcióterv.

Az 1975-ös év másik nagy jelentőségű eseménye a Berlinben megrendezett nők világkongresszusa és a Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség ehhez kapcsolódó VIII. kongresszusa volt.

A nemzetközi nőmozgalom e felelősségteljes, nagy seregszemléjén 140 ország közel 2000 küldötte: társadalmi szervezetek, nőszervezetek, ifjúsági szervezetek, szakszervezetek, békemozgalmak, vallási felekezetek képviselői vettek részt, akik felismerték, hogy korunk egyetlen nagy társadalmi problémája sem oldható meg a nők aktív közreműködése nélkül.

A kongresszus magáévá tette a mexikói nyilatkozat gondolatait, a kormányok által elfogadott akciótervet és felhívással fordult a világ országaihoz.

A felhívás kiemeli: „Egyenlőség, fejlődés, béke, ez a jelszó hozott bennünket össze. Érezzük, hogy itt a történelmi lehetőség és felelősség, hogy a mi nemzedékünk döntse el munkájával és harcával, milyen legyen földünk a következő évszázadban.”

Mi nők, akik életet adunk, különösen jogosultak és felelősek vagyunk azért, hogy ez az út jó legyen nekünk, gyerekeinknek és unokáinknak. Ezért akarunk harcolni, amíg csak élet van bennünk. Leszerelést követünk a fegyverkezés helyett, és több pénzt a nők törvényes jogaira. A fejlődés érdekében mindent meg kell tenni a gyarmatosítás áldatlan örökségének felszámolásáért.”

A kongresszus küldöttei elkötelezték magukat arra, hogy fokozottabban bevonják a nőket a békéért, a társadalmi haladásért folytatott harcba és az eddigieknél szélesebb körben küzdenek a nők jogainak kivívásáért, a jogok gyakorlásához szükséges feltételek megteremtéséért.

A szocialista országok — köztük hazánk — képviselői is aktívan vettek részt a kongresszus munkájában. Felszólalásaik, a szocialista országokban élő nők helyzetét bemutató dokumentumok mindvégig az érdeklődés középpontjában állottak. Nem egy tőkésország küldötte hangoztatta: boldogok lehetnek a szocialista országok leányai, asszonyai, hogy olyan körülmények között élhetnek, dolgozhatnak, ahol a jogok gyakorlásának minden feltételei adottak.

Velük együtt a mai napon mi is felelősséggel megállapíthatjuk, hogy a nők nemzetközi évének eszméi, gondolatai hazánkban harminc év óta a megvalósulás útját járják. Társadalmunk a nőket, mint a férfikkal egyenrangú küzdőtársakat tisztelettel és megbecsüléssel övezi.

A nemzetközi nőnap jó alkalom a megyében folyó nőpolitikai munka áttekintésére, az elért eredmények értékelésére és a nők

nemzetközi éve dokumentumait is figyelembe véve további feladataink meghatározására.

Megyei párttervezetünk egybehangozón a XI. kongresszus állásfoglalásával megállapította, hogy az 1970. februári nőpolitikai határozat végrehajtása eredményeként jelentős mértékben javult a nők helyzete, élete, jobbá váltak körülményei. Kedvező változások történtek az egyenlő munkáért egyenlő bér elvének gyakorlati alkalmazásában, fokozódott anyagi, erkölcsi megbecsülésük. Könnyítette helyzetüket a gyermekgondozási segély bevezetése és fejlesztése, a családi pótlék emelése, a gyermekintézmények hálózatának bővítése.

Fontos tapasztalat az is, hogy megyénkben a nőpolitikai határozat végrehajtása társadalmi ügyvé, a gazdasági, politikai, kulturális élet területén folyó mindennapi tevékenység szerves részévé vált.

A nőket és családokat érintő gondok megoldásával ott és azok foglalkoznak, akik ismerik e gondokat és a legtöbbet is tudnak tenni enyhítésükért. Ebből a szempontból a társadalom minden nőtagját érintő országos intézkedések mellett nagy jelentőségűek azok az apróbb, látványosnak sem mondható — csupán megértésből és figyelmességből fakadó — intézkedések, amelyekkel a munkahelyi vezetők, kollektívák teszik kellemesebbé a légkört, könnyebbé a családlátás terheit, emberibbé a munkafeltételeket.

Az ideai nőnap sajátossága az is, hogy egybeesik IV. ötéves tervünk befejezésével és az V. ötéves terv indításával. Amikor számba vesszük eredményeinket, meg kell állapítanunk, hogy nem érthetők volna el azokat az ipari munkások 45 százalékát, a mezőgazdaságban dolgozók 34 százalékát kitevő nő dolgozók áldozatos, szorgalmas munkája nélkül s új ötéves tervünket is csak az ő aktív, lelkiismeretes közreműködésükkel valósíthatjuk meg. Különösen figyelemre méltó az üzemi munkásoknál helytállása, akik a megye ipari termeléséből jelentős mértékben vették ki részüket.

A nőpolitikai határozat végrehajtásának jelentős eredménye az is, hogy a nők körében tovább erősödött a párt iránti bizalom, a szocializmus ügye iránti elkötelezettség. Növekvő közéleti aktivitásukat bizonyítja, hogy a párt, a szakszervezet, a KISZ és a most folyó Hazafias Népfront választásokon a korábbihoz képest sokkal több nő kapott bizalmat és került megválasztásra a vezető testületekben. Társadalmi megbízatásuknak nagy felelősséggel, közmegelegedéssel tesznek eleget.

A közéletiségről szólva az is megállapítható, hogy előrehaladás történt a nők vezetői funkcióba való előléptetése területén. Ez a fejlődés azonban még nincs arányban a lehetőségekkel. Ennek alapvető oka, hogy még mindig elég széles körben hatnak maradi nézetek, helytelen előítéletek a női vezetőkkel szemben. Nehezíti a változást, hogy nem ritkán maguk a nők is — indokolatlanul — vonakodnak a vezetői funkció vállalásától. Felépve a szemléleti akadályok ellen, biztosítva a vezetővé válás feltételeit még következetesebben érvényt kell szerezniük annak, hogy mind több arra alkalmas nő kerüljön felelős vezetői beosztásba.

Az elmúlt évek során sokat fejlődött a pártszervek és pártalapszervezetek nőpolitikai munkája is. Fokozódott a nők körében végzett eszméi, politikai tudatformáló tevékenységük. A pártszervezetek többsége érvényt szerez annak, hogy a helyi állami, gazdasági döntésekben, intézkedésekben helyesen érvényesüljenek a nőpolitikai elvek. Mind több azoknak az üzemeknek, intézményeknek a száma, ahol állandó, folyamatos feladatként kezelik a nők helyzetével és politikai nevelésével való foglalkozást.

Az elért eredményekben nagy szerepe van annak, hogy az asszonyok és lányok ezrei — az egyébként sem könnyű munkájuk mellett — bekapcsolódnak a párt, állami, gazdasági, társadalmi szervek munkájába, szószólói a határozat helyi végrehajtásának. Szükség van erre még akkor is, ha a párt határozata, a kormány állásfoglalása az állami, gazdasági szervek feladatává tette a nők helyzetének állandó javítását. Az ő felelősségteljes, lelkesítő, meggyőző munkájuk, javaslattevő és bíráló észrevételeik nélkül eredményeink kisebbek volnának. Általuk a párt szélesebb emberi kapcsolatokhoz, több családi öröm és gond megismeréséhez jut, amit hasznosítani tud a mindennapi munkában.

E néhány kérdés felvillantása is meggyőzően bizonyítja, hogy a határozat megjelenése óta sok minden történt annak végrehajtásáért. Ezzel együtt azt is látjuk, hogy igen sok még a probléma és nem mindenütt élnek jól a lehetőségekkel. Ezért arra van szükség, hogy a pártszervezetek, az állami, gazdasági, társadalmi szervek rendszeresen értékeljék e munkát, s erre alapozva reálisan határozzák meg a helyi tennivalókat.

Most kedvező helyzetben vagyunk. Pártunk XI. kongresszusa kijelölte a fejlett szocialista társadalom építésének ösztársadalmi feladatait. Van ötéves tervtörvényünk, ismeretek 1976. évi feladataink. Ezek következetes végrehajtása képezi alapját és keretét a nőpolitikai munkának is. Minden okunk megvan a bizakodásra. Elétünk minden esztendővel szebb, gazdagabb lesz, s benne könnyebb, kevésbé gondterhes a dolgozó nők élete.

Lelkesítő céljainkat azonban a korábbi évekhez képest — az ismert okok miatt — nagyobb erőfeszítéssel fejelemeztetnünk, takarékosabb, jobb munkával érhetjük el. A mi társadalmunk a munka társadalmak. Életünk alakulása tehát attól függ, hogyan dolgozunk az elkövetkező években.

Ezen ünnepi alkalmat is felhasználva, kérjük megyénk asszonyait és leányait, hogy legyenek továbbra is a szocialista építő munka élénjárói. Példaadó munkájukkal, a szocialista életmód terjesztésével, ismeretük növelésével járuljanak hozzá a közös céljaink, egyéni és családi boldogulásuk valóra váltásához.

A pártszervezetektől, a munkahelyi vezetőktől azt várjuk, hogy továbbra is tekintsek fontos feladatuknak a nők élet- és munkakörülményeinek javítását, politikai, szakmai fejlődésük segítését. Legyenek kezdeményezői, szervezői a szolgáltatások fejlesztésének, az óvodai, bölcsődei férőhelyek társadalmi összefogásból eredő tervén felüli növelésének. Ne engedjék meg sehol sem, hogy kényelmességből, rosszul értelmezett takarékosságból „félre tegyék” e fontos feladatok megoldását.

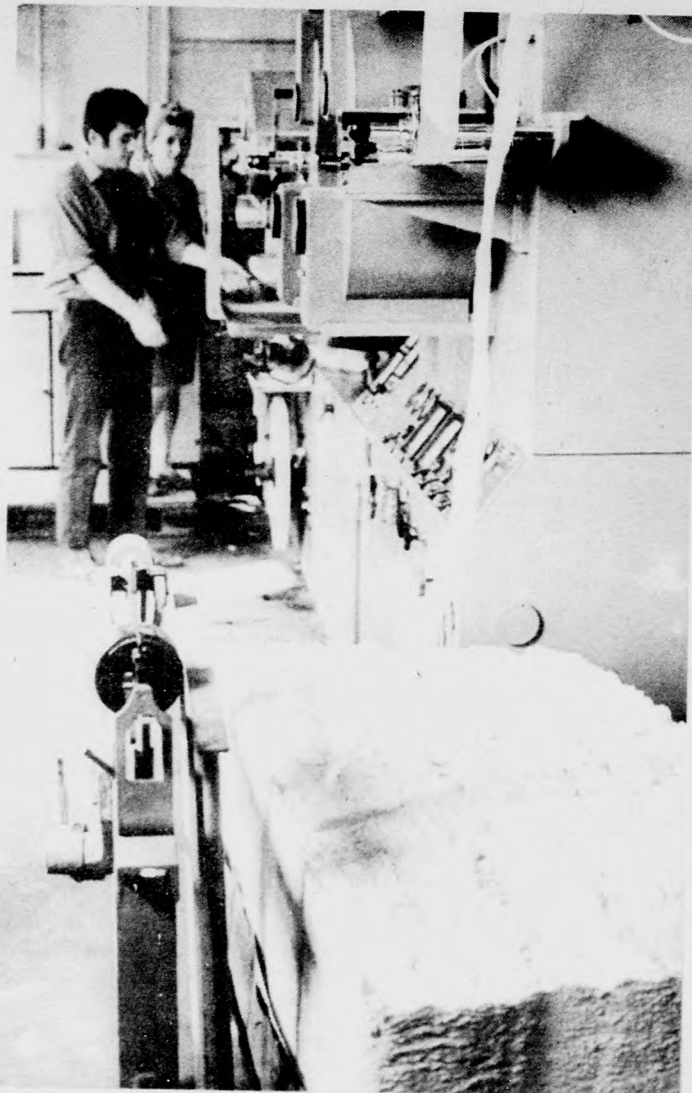
Tovább kell fokozni a politikai felvilágosító munkát társadalmunk minden rétegében, a munkahelyeken és a családokban egyaránt. Értjük el, hogy minél szélesebb körben értelmezzék helyesen a párt nőpolitikáját. Elétünk minden területén kapjanak még nagyobb tiszteletet, megbecsülést asszonyaink és leányaink, mert kettős hivatásuk teljesítésével rászolgálnak erre.

Hazánkban a 66. nemzetközi nőnapot békés körülmények között, szocialista társadalmat építő munkával, bizakodó, reményteljes légkörben, új feladatok tudatában ünnepeljük. De azt is tudjuk, hogy a népek egész sora küzd még ma is a szabadságért, a függetlenségért, az emberibb életért. Róluk sem feledkezhetünk meg. Együttérzésünkről, szolidaritásunkról biztosítjuk a chilei asszonyokat, támogatjuk az otthonukból elűzött palesztin családokat, az angolai nép igazságos harcát, segítjük a sokat szenvedett hős vietnami népet.

A nemzetközi nőnapon az ünneplés közben nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a mi békénk a kommunizmust építő Szovjetunió harca nyomán született és a szocialista világ együttes küzdelme árán szilárdult meg. Tartós pedig csak úgy lehet, ha becsületes munkával, politikai akciókkal hozzájárulunk a világ népeinek békét követő harcához. S ebben a munkában, ebben a küzdelemben mindig élénjárta a Szovjetunió népeinek nődolgozói, akik a világ elismerését kivívták az élet szinte valamennyi területén.

A mindennapi munkához további lelkesedést, erőt kívánunk megyénk lányainak, asszonyainak.

E nemes célok valóra váltásához a megyei pártbizottság nevében további lelkesedést, sikeres munkát, jó egészséget és személyes életükben nagyon sok boldogságot kívánunk megyénk leányainak, asszonyainak.

Hogyan készül a cigaretta?

NAPONTA KÉTEZER KILOMÉTER

A század eleji kezdeményektől eltekintve Debrecenben a felszabadulás után indult a cigarettagyártás. 1945 után több kisebb gyár gépeit centralizálták megyénk székhelyén. A géppark újabb, számottevő bővülése 1963-ban következett be, amikor is a Lágymányosi Dohánygyárat felszámolták. A filteres cigarettagyártás 1970-ben kezdődött, ezáltal azonban már nem más gyárakból leszerelt gépekkel, hanem újonnan vásárolt, korszerű berendezésekkel. Amíg a felszabadulás utáni években egy-egy gép műszakonként általában 300 ezer cigarettát gyártott, a jelenlegi legmodernebb gépsorok már 1,5 millió darabos teljesítményre képesek.

Filterrudgyártó gépsor

Az évek folyamán a technológia is korszerűsödött. 1960-ig a dohányfeldolgozás hideg technológiával (vagyis teremhőmérsékleten) történt, hosszú kezelési idővel. 1960-ban jött be az úgynevezett meleg technológia, amely a hosszú kezelési időt néhány órára rövidítette. Ezzel a technológiával három órán belül cigaretta készül a dohányból.

A cigaretta minőségét a felhasznált dohány minősége határozza

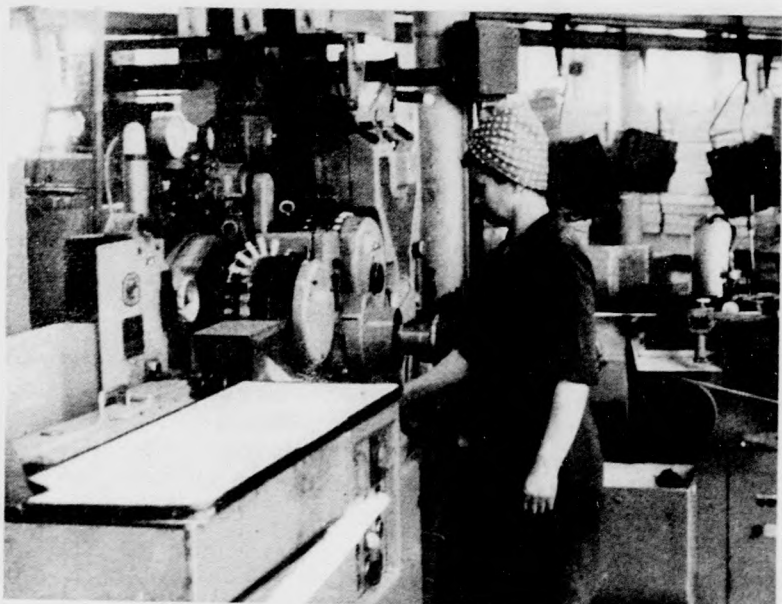
meg. Egy gyártmányba általában 10-12-féle dohány kerül. Ezek jelentős része, mintegy 40 százalékát külföldi (főleg bolgár, görög, albán) eredetű alapanyag.

1976-ban a Debreceni Dohánygyár nyolcmilliárd cigarettát gyárt, ebből négy milliárd lesz filteres. Az idén újabb nagy teljesítményű gépsorokat állítanak üzembe, s ugyancsak ebben az évben valósul meg a dohánycsemeték dohánycsemeté gyártással történő hasznosítása.

Az eddig hasznavehetetlen, sőt a levegőt is károsító dohánypor viszszerül a gyártásba.

Tülnyomórészt tehát cigaretta készül a Debreceni Dohánygyárban — feldarabolatlanul naponta mintegy kétezer kilométert kitevő cigarettaszál —, de gyártanak itt pipadohányt is, pontosabban ma már csak itt gyártanak pipadohányt az országban. A cigaretta hűtéséből itt sem sokáig.

Gulyás—Kalmár

Egy műszakban 900 ezer Feske cigarettát gyárt a filteres cigaretta gyártó gépsor

Műszeres minőségellenőrzés

Lombok és jelzőtáblák

Súlyos baleseti veszélyek forrása immár évek óta, hogy igen sok helyen — főleg a lakott területeken — tavasztól őszig a közúti jelzőtáblák egész sorát fák és magasra nőtt bokrok lombja takarja el. Már most gondolni kell ennek elhárítására. Most, amikor megkezdődött az utcai, útmenti sorfák, bokrok nyesése. Nem elég a nyesésnél csak azt figyelembe venni, hogy ez a növények kelő továbbfejlődését és lombkoronájuk esztétikus formáját szolgálja; hogy az ágak ne érintsék az elektromos vagy távbeszélő légvezetéseket. Kellő előrelátással úgy kell nyesni a fákat és bokrokat, hogy a lombok egyetlen közúti jelzőtáblát se takarjanak el tavasztól egészen az őszi lombhullásig. Az is nagyon fontos, hogy az úttestek fölé behajló faágakat az úttest szintjétől számított 4,5 méter magassáig mind levágják, nehogy ezek az ágak lesodorják a teherautók rakományait, megkarcolják, megrombálják a nagyobb gépjárműveket, például az autóbuszokat.

A KPM Debreceni Közúti Igazgatósága évek óta — így idén is — a fentebb leírtak szerint nyesi a helyi tanácsoknak is. A közúti jelzőtáblák a közlekedés biztonságát hivatottak szolgálni. Jól láthatóságuk biztosítása tehát alapvető feladat. Sőt kötelesség: az emberek testi épsége, élete, az anyagi javak védelme érdekében!

(ny)

GÉPEK ALGYŐRŐL

NYOMÁSFOKOZÓK

A HAJDÚSZOBOSZLÓI FÖLDGÁZÜZEMNEK

Több mint egy évtizede áramlik a fogyasztókhoz a hatvanas évek elején híressé lett nagyhegyesi földgáz, amelynek már feltárásakor nagy szerepet szántak az ország energiaháztartásában. Mint ismeretes, a Nagyalgyői Kőolaj- és Földgáztermelő Vállalat hajdúszoboszlói földgázüzeme 1966 óta naponta mintegy 4 millió köbméter földgázt szolgáltat a főváros és az iparvidékek ipari és háztartási gázellátásához. A folyamatos kiaknázással egyidőben azonban jelentős mértékben csökkent a telep nyomása, olyannyira, hogy szükségessé vált a nyomásvesztés mesteres úton való pótlása. Az ehhez szükséges bővítési munkákról érdeklődünk a napokban Lékai Gusztávnál, a hajdúszoboszlói földgázüzem vezetőjénél, aki kérdéseinkre válaszolva elmondta, hogy a nyomásfokozó be-

rendezések üzembe állításával a termelés újra visszaáll a kapacitásnak megfelelő szintre.

— Milyen mértékben marad el jelenleg a termelés a lehetséges napi 4 millió köbmétertől?

— A kiaknázás kezdete óta annyira gázt termelt az üzem, hogy a telep nyomása a gázszállító távvezetékrendszer indító nyomásának a

szintjére csökkent. Ennek következtében csökkent a berendezések kihasználtsága is — a kapacitáshoz képest körülbelül 75 százalékra.

— Mit eredményez a nyomásfokozó berendezések üzembe állítása?

— Az üzembe állítás után a termelés ismét visszaállítható a kapacitásnak megfelelő szintre.

— Mennyi időt vesz ez igénybe?

— Az idén mindenképpen el kell készülni a bővítéssel.

— Mit foglal magában a bővítés?

— Részint a nyomásfokozó berendezéseket és az ezek elhelyezésére szolgáló kompresszorházat, részint a gépek és a meglévő rendszer közötti szerelvényeket, vezetéseket. Hat gépet telepítenek át Algyőről — e berendezéseket a hatvanas évek végén ugyanilyen rendeltetésre vásárolta a magyar állam.

— Hol tart a munka, kik a kivitelezők?

— Most készítik elő a gépek leszállítását, elkezdődött a technológiai csőszerelés, épül a könnyűszerkezetes kompresszorház. Az építészeti munka generál kivitelezője a KEVIÉP, a technológiai szerelést a Budapesti Kőolajipari Vállalat végzi.

— Mennyibe kerül a beruházás?

— Az eredeti becslések szerint körülbelül 30 millió forintba, de, mint említettem, a gépek nélkül.

— Jóllehet a kivitelezést más vállalatok végzik, a hajdúszoboszlói földgázüzem kollektívája is kénytelen részt vállalni bizonyos, a bővítéssel járó gondokból. Melyeket tartja ezek közt a legfontosabbaknak?

— Előljáróban annyit, hogy azt a plusz terhet, ami a bővítés során ránk hárul, az üzem kollektívája nyilvánvaló, hogy vállalja. Mi sem természetesebb ennél. Amit én ezek közül a legjelentősebbnek tartok, az a munka koordinálása. De talán ugyanilyen fontos, hogy, mivel a technológiai szerelés — a maga műveleteivel, egyebek közt hegesztéssel — az üzemelő berendezések közvetlen közelében folyik, dolgozóknak a megszokottnál is éberebbeknek, figyelemesebbeknek kell

Jegyzet

HULLÁMVÖLGYBEN

A demográfiai hullámvölgy gyerekei.

Ismerős a kifejezés, halljuk, olvassuk. Szerepelt az Oktatásügyi Minisztérium tájékoztatójában is, legutóbb pedig a Pedagógusok Szakszervezetének központi vezetőségének ülésén esett szó róla: az utóbbi húsz esztendő legalacsonyabb születési számú diákkorosztálya hagyja el az idén az általános iskolák nyolcadik osztályát.

115 ezer gyerek. Nemi összehasonlítást: tavaly 180 ezer gyermek született, tavalyelőtt is csak néhány ezerrel kevesebb. Az idén, várhatóan, megint 180 ezer körül lesz a születési szám. Ezekről a „nagy” korosztályokról is sok szó esik manapság.

Maradjunk most mégis — a „hiány-korosztálynál”. Azokról a fiúkról, leányokról szeretnék el-
töprengeni néhány gondolat erejéig, akik 1962-ben születtek, s akik ezekben a hetekben, hónapokban döntik el: hol s hogyan tanuljanak tovább.

Sok jó jel, figyelemkeltő társadalmi akció mutatja, hogy a középiskolák, a szakmunkásképzők, a szülők — de az üzemek is — érzékelik már: ennek a generációnak minden tagja megkülönböztetett figyelmet érdemel. Semmiképpen sem közömbös ugyanis, vajon a felsőoktatásra képző gimnáziumokba jelentkez-e elegendő a legjobbak közül; vajon a szakmai alapokat is adó szakközépiskolák osztályai megtelnek-e; s ami talán a legfontosabb, lesz-e elegendő jelentkező a szakmunkás-utánpótlást elsősorban megalapozó iparitanuló-intézetekbe?

A választás, a döntés — s ezt feltétlenül hangsúlyoznunk kell — elsődlegesen a gyerekek és a szülők magánügye, elvitathatatlan joga. Szülő, gyerek és nevelő együttes tanácskozásából, képességből, hajlamból és tervekkel adódik a választás, azoknak a jelentkezési lapoknak a kitéltése, amelyek mostanában kerülnek el a középiskolák oktatási intézmények igazgatóihoz. Sok esztendő megfigyelése, tapasztalatai jelzik, hogy kisebb-nagyobb aránytalanságok kíséretében ugyan, de nyár elejéig jobbra megnyugtatóan lebonnyolódik a beiskolázás. Ami viszont később derül ki: minden esztendőben kialakul olyan — kisebb hadsereget kitevő — gyerektábor is, amely sehova sem jelentkezik!

Elsősorban lányokból verbumálódik ez a tízezres tábor. Lányokból, akik falusi, esetleg tanyakörzeti kiskisnőket végeztek. A szülők, egy kicsit régi beidőzések bilincseiben, egy kicsit tájékozatlan-

ság okán is, beletörődnek abba, hogy a leány maradjon otthon, segítessen a házi munkában, vagy minden szakképzés nélkül vegyen valami kisebb munkát közeli kisüzemben, termelőszövetkezetben. Elhangzik az is gyakran, „úgyis férjhez megy a leány”. A végeredmény azonos: nem érdemes tovább tanulnia.

Aztán, tíz év, tizenöt év múlva, de sokszor előbb is kiderül: nem volt jó a számítás. A leánynak hiányzik a szakma, nehezebben boldogul az iparban is, a mezőgazdaságban is, ahol ugyancsak egyre nélkülözhetőbb a szakmai tudás.

Most, erről a 115 ezer gyerekről töprengve, különösen soknak tűnik a tízezer. Azoknak a kislánynoknak a serege, akik — s erre megint csak érkeznek jelzések — mindaddig sehova sem jelentkeztek. Mögöttük felséjlik az alföldi megye kollégiumi igazgatója, aki elpanaszolta, hogy lassan felére zsugorodik a létszám a sok milliós befektetéssel létrehozott diákkollégiumában. Azoknak a szakmunkásképzőkben áldozatosan dolgozó igazgatóknak, nevelőtanároknak az arca, akik keservesen töprengenek, hogyan tölthetnék fel legalább egyetlen első évfolyamuk a jelentkezők gyér számát. Azoknak a gyáraknak az üzemcsarnokai, amelyekből három év múlva pontosan ez a tízezer gyerek fog nagyon-nagyon hiányozni.

Felelőség a sorsukért: nem szolam ez, hanem étető parancs. S nem is elsősorban a szülőknek, vagy a gyerekeknek kell ezt címezni. Hanem: a pályairányító szakembereknek, a pályaválasztási tanácsadóknak, a nevelőknek is, akik — milyen roppant fontos lenne ez — nem szabad, hogy megbékéljenek a nyolcadikos gyerekek tétovázásával, bizonytalankodásával, vagy éppen a közönyével. Megyei, járási és községi művelődési szervek, szakemberek farradhatatlan kutató munkájára kellene most, hogy ne késlekedjen a pályaválasztással, a jelentkezéssel egyetlen gyerek sem abban a körben, amelyre tevékenységük kiterjedhet.

Van még idő. Pótjelentkezésre, elképzelések módosítására, hiszen igen sok szakmunkásképző intézet egészen augusztusig elfogad — és szívesen fogad! — jelentkezéseket. Ne kallódjon el tízezer gyerek! Ne válasszak a bizonytalant a biztos szaktudás helyett. Ne írjuk le őket, csak azért, mert eddig nem mert mondtak!

V. M.

lenniük. A jó együttműködésnek nem lehet akadálya, hiszen maguk a kivitelezők is rendelkeznek iparági gyakorlattal, helyismerettel. Végül, természetesen, a mi feladatunk a szakképzett kezelő személyzet kelendő időben való biztosítása is. Ez megtörtént: olyan emberek állnak rendelkezésre, akik az elmúlt időszakban már bizonyos szintű gépismeretre is szert tettek.

G. I.

A falusi közművelődési alapvetően meghatározó, hogy milyen körülmények között dolgozzon a népművelő, azaz a központ és a tanácsok mellett, átgondoltabb lenne szükség.

Konvenciók és változások

JEGYZETEK A FALUSI KÖZMŰVELŐDÉSRŐL

A megye községeiben járva nap mint nap tanúi lehetünk falvaink megújuló, változó életének. Az új házak növekvő száma, az egyre szaporodó üzemek üzemeltetése, a járójelei mindennek. Az utcákról lassanként kiszorúlnak a lovasok, átadva helyüket a traktoroknak, teherautóknak, személygépkocsiknak. A községek életében napjainkban végbemenő változások tükröződnek a falu életének apró mozzanataiban is. Régi szokások tűnnek el, a múlté már a falusi közösségek zártasága, kasztszerű rétegződése. Iskolák, könyvtárak, művelődési házak épülnek, s ezeknek az intézményeknek a munkája jelentős eredményekről ad számot. Így nyilvánvaló, hogy ha a falu művelődési életéről akarunk képet kapni, már nem a felszabadulás előtti évekkel kell összevetni az elért eredményeket, hanem azt kell vizsgálni, hogy a megfelelő változások bekövetkeztek-e a falu szellemi életében is.

Hajdú-Bihar megye „közművelődési térképe” rendkívül változatos képet mutat. Ez természetesen, Adódik az a települések nagyságából, gazdasági fejlettségéből, függ attól, van-e főfoglalkozású népművelő a faluban, régi vagy modern a művelődési ház, milyen összetételű a tanfolyam, mennyire aktív az értelmiség. A kialakult helyzet bonvolultságát fokozza, hogy nem mindig ott találkoznak kiemelkedő eredményekkel, ahol az objektív feltételek a legjobbak.

Napjainkban a falusi közművelődés döntő fontosságú, s alighanem meghatározó tényezője a népművelő. A népművelő szervezi és szervezi a kulturális programokat, s munkájának függvénye a kultúrthozon élte, sőt az egész település közművelődési programja. Nem mond ennek ellent, hogy munkája csak akkor lehet eredményes, ha partnerekre talál part-, állami és tömegszervezeti vezetőkben és a falusi értelmiségben. Gyakran előfordult, hogy amikor egy-egy községben a művelődési kérdéseire terelődött a szó, azt a választ kaptam, majd a művelődési ház igazgatója elmondja, ő ezért kapja a fizetését. Rendkívül szemléletes szemlélet fejlődik ki ebben. Hiszen a falusi közművelődés olyan komplex tevékenység, amely csak községek, állami és társadalmi szervezetek közös munkája nyomán hozza meg a társadalmi fejlődésünk által megkívánt eredményeket. Sajnos, a megyében kevés a szakképzett népművelő. A művelődési házak igazgatói, művelődési előadói döntő többségükben érettségi után szakképzés és tapasztalat nélkül látják munkájukat. Az irodalom, a művészetek iránti vonalom és gyakran a fanatikus hit és ügyszeretet vonzza őket erre a korántsem könnyű pályára.

Debrecenben az egyetemen és főiskolán évente végeznek népművelő szakos hallgatók, a megye községeiben mégis „hiánycikk” a népművelő. A művelődési házakban dolgozó fiatalok (akik az első évek nehézségei után nem választanak más munkakört) a továbbképzések és a munkájuk során szerzett gyakorlati tapasztalataik révén gyakran eredményes munkát végeznek. Reggeltől késő estig dolgoznak, ők ma azok a faluban, akik olykor reménytelennek látszó lehetőségeikkel is meg tudnak birkózni. Mégis hiányzik a megfelelő társadalmi megbecsülésük. S ezért a községi vezetők tehetnének a legtöbbet, elsősorban azzal, hogy munkájukat olyan fontosnak érezzék, mint a pedagógusokét.

Fontos kérdés tehát, hogy a falusi művelődési intézményekben dolgozók alkalmasak-e erre a korántsem könnyű pályára? S ha igen, megvan-e a lehetőség bizonyos fokú szakmai ismeretek mielőbbi megszerzésére? A két kérdésre adható válasz nem egyértelmű. A népművelők kiválasztása legtöbbször esetleges, s a pályakezdés nehézségeivel is többnyire egyedül kell megbirkózniuk. A művelődési központok és a tanácsok összehangoltabb, átgondoltabb munkájára lenne szükség.

A falusi közművelődés másik alapvetően meghatározó tényezője, hogy milyen körülmények között dolgozhat a népművelő, megvan-e azok az objektív adottságok, amelyek az eredményes munka előfeltételei? Természetesen nem lehet

rövid időn belül minden faluban új művelődési házat építeni, arra viszont feltétlenül fel kell figyelni, hogy az utóbbi időben több olyan kultúrthozon épült, amely funkcionálisan elhibázott. Feltétlenül szükségesnek látszik, hogy egy-egy új könyvtár, művelődési ház építésének megkezdése előtt a tervet a községek vezetői és a közművelődési szakemberek vitassák meg, illetve konzultáljanak a tervezővel. Mert hiába épül drága pénzen új művelődési intézmény, ha az átadásának pillanatában sem korszerű már!

A művelődési házak életét figyelemmel kísérvé szembevetve, hogy látogatói vagy fiatalok (általában iskolások, középiskolások) vagy öregek. A szakkörökben, kiscsoportokban többnyire iskolás gyerekek, a pávakörök, énekkarok tevékenységében idősebbek vesznek részt. A harminc-nyegen évesek ritka vendégek a kultúrthozonokban. A régebben nagy számban működő öntevékeny egyesületek — tanácsok, színiesték stb. —, lényegében véve megszűntek. Természetesen ma más, illetve más lenne egy-egy énekkar, színiesték csoport, zenekar szerepe mint abban az időben, amikor egy-egy öntevékeny egyesület szerepe jelentette a falu kiemelkedő kulturális eseményét. Az önmagukat nevelő, alakító művelődési közösségek azonban hiányoznak a községek életéből. Ennek csupán egyik oka a kihaló sokféle kulturális lehetőség, a másik tényezője, hogy a pedagógusok pályája elnőiesedett. Alig-alig van férfi tanító, énektanár, aki kórust vezetne. Így az az egy-két együttes, amely ma még megvan, csupán azért tartja fenn magát, mert régi, sokéves kapcsolat fűzi össze az együttest és vezetőjét. S a csoportok megszűnésével a falu életének értékes és megőrzésre érdemes hagyományai is pusztulnak.

A kultúrthozonok programjai változatosak és sokszínűek. A Megyei Művelődési Központ „kulturális szolgáltatásai” — rendhagyó irodalomórák, tárlatok vándoroltatása, rendhagyó énekkorok, különféle együttesek vendégszereplése, az „Élőszóval” sorozat, hogy csak néhány példát említsünk — a Csokonai Színház és a Deryné Színház vendégjátékai, különféle ismeretterjesztő előadások stb. teszik színesebbé a falvak művelődési életét. Azonban a lehetőségek kiválasztása nem mindig a legszerencsésebb, a Csokonai Színház pedig a két problematikus produkcióját — Tótágas,

Legyen eszed, Cristofor! — viszi vidékre. A művelődési házak munkájának színvonala nagy mértékben függ a falusi értelmiség aktivitásától. Az alapvető probléma az, hogy még mindig csak a pedagógusoktól várják el, sőt olykor követelik meg, hogy részt vállaljanak a népművelői munkából. Holott az agrármérnökök, műszaki értelmiségiek, orvosok legalább annyi segítséget tudnának adni, mint a tanítók, tanárok. Sőt többet, ha figyelembe vesszük, hogy milyen sok képesítés nélküli nevelő dolgozik a megyében.

A leglátványosabb eredményeket a könyvtári hálózat mutathatja fel. A statisztikai adatok imponáló fejlődésről tanúskodnak. A szépen rendezett, nagyforgalmú könyvtárak egész sorával találkozhatunk a megyében. A könyvtárak tevékenysége egyútté tartozik a művelődési házak életével, kis falvakban a népművelő könyvtáros is egyben, s legtöbb helyen a művelődési házban helyezték el a könyvtárakat. S ami igen jelentős, a könyvtár és a kultúrthozon egymás kiegészítőivé, segítőivé váltak. Nagyon lényeges kérdése a falusi közművelődésnek, hogyan alakul az iskolák és a kultúrthozonok kapcsolata? Az utóbbi években közelebb került egymáshoz a két intézmény, s ott eredményes a faluban folyó népművelés, ahol harmonikus kapcsolat alakult ki a művelődési intézmények között.

A falusi közművelődés problémáit elemezve úgy tűnik, az a legfontosabb feladat, hogy kialakuljon az a szemlélet, amely megfelelő helyre teszi a község életében a művelődés kérdését. Gyakran találkozunk olyan véleményekkel, ha van mozi a faluban és nő a televízió és rádióelérhetőség száma, akkor nincs probléma a község művelődési életében. Pedig a rádió- és televíziókészülékek számának növekedése csak egyik eleme közművelődésünknek, s egyben bizonyítéka a kulturális igények növekedésének. S talán az anyagi lehetőségekkel is célszerűbben lehetne gazdálkodni: a termelőszövetkezetek kulturális alapjait zsebében meg ma is különféle szórakoztató programokra, kirándulásokra fordítják. És még egy nagyon lényeges kérdés: a művelődésügy közügy, s gyakori példa, hogy egy-egy klub, üzem, intézmény egy-egy program szervezése közben „rivalizál”, s nem jön létre megfelelő koordináció.

Filep Tibor

„Hiszek a költészetben”

Beszélgés Balogh Emesével, a Csokonai Színház művészeivel Vallomás című előadójáról

— A Napkirály vigjátékírója, Molière a következő tanácsot adja színészeinek: „Ellenrizd agyad, és szöveget ki szíved”. Azaz; kellő önismerettel válassz először egyéniségednek megfelelő anyagot, abban mélyedj el, s csak ezután oldódj fel benne.” Az előadónak a színésznél erre százszor több lehetősége nyílik. Műsora maga szerkeszti; izlésével előre kiválasztja hallgatóit. A Vallomás a szerelmet járja körül, a téma azonosságán kívül azonban semmilyen vezérfonalat, külső vagy belső rendet nem tudok a versek sorában felfedezni. Így bizonyos verseket esetlegesnek érzek, a kompozíciót töredzetnek tartom.

— Ez csak olyan címkezetés. Semmi kedvem racionálisan műsort szerkeszteni. En nem vagyok dramaturg! Ha valaki szét akar szedni egy műsort, szét is tudja szedni. Az enyém azért ilyen, mert ezt találtam. Mert ez áll közel hozzám. Nem is akarom és nem is tudom megmagyarázni. Mint ahogy azt a szerelmet is elvitte az ördög, amit meg lehet magyarázni! Pontosan a szerelem megfoghatatlansága fogott meg. Hogy nem lehet megérteni, csak érezni. Ezért adtam az alcímet: „variációk az örök témára és a női hangra, két tételben”. Sajnálom, hogy a meghívóról lemaragtam. Csak érzéseket akartam adni, nem magyarázatot.

— Versmondását romantikusnak érzem. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy az igazi élmóció zavart keltene vagy a gesztusok hamissá válnának, csupán azt, hogy egységes témában az egységes módor egyhangúsághoz vezet.

— Ez is skatulya. Én önálló lény vagyok, önálló gondolatokkal. Tíz éves koromban rácsodálkoztam a világra, s amikor először elvittek moziba, elhatároztam, hogy színésznő leszek. Apukám megígérte, hogy eltöri a derekam, kitekeri a nyakamat. Aztán mégis színésznő lettem. Tizenhat éves voltam, amikor felvettek a főiskolára. Ilyen vagyok. Szerintem nincs romantikus, meg nem-romantikus színésznő. Csak színésznő. S ha valakinek igazi, hiteles érzelmi töltése van, s ez értelmileg is megindokolható, akkor jogos a stílusa. S ha meg élmócióit is vált ki a hallgatóból, akkor ez a színészet lényege. Nekem ideadják a szöveget. Keresem a legmegfelelőbb formát. A szöveg a csontváz, amire a színész felrakja a húst. Mindenki a saját húsát! Ha így érti a romantikust, vállalom.

— Tóth Árpád Lélektől lélekig című versében a köztünk tátongó „roppant úr”-ról beszélsz. A szerelem itt valik egyetemessé, itt kapcsolódik össze a barátság, a többi ember szeretetével. Gondolom, nem véletlen, hogy a versnek hangsúlyos helyet adott?

— Én ezt a „jeges úrt” tényleg érzem. Főleg akkor, amikor még a jószándékot sem hiszik el, hanem gyanakodva mőgje néznek. Döböntök vagyok attól, ha a színház második előadásán már csak 100—150 ember ül a nézőtérben. Ez elképzelhetetlen! Papíron persze tétl ház van, de aki megvette a bérletet, nem jön el. Az emberek a technika sodrában valami igazat elfelejtettek. A mai világban annyi minden racionális lett. Csúnya és sivár; mint a lakótelepek. Én kíváncsi vagyok rá; lakótelepen fog-e vers születni? Vajon, aki ott nő fel milyen lesz?

Nem válik-e embertelenné? Lesznek-e álmai, meséi, „kalandjai”?

— Szeptember óta élek itt; s nincsenek barátaim, ismerőseim. Egy szerkesztő Ferenc azt mondta: „Mindenki ott felesleges, ahol van!” Én nem akarok felesleges lenni! Mert ebbe bele kell pusztulni. Az én művészetem a pillanat művészet, a színész, mihielyt lép a színpadról, már csak a tavalyi hó — ahogy Jászai Mari mondta. S hiába émsztem magam, mások nélkül nem tudok élni. Hogy miért van ez? Fogalmam sincs. Én nem gyűjtök se béléget, se vagyon; embereket gyűjtök, gyűjtenék. Nekem a kortársaim a legizgalmasabbak.

Igenis, fel akarom rázni az embereket. Hiszek a költészetben. Ezért állítottam össze ezt a műsort. A versnek meg kell állni a saját lábán. Egy témát szolgál, s nem magamat. Ha magamat akarnék szolgálni, más verseket választottam volna. Minden művészet az emberhez közelít; tudok valamit, amit a másik nem tud, ha elmondom talán jobb lesz neki, könnyebb. Felrázni, eljuttatni a felismerésig a nézőt — ez a vágyam. S talán jobb is lehet tenni őket, tudom erre mondják, hogy romantika. Pedig a színész tényleg olyan, mint a gyertya, míg másoknak világít, önmagát elemészti.

Straky Tibor

Vinkó József

Emés a költészetek mögött

NAGYZENEKARI HANGVERSENY DEBRECENI BEMUTATÓVAL

„Házi” zenekarunk, a MAV Filharmonikusok együttese március első napján mintegy kiemelt fűvósötös-részlettel, hogy Mihály Andrásnak az 1956-os Magyar Zenei Hetekre írt művét Debrecenben bemutassa. A sokoldalú zeneipolitikus munkájáról ismert Debreceni Fűvósötös minden tagja közösen, a zenekar egy-egy szólamának vezetője. Számos mai magyar művet mutattak már be városunkban és a megyében, így Mihály András „Fantázia fűvósötösre és zenekarra” c. alkotásának bemutatásával nem először szolgálták a kortárs magyar zene terjesztésének ügyét. A mű meglehetősen világos szerkezetű, hangvételében többször visszatart Bartókra, ugyanakkor előre is mutat a szerző későbbi, önállóbb invenciójú művei felé. Az egyes hangszeres többször kapnak benne szólisztikus szerepet, olykor egymástól veszik át a vezető zenei gondolatokat. Tulajdonképpen gyakran éreztük azt, hogy olyan zenekari művel van dolgunk, amelyben a fűvósötös egyébként is zenekari hangszerrel a többihez képest kiemelt szerepet kapnak. A szerzőnek azonban sikerült a koncentráció jelleggel, a hangszeres szerepek feleltetésével, megfelelő mennyiségű szólisztikus rész biztosításával a zenekarban való feloldódást kikérni. Így ismét örömmel hallhattuk azt a magas színvonalú muzsikálást, amelynek az együttesnek sajátja és amelyben méltó társa volt a művet jól elsajátított, biztos kézzel vezetett zenekar. A sikerben fontos ré-

szerepet játszott Szabó László vezénylésének és betanításának. Említsük meg nevét a fűvósötös tagjait is: Tuza József (fuvola), Gellén László (oboa), Gömöri Attila (klarinét), Koós Gábor (fagott) és Maruzsa János (kürt).

Schumann a-moll zongoraversenye nem annyira virtuozitásával, mint inkább költőiségével hat. Főleg az első tétel jellemző ez a bensőséges poézis. Katona Ágnes a tétel sok szépségét megcsillantatta néha azonban nem éreztük hangját elég őszintének, valamiféle álromantikus patosz állt közé és a mű közé. Bensőségesebben muzsikált a második tételben, az intermezzóban. Jól eltalálta a zárótétel lendületes karakterét és itt, a kötöttes ritmusban természetesebben éreztük előadását. Technikai biztonsága is imponálóan mutatkozott meg. A zenekar kísérő feladatát általában jól látta el. Egy-egy téma megformálásában mintha vitakozott volna a szólistával. (Többnyire neki, illetve a karmesternek kellett igazat adnunk.)

A szünet után a zeneirodalom egyik szerencésen sikerült remeke, Dvorzsák IX. „Újvilág”-szimfóniája hangzott el. Szerencsésen sikerült, mert közönségikere bemutatása óta töretlen. Ugyanakkor az, amire szakmai berkekben azt szokták mondani: jó mű. Felépítése, dallama, harmóniája és hangszínevilága nemcsak avatott mester kezére vall, hanem valódi, mély élményt is sejtet a kottafejek mögött. A zenekar kitűnően adta elő a szimfó-

niát, néhány részlet egészen magas színvonalon hangzott el. Mindenekelőtt a lírai hangulatú második tétel, amelyben nemcsak a nagyon szépen muzsikáló angolkürtös, de valamennyi hangszeres csoport kitűnően arányalt játékával. Míg a zongoraversenyben néha éreztük a fűvósötös-fantázia pihenő szólamvezetőinek hiányát, itt (részben visszatértek) a fűvósok együttese puhán, kerekén szólt. A jó hangzási arányok plasztikussá tették az előadást, ismét hallottunk egységesen, tisztán szóló vonásokat, fényes — a mű jellegéből következően megfoghatóan harsány — rézfűvósokat. Csak az útdob egy-egy túlságosan kemény ütése lépte túl egyszer-egyszer az általunk elképzelt határokat, bár nem kételkedünk abban, hogy ez jószándékú túlfűtöttségéből eredt. Mindezek a részletek azonban nem érintik az egységesen szóló, jól formáló és színesen muzsikáló zenekar produkciójának egészét, ezt bizonyította a lelkes, szűnni nem akaró tapsvihár is.

Szabó László karnagy az utóbbi idők egyik legjobb koncertjének kellemes felelősségét viselhette. Végig kézben tartotta a zenekart, a néha előforduló „rutinirigálás” helyett valóban légtört teremtett, akár a régi, bevált „Újvilág”-ra, akár az alaposan feldolgozott Mihály-műre gondolunk. Úgy látjuk, a zenekar méltóképpen készül államosításának jubileumi évére.

NŐNAPI CENTRUMNAPOK

MÁRCIUS 8-9.

Paplanok, Lady harisnyanadrág, egyes női nadrágok, kombinék, kozmetikai cikkek

20%

RAKTÁRNAK

bérelnénk kb. 100 m² alapterületű száraz helyiséget.

MEDICOR MŰVEK

Debrecen, Hámán Kató u. 98.

Magasépítésben jártas gyakorlattal rendelkező technikus azonnali felvételre keres Mgtsz. „Debreceenhez közel” jellegre a kiadóba.

Szövetkezetünk a Berettyóújfalun—Földes közötti műút mellett levő híd csárdájának vezetésére vezetőket keres azonnali belépéssel. Az egység családi alapon üzemelő szabdakassza egység. Jelentkezni lehet a szövetkezet kereskedelmi osztályán.

Kabai Vörös Csillag Mgtsz. építő részleg felvételre keres acs-állványozó, kőműves, víz- és fűtészszerező szakmunkásokat. Fizetés: folyamatosan alapján teljesítményben. Jelentkezni lehet: Kabai Vörös Csillag Mgtsz. építő részleg központi iroda, Vörös Híd-sereg út 92.

SZEMÉLYGÉPKOCSIK

MŰSZAKI ELŐKÉSZÍTÉSÉT ÉS

VIZSGÁZTATÁSÁT

TRABANT 601, WARTBURG 353, ZSIGULI, SKODA 100, P. FIAT

tipus esetén rövid határidővel és garanciával vállalja az

XIII. SZ. AUTÓJAVÍTÓ VÁLLALAT

3. sz. üzemege, Szabadság útja 27. Telefon: 12-120, 12-121.

A várható költségekről árajánlatot adunk.

A FIZETÉS OTP HITELRE IS TÖRTÉNHEZ SZERVIZ, DIAGNOSZTIKA, FUTOJAVITÁS, AUTOMENTÉS.

Dolgozókat alkalmaznak

Több éves gyakorlattal rendelkező tervezőmérnököt keres felvételre a Hajdúsági Építő és Vasipari Szövetkezet. Fizetés megegyezéses szerint. Jelentkezni lehet: Hajdú-böszörmény, Szabadság útja 11. sz.

Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat Debrecen, Hámán K. u. 27. felvételre keres mezőgazdasági gépszerelőt, tmk-lakatos és műhely segédmunkást.

Férfi és női segédmunkásokat felvételre keres a Hajdúsági Bőrgyár, Debrecen, Vágóhid utca 3.

Debreceni Kossuth Tsz felvételre keres lakatos, hegesztő, autószerelő, építőgépszerelő, elektroműszerész, villanyszerelő, fűtészszerező, autólektromos szakmunkásokat. Jelentkezés a Tsz Igálatnyesztőjénél, Sámsoni út 77.

Az Ebesi Vörös Csillag Mgtsz alkalmaz egy fő autovillamosági szerelőt, egy fő autószerelőt, egy fő hegesztőt és egy fő esztergályos szakmunkást. Jelentkezés a gépesítési főigazgatónál.

Debreceni Házgyár felvételre keres fűtészszerező, autószerelő, építőgépszerelő, elektroműszerész, villanyszerelő, fűtészszerező, autólektromos szakmunkásokat. Jelentkezés a Házgyárban Debrecen, Balmazújvárosi út 10.

A Hajdú-Bihar megyei Víz- és Csatornamű Vállalat központi telephelyén alkalmaz vidéki munkahelyek látogatására végzettség, vegyszer-technikusokat, építőipari gyakorlati rendelkező normást, változó munkahelyre kiküldésű, továbbá víz- és vízművek technológiai szerelésében lakatos és hegesztő szakmunkásokat, valamint takarítókat. Jelentkezés Debrecen, Hét vezér u. 21. Munkaügyi osztály.

A DEASZ felvételre keres kőműves, víz-, fűtészszerező, autószerelő, portás-éjjelőr (nem nyugdíjas) továbbá segédmunkásokat. Gépipari technikus 5-8 éves gyakorlattal szakipari műveztető beosztásba. Fizetés megegyezéses szerint. Jelentkezés Békési u. 37. sz. Munkaügyi csoport.

4 óráos kíségetőt azonnali belépéssel felvételre keres az Orthoped Klinika. Jelentkezés a klinika intéző főnöknél.

Felvételre keresünk: hálfazati villanyszerelőt, kőműveseket, DT-vezetőket, traktorvezetőket, kotrógépek mellé segédmunkásokat. Jelentkezés Berettyó Vizgazdálkodási Társulat, Berettyóújfalun, Széchenyi u. 8.

segíthetnek...
...egy jó tanáccsal?
NE FELEJTSENEK EL
ÚJ LAKÁSBIZTOSÍTÁST
KÖTNI!

Rekonstrukció alatt álló textilüzemünkbe előnyös feltételek mellett korszerű gépek kezelésére 15 éven felüli női dolgozókat, tenő, szövő, betanulókat felvételre, felvételre keresünk továbbá tervezésben is jártas műszaki rajzoló, épületgépész technikus végzettséggel, esztergályos, lakatos, acs, badogos, csőszerező, asztalos, acs, badogos, kőműves szakmunkásokat és 18 éven felüli női és férfi segédmunkásokat. Cím: PTM Budai Gyára, munkaerő-gazdálkodás. Budapest, XI. Hauszmann Alajos u. 20. Leveleim: 1502. Bp. Pf.: 43.

Gyakorlattal és érvényes bizonyítvánnyal rendelkező kotrógépek kezelőket és felsőfokú kalmárokat az Alsónyírviz Vizgazdálkodási Társulat Debrecen, Tengerszer u. 7. szám.

Gyakorlott esztergályos, vasszerkezeti lakatos, hőkezelő (edző) szakmunkásokat felvételre keres a Fémfeldolgozó Ipari Szövetkezet Debrecen, Vágóhid utca 3/A.

A Berettyó Vizgazdálkodási Társulat (Berettyóújfalun, Széchenyi u. 8. sz.) alkalmaz gépészmérnöki irányítói munkakörbe gyakorlatlalt és legalább középfokú végzettséggel rendelkező szakembert.

A hajdúszoboszlói Közúti Üzem-mérnökség felvételre keres rakodógép-kezelőket és segédmunkásokat. Jelentkezés személyesen Hajdúszoboszló, Szovátai utca B.2.

Felvételre keresünk helyi és vidéki munkára fűtészszerezőket, csőszerezőket, villanyszerelőket, segédmunkásokat. CSOSZER Debreceni kirendeltsége, Mikepécsi út 5.

Anyagmérő lányokat, fűrészipari segédmunkásokat, fatelapi rakodógép-munkásokat, valamint tagonvezetőket felvételre az ERDÉV V. 3. sz. telepe, Debrecen, Balmazújvárosi út.

Azonnalra felvételre keresünk, lehet részfoglalkozású, nyugdíjas is. Kodály Zoltán Zeneművészeti Szak-középiskola, Vár u. 1., gazdasági iroda.

Szabad szombattal dolgozó nagyvállalat orosz nyelvismerttel rendelkező női dolgozókat alkalmaz azonnali belépésre. Követelmény: legalább középfokú végzettség. Fizetés: szakmai gyakorlattól és iskolai végzettségtől függően, megállapítás szerint. Jelentkezés: telefonon: 14-087. Levélben Betonművelő Vállalat csoport-vezetésére 4002 Debrecen 2. Pf.: 107. Vidékiek is jelentkezhetnek. Alberleti szobát, vagy naponkénti hazautazást biztosítunk.

Gépikötő betanulókat 3 műszakos munkakörbe, gépjavárokat, két műszakos munkakörbe éjszakai és délutáni különleges műszakpótlék biztosítása mellett, valamint udvari anyagmozgató segédmunkást és takarítókat felvételre a Budapesti Élelmiségipari-üzemgyár Debrecen, Nyugati u. 5-7.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy SZABÓ FERENC Cipő Ktsz nyugdíjasa 69 éves korában elhunyt. Temetése március hó 10-én, szerdán délután 1 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából egyházi szertartás szerint. Gyászolják: férje, gyermekei, testvérei, menyei, vejei, unokái és rokonai. Lakás: Debrecen, György u. 8.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy SZABÓ FERENC Cipő Ktsz nyugdíjasa 69 éves korában elhunyt. Temetése március hó 10-én, szerdán délután 1 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából egyházi szertartás szerint. Gyászolják: férje, gyermekei, testvérei, menyei, vejei, unokái és rokonai. Lakás: Debrecen, György u. 8.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik HÁLÓ SÁNDOR nyugdíj tanár búcsúztatásán megjelentek és fájdalmunkban részvételüket fejezték ki. A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik HÁLÓ SÁNDOR nyugdíj tanár búcsúztatásán megjelentek és fájdalmunkban részvételüket fejezték ki. A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik HÁLÓ SÁNDOR nyugdíj tanár búcsúztatásán megjelentek és fájdalmunkban részvételüket fejezték ki. A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik HÁLÓ SÁNDOR nyugdíj tanár búcsúztatásán megjelentek és fájdalmunkban részvételüket fejezték ki. A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik HÁLÓ SÁNDOR nyugdíj tanár búcsúztatásán megjelentek és fájdalmunkban részvételüket fejezték ki. A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik HÁLÓ SÁNDOR nyugdíj tanár búcsúztatásán megjelentek és fájdalmunkban részvételüket fejezték ki. A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik HÁLÓ SÁNDOR nyugdíj tanár búcsúztatásán megjelentek és fájdalmunkban részvételüket fejezték ki. A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik HÁLÓ SÁNDOR nyugdíj tanár búcsúztatásán megjelentek és fájdalmunkban részvételüket fejezték ki. A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik HÁLÓ SÁNDOR nyugdíj tanár búcsúztatásán megjelentek és fájdalmunkban részvételüket fejezték ki. A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik HÁLÓ SÁNDOR nyugdíj tanár búcsúztatásán megjelentek és fájdalmunkban részvételüket fejezték ki. A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik HÁLÓ SÁNDOR nyugdíj tanár búcsúztatásán megjelentek és fájdalmunkban részvételüket fejezték ki. A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

ÉPÍTŐMUNKÁSOK FIGYELEM!

A HAJDÚ MEGYEI ÁLLAMI ÉPÍTŐIPARI VÁLLALAT

törzsgárdatagság bővítése céljából

FELVÉTELRE KERES:

ács, autódaru-kezelő, vasbetonszerelő, hegesztő szakmunkásokat, valamint betonozókat, kubikosokat, segédmunkásokat és gépkocsivezetőket.

A vidékieket korszerűen felszerelt munkásszállásonk helyezzük el.

Napi kétszeri étkezést és utazási kedvezményt biztosítunk.

Ne jelentkezzenek azok, akik az utóbbi két évben háromszor változtattak munkahelyet.

JELENTKEZÉS:

a vállalat munkaerő-gazdálkodásán Debrecen, Kálvin tér 11. szám.

APRÓHIRDETÉSEK

HÁZ

Sürgősen eladó Balatonfüred III. ker. Arácsán, háromszoba, konyha 320 négyzetméterrel, jutányosan, azonnal beköltözhető. Cím: Arács, Lóczy Lajos u. 60. Érdeklődni 1161 Budapest, XVI. Rákosszentmihály, Vörösmarty u. 29. Telefon: 640-563, Tóth Istváné.

Hajdúszoboszlón, fürdő közelében hétvégi ház 80 négyzetméterrel, igényesen eladó. Érdeklődni: 12-556 telefonon.

Társasházban lakást keresek 3 vagy 4 szobás 100 négyzetméter alapterületű, készpénzfizetéssel első emeletig a Belvárosban vagy villányegyenben. Igényes 1976. jellegre a kiadóba.

Eladó kétszobás étkező, erkélyes lakás társasházban, garázzsal. Végli D. u. 20. III/3.

Elcserelem dunajvárosi központban levő, távfűtéses, vezetékcsővel, állandó melegvízzel ellátott logtűz II. emeleti tanácsi lakóházat debreceni másfél, kétszobás távfűtésesre. Levél-cím: Oroszlány, Kertaljai út 16. II. em. 13.

Elcserelem kétszobás (köz-komfortos földszinti) ház-felújított lakóház kétszobás főberletre. Erzsébet u. 34.

Udvarotlanok venni 100 négyzetméter. Hajdúszoboszlón. Cím: Lehocskai Ottó, Salgótarján, Pécskó u. 3. Telefon: 17-93 délután 5-10!

ÁLLAT

Eladó 10 hónapos tojás Pincheher nőtényi kutyát és egy új helyi papagályt. Bősörményi út 138. Tangazdaság, Molnárék.

Nagy Lajos u. 14. sz. alatt 1 db. hízó 120 kg eladó. Torokék.

Rozsák a legszebb színekben, ezüstenyók, túják, nemes orgonák, díszserjék, gladioluszok.

Vidéki megrendeléseket postán, pontosan teljesítjük. Kérje díjmentes, színes nagy árjegyzékünket.

SZALKAI DÍSZFÁSKOLA, 1061 Budapest, Népköztársaság útja 8. III. em. 4.

Azonnalra felvételre keresünk, lehet részfoglalkozású, nyugdíjas is. Kodály Zoltán Zeneművészeti Szak-középiskola, Vár u. 1., gazdasági iroda.

Szabad szombattal dolgozó nagyvállalat orosz nyelvismerttel rendelkező női dolgozókat alkalmaz azonnali belépésre. Követelmény: legalább középfokú végzettség. Fizetés: szakmai gyakorlattól és iskolai végzettségtől függően, megállapítás szerint. Jelentkezés: telefonon: 14-087. Levélben Betonművelő Vállalat csoport-vezetésére 4002 Debrecen 2. Pf.: 107. Vidékiek is jelentkezhetnek. Alberleti szobát, vagy naponkénti hazautazást biztosítunk.

Gépikötő betanulókat 3 műszakos munkakörbe, gépjavárokat, két műszakos munkakörbe éjszakai és délutáni különleges műszakpótlék biztosítása mellett, valamint udvari anyagmozgató segédmunkást és takarítókat felvételre a Budapesti Élelmiségipari-üzemgyár Debrecen, Nyugati u. 5-7.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy SZABÓ FERENC Cipő Ktsz nyugdíjasa 69 éves korában elhunyt. Temetése március hó 10-én, szerdán délután 1 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából egyházi szertartás szerint. Gyászolják: férje, gyermekei, testvérei, menyei, vejei, unokái és rokonai. Lakás: Debrecen, György u. 8.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy SZABÓ FERENC Cipő Ktsz nyugdíjasa 69 éves korában elhunyt. Temetése március hó 10-én, szerdán délután 1 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Gyászolják: férje, gyermekei, testvérei, menyei, vejei, unokái és rokonai. Lakás: Debrecen, György u. 8.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ANTAL SÁNDOR Király Erzsébet 1976. március hó 2-án elhunyt. Temetése 1976. március 8-án 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Férje és a gyászoló család. Lakás: Debrecen Kavics u. 2.

FIATALOK! LEÁNYOK! FIGYELEM!

A KSZV. SZEGEDI KENDERFONÓGYÁRA

6724 Szeged, Londoni krt. 3.

AZ 1976-77-ES TANÉVRE

LEÁNYOKAT VESZ FEL FONÓIPARI TANULÓNAK

Jelentkezhet: minden 14. életévét betöltött, 8 általános iskolai végzettséggel rendelkező leány.

Tanulóidő két év, amelynek elvégzése után országos érvényű szakmunkás-bizonyítvány adunk.

Pénzbeli juttatás: 500 Ft/hó társadalmi ösztöndíj, melyre szerződést kötünk 350 Ft/hó tanulmányi ösztöndíj, mely a tanulmányi eredménytől függően növekedhet.

Természeti juttatás: vidéki tanulóknak leányzállón díjtalan elhelyezést, munkaruhát, tankönyvet, tanfelszerelést, tisztálkodási és munkaeszközök biztosítunk.

Hétköznapi 2 Ft/nap térítés ellenében reggelit és ebédet, valamint kedvezményes hazautazást biztosítunk.

A végzett szakmunkások kereseti lehetősége: 2500-2800 Ft/hó+5 százalékos szakmunkáspótlék. Leányzállónkon szakmunkásként is elhelyezést adunk kedvezményes térítéssel.

Egyéni is jelentkezhetnek azok a fiatalok, akik más iskolába nem nyertek felvételt, vagy korábban — az 1974/75-ös tanévben — végezték el az általános iskolát.

Jelentkezés: Személyesen vagy levélben a gyár személyzeti és oktatási osztályán 6724 Szeged, Londoni krt. 3.

A BSZV SZERVIZ

Debrecen, Diószegi út 32-34.

személy- és teherautók

SZERVIZMUNKÁIT

DIAGNOSZTIKAI VIZSGÁLATAIT

BIZTONSÁGIÓV SZERELÉSÉT VÁLLALJA:

Komló Bányász-DVSC

Otthonában játszik a DMTE és a Balmazújváros

A DVSC NB II-es labdarúgó-csapata szombaton reggel elutazott Debrecenből Komlóra, ahol ma délután fél 3 órára kezdettel a Komló Bányász ellen mérkőzik.

A debreceni csapatból Szabó Maczkó és Tóth beteg, Komlón a Szekszárdi Dózsa elleni győztes csapat kezd. Eszerint Kun — Nagy, Vachter, Puskás, Lipóczi — Herczeg, Kiss, Vaczlavik — Bodonyi I., Bodonyi II., Gottdiener összeállításban szerepel a DVSC. Cserejátékosok: Répánszky, Sóvágó és Mezei.

A jelenlegi papírforma a DVSC mellett szól, ugyanis a debreceni együttes 23 ponttal a hetedik helyet foglalja el a bajnoki táblázaton, viszont a Komló Bányásznak csak 18 pontja van, s ezzel a 14. helyen áll. Ezzel szemben a Bányász otthonában mérkőzik, így elmondhatjuk, hogy szoros eredmény várható ezen a találkozón.

A labdarúgó NB II. mai fordulójának többi mérkőzése: Győri MÁV DAC—Nagykanizsai Olajbányász, Bp. Spartacus—Kossuth KFSE, FŐPÉD Szállítók—Volán SC, Nagybatányi Bányász—Dunaújvárosi Kohász, Budapesti VSC—Pécsi MSC, Szekszárdi Dózsa—Várpalotai Bányász, Bábólnai SE—Dorogi AC, Oroszlányi Bányász—Vasas Izzó, Szolnoki MTE—Budafoki MTE Kinizsi.

A labdarúgó NB III-ban is újabb fordulókat rendeznek a mai napon. A hajdú-bihari csapatok közül a DMTE Debrecenben fogadja a Balassagyarmati SE együttesét. A

A labdarúgóedzők soronkövetkező továbbképzésüket március 8-án, hétfőn délután fél 5 óráig tartják a Posta-kert utcai diákközpontban. Ezeneken érkezőkben. Úgyanezre kerülnek a feladatokat az edzők igazolási nyilatkozatát.

A tekintélyes zürichi Sportban a 44 éves Raymond Kopa nyilatkozott Cruyffról a holland származású, jelenleg az FC Barcelona színeiben játszó csodacsatárrol.

Talán kevesen tudják, hogy Kopa, akit tulajdonképpen Kopacsewskinek hívnak, lengyel származású. Eppúgy mint édesapja, 14-től 16 éves koráig szénbányászként kezdte pályafutását. Egy jöszemű edző azonban feljuttatott a kis Raymond labdarúgó tehetségére és attól kezdve karrierje egyre feljelle ivelt. Az akkor fénykorában levő Real Madridban együtt játszott az ugyancsak legendashírű Di Stefanóval.

— Ez a csapat — mondta Kopa — ma már egy legenda. Az ember, ha a lelétől nézi a mai csapatot, kicsit elszomorodik. Pedig valaha ez az együttes a világ legjobb csapata volt. A szinte lebilincselő játéknak — folytatta — a lényege az volt, hogy szárazzálekos támadómódban játszottunk. Gólt akartunk rúgni és nem azt megakadályozni, hogy nekünk gólt lőjenek. A közönség valóban gyönyörködhetett a játék szépségében és a Real-csatárok meg-megújuló támadásaiban. Nálunk sohasem fordult elő, hogy 1:0-as vezetés után védelemben vonultunk volna vissza, hanem újabb gólokat akartunk rúgni.

— Kétségtelen, hogy Cruyff klasszis képességű csatár, de a világranglistán — megítélesem szerint — csak Di Stefanó és Puskás mögé állítható, nem is beszélve Peléról.

— Cruyff erőssége a gyorsaság, de technikailag és taktikailag Di Stefanó mögött van. Akcióráadásra és ötletessége meg sem közelíti Di Stefanóét. Talán azt tudnánk mondani, hogy Cruyff olyan mint egy lobogó lánggal égő gyertya, Di Stefanó pedig mint egy megbízható villanykörte.

SPORTHÍREK

Atigazolt, Kovács Attila I. osztályú tájékoztatósi futó el-távozott Debrecenből, miután a DEAC-ból az Egri Spartacus-hoz igazolt át. E sportág egyetlen debreceni I. osztályú versenyzője távozott a megyéből.

A labdarúgó játékosok továbbképző összejevetelét

mérkőzést fél 3 órai kezdettel bonyolítják le a DMTE nagyerdei pályáján. A DMTE összeállításában egy változás lesz, Szabó sérülése miatt nem játszhat. A kezdő tizenegy: Magyar G. — Németi, Pál, Gergely, Patai, Szabolcsi, Kiss, Magyar A., Rácz, Ambrus, Kovács. Cserejátékosok: Mező, Mészáros és Móza. A mérkőzést Asztalos játékosvezető bíráskodásával bonyolítják le. A Balmazújvárosi Lenin TSE a Kazincbarcikai Vegyész együttesét látja vendégül (játékosvezető: Balázs), míg a Hajdú Vasas Leninvárosban, Simon bíráskodása mellett az MTK-val szemben küzd a bajnoki pontokért.

A megyei I. osztályú labdarúgó-bajnokságban a tavaszi idény első fordulójának mérkőzéseit rendezik a mai napon. Két mérkőzés délelőtt lesz, Debrecenben, hatot a megye városában, községi-ben rendeznek. Érdekesebbnek ígérkező mérkőzések: DASE—Hajdúszoboszló, Hajdúböszörmény—Püspökkladány, Sárrétudvari—Berettyóújfalú.

Ökölvívásban: döntők

A mai napon befejezik a tiszántúli ifjúsági egyéni ökölvívó-bajnokságot. A négynapos versenysorozat 126 öklöző lépett szorítóba, 11 súlycsoportban. A selejtezők és a szombati elődöntők után ma délelőtt a döntők lebonyolításával ér véget a küzdelemssorozat.

Érdekes, hogy egy súlycsoportban már bajnokot avathattak. A középsúlyban volt a legkevésbé induló, három, így körmérkőzés következett. Előbb a békéscsabai Somogyvári legyőzte a petőfbányai Ficzert, majd a miskolci Bánkúti nyert Ficzerevel szemben. Az első helyért már nem öklöztek, ugyanis Somogyvári sérülése miatt visszalépett, így Bánkúti (MEMTE) a súlycsoport Tiszántúlbajnoka.

A mai döntőkre, tíz súlycsoportban délelőtt 9 órától kerül sor a DVSC sportcsarnokában.

MISKOLCON: Magyarország-Bulgária

A DVSC NYERTE AZ AVAS KUPÁT

A Miskolcon folyó kézilabda Vasas Kupa küzdelmet a mai, vasárnapi fordulójával befejezik. A férfiaknál a D. Dózsa legutóbb 22:20-ra nyert a Miskolci Vörösmeteor ellen és ma délután, a Magyarország-Bulgária olimpiai selejtező előtt kerül sor a D. Dózsa-DMTE összecsapására.

A női I. osztályban a DVSC az elmúlt fordulón 17:11-re nyert a D. Kinizsi ellen és 10:10-re végzett a Nyíregyházi Volán Dózsa csapatával szemben. A DVSC együttese a mai fordulón már nem játszik, az eredményhirdetésre utazik a csapat Miskolcra, hogy átvegye az első helyezettnek járó díjat, az Avás Kupát. Képzünk: a Napló Kupa után az Avás Kupát is megnyerte a DVSC.

Huszonötezer néző a Fradi-pályán

Hűvös, csípős idő sem zavarta meg a nézőket, s a labdarúgó-bajnokság szombati nyitányán 25 ezren mentek ki az Úllói uti pályára. A Ferencvárosban Mezei nem játszhat terdsérülése miatt.

Ferencváros-Tatabánya 4-1 (0-0). Az első percekben minden úgy alakult, ahogy várni lehetett: a Ferencváros rohamozott, a Tatabánya védekezett. A 38. percben Pusztai ragyogó beadvását a középcsatár magasan felugrva a bal felső sarok mellé fejelte.

A 48. percben Branikóvs ki-tört, igaz volt mellette tatabányai védő, de miután a földbe raggett, elesett. A játékosok 11-est ítélt: Bálint a bal sarokba bombázott (1-0). Az 56. percben Halász lerántotta Magyarit, aki páros láb-bal beharigot ellenfelebe. A játékosok 2-1-re. Küzdepekességben és akarában multa felül elsősorban a hazai együttes a rosszul taktikázó Csepelt, s aratot megérdemelt győzelmet.

Diósgyőr-Vasas 1-0 (1-0). A 22. percben született meg a mérkőzés egyetlen gólja. Górgéi szabadrúgását Kiss 6 méterről a jobb sarokba fejelte (1-0). Középs színvonalú, küzdelmes mérkőzés hozott a két csapat diósgyőri találkozája.

SZEOL—Salgótarjáni BTC 1-1 (1-1). A 15. percben baloldali szöglet után Nagy A. hátrafejelte a labdát a 16-os vonalához és Szalai kapásból óriási gólt lőtt a jobb felső sarokba (1-0). A 33. percben a szezdi 16-oson belül Kozma a pattanó labda után nyúlva, mellberúgta Szóót, Somlai 11-est ítélt. Básti a büntetőt biztosan lőtte a jobb sarokba (1-1). A találkozó nagy részében a SZEOL birtokolta többet a labdát idónként nagy nyomás nehezedett a vendégek kapujára.

ZTE—Bp. Honvéd 1-1 (1-0). A 26. percben Soós három Honvéd védőn túlvette a labdát, és 10 méterről lőtt a felső kapufa alá (1-0). A 83. percben Antoni és Kozma összecsapása után a Honvéd csatára elesett, 11-est ítélt a játékosvezető, melyet Kozma értékesített (1-1). Az első félidőben a ZTE, a másodikban a Bp. Honvéd játszott jobban, így az eredmény igazságos.

Rába ETO—MTK-VM 0-0 (0-0). Nagyon alacsony színvonalú játékot láthattak a győri nézők, mindkét együttes tervszerűtlenül játszott.

MAI SPORTMŰSOR

Március 7., vasárnap
Asztalitenisz

Élelmiszeripari szakközépiskola tornaterme, 10 óra: A XXV. jubileumi spartakiád döntője egyéni, páros és csapat versenyszakokban.

Atletika

Nagyerdő (Köztemető mellett), 10 óra: Hajdú-Bihar ez évi női, férfi mezei futóbajnoksága, a megyei atlétikai szövetség rendezésében.

Cselgáncs

Dózsa sportcsarnoka, 10 óra: az 1960-61 évbellek tiszántúli seregszemléje, öt súlycsoportban.

Kosárlabda

DVSC sportcsarnoka, 11.30 óra: DASE—ÁSE (férfi), — 13 óra: DASE—Duna Cipő (női). NB II-es bajnoki mérkőzések.

Labdarúgás

DMTE nagyerdei pályája, 14.30 óra: DMTE—Balassagyarmati SE (Asztalos, Kozsola, Pató). NB III-as bajnoki mérkőzés. — DASE pálya, 11 óra: DASE—Hajdúszoboszló Bocskai (szolnoki jv., Csáki, Kiss A.). — DMTE (váltó MGM) pálya, 11 óra: D. Volán—Hajdúdorog (Juhász Gy., Nagy J., Lámer). Megyei I. osztályú bajnoki mérkőzések (előtte ifjúságiak). — DMTE (váltó Építők) pálya, 11.30 óra:

DMTE—Bp. Honvéd (Nagy S., Kovács, Demján J.). — DVSC salakpálya, 12 óra: D. Sportiskola—Békéscsaba (Benke, Szabó L., Turi). Mérkőzések az országos serdülő kupáért.

Vidéken. NB III: Balmazújvárosi Lenin TSE—Kazincbarcikai Vegyész (14.30, Balázs). — Megyei I. osztály: Létavértesi Vörös Meteor—DEAC (14.30, Koroknai, Fazekas, Boros), Hajdúböszörményi Bocskai—Püspökkladányi MÁV Egyetértés (14.30, szabolcsi jv., Vincze, Sándor). — Hajdúnánás—Báránd (14.30, Szathmári, Fodor, Hutóczki), Sárrétudvari TSE—Berettyóújfalui SE (14.30, Kardos, Mészáros, Bakonszegi), Derecskei Petőfi—Kaba (14.30, Horváth M., Tóth S., Hegedüs), Polgár—D. Kinizsi (14.30, borsodi jv., Pencz, Juhász L.).

Ökölvívás

DVSC sportcsarnoka, 9 óra: A tiszántúli ez évi ifjúsági egyéni bajnokság döntője, a megyei szakszövetség rendezésében.

Sakk

Kossuth Lajos Tudományegyetem aulája, 10 óra: Szádtáblás szimulált Csom István, Bárczay László nemzetközi nagymesterek és Varnusz Egon mester részvételével, az egyetemi KISZ-bizottság rendezésében. — Simonffy utca 1/C 9 óra: A megyei férfi

felölt egyéni bajnokság befejező fordulója. — Megyei sporthivatal kistanácstermében, 8 óra: A falusi dolgozók XXV. jubileumi spartakiádjának megyei döntője. — József Attila Kultúrothon (Vörös Hadsereg útja 58. szám), 9 óra: A KPVD SZ szakmai megyei versenye, nők és férfiak részvételével.

Tájékoztatósi futás

Bodaszőlési iskola, 9.30 óra: Debrecen városi csapatbajnoksága, hat kategóriában 165 nevezővel, úttörő, ifjúsági és felnőtt nők és férfiak részvételével.

Teke

Hajdúnánási pálya, 8 óra: Hajdúnánás—Oros. — Berettyóújfalui pálya, 9 óra: Berettyóújfalui Kórház—D. Volán (Szabó). NB III-as csapatbajnoki mérkőzések.

Torna

Kossuth Gyakorló Általános Iskola tornaterme, 8.30 óra: Középfokú iskolás lányok B-kategóriás egyéni és csapat kategóriás bajnoksága. A-kategóriások megyei egyéni bajnoksága.

Úszás

Nagyerdei fedettuszoda, 9 és 15 óra: Fedett pályás úszóbajnokság második versenynapja, a megyei szakszövetség rendezésében.

SZÍNHÁZ

Ma 10-kor Szeget szeggel, Petőfi Ifj. bérlet, 7-kor Montmartre-i ibolya, bérletszűnet.

HUNGÁRIA KAMARASZÍNHÁZ

Ma 7-kor Tótágas, Szerdahelyi bérlet 1.

TV

VASÁRNAP

BUDAPEST, 1. műsor

9.58 Műsorismertetés. 9.05 Iskolatévé. 10.25 Hírek. 10.30 Mikrobi X. rész. A hóember. 10.40 Játékszünk bábszínház. 11.25 A Tenkes kapitánya XIII.10. rész. A haditer. 11.50 Az ember öröksége IV.1. Az iszlám kapuinál. 12.15 A rizs. 12.45 A festészet kalandjai XIII.10. rész. A művész és kora. 13.20 Csapatjáték és taktika a labdarúgásban. 14.48 Műsorismertetés. 14.50 Balthazar professzor. Rajzfilmsorozat. 15.00 Rendezte: Katkics Ilona. Kincskereső kisködmön. 15.20 Pedagógusok fóruma. 15.55 Nótaszó. 16.20 Emberformálta korunk. 16.40 A Közönségjelölt tájékoztatója. 16.45 Magyarország—Bulgária férfi kézilabda. 18.00 Delta. 18.25 Műsorainkat ajánljuk. 18.50 Esti mese XIII.6. Birkanyírás. 19.00 Hétf. 20.05 Idősebbek is elkezdhetik. 20.10 Inkontinencia Budapest. 21.10 Sport hírek. 21.20 A nők messzebb látnak. 22.05 Zenekari est. 22.35 Hírek.

POZSONY

8.20 Hírek. 9.00 Gyermeknek. 9.50 A sakkozó (francia kalandfilm). 11.00 Heti híradó. 11.25 Szórakoztató zenekari hangverseny. 14.00 Műkorcsolya VB. 16.10 Hírek. 16.20 Vasárnap délutáni klubélet. 17.00 A kolbrik (angol rövidfilm). 17.45 Köszöntjük a néket. 19.00 Hírújság, publicisztika és sporteredmények. 19.50 A vasárnap verse. 20.00 A befolyásos személyiség. 21.25 Publicisztika. 22.05 Híradó. 22.15 Művészportré. 23.00 Sajtószemle.

BUKAREST

7.40 Pioniroknak. 8.35 Doktorai folytatásos film. 9.00 A falu életéből. 10.15 Ismeretterjesztő műsor. 10.45 Tiszteletadás Brincunak. 12.05 Vasárnapi album. 15.35 „Az emberrel” című filmsorozat utolsó epizódja. 17.40 Rápor. 18.00 A képzényű a képzényű. 18.30 Tv-híradó. 19.00 Ballada a földről. 19.25 Amerikai film. 20.35 Zenés táncos mozaik. 21.10 A vasárnap sportja.

A NYÍREGYHÁZI RÁDIÓ MŰSORA

17.00—18.30 Műsorismertetés. Vasárnapi jegyzet. Suppé: Könyvtárolósság. Országjárás: Kaposvölgyi anizsok. Mindenki kedvére. Sport hírek.

HÉTFŐ

BUKAREST

15.00 Iskolatévé. 15.30 Magyar nyelvű adás. 18.05 Dokumentumfilm Damaskuszról. 18.20 A legkisebbeknek. 18.30 Tv-híradó. 19.00 A nők szerepe a társadalomban. 19.25 Irodalmi, zenés táncos műsor. 20.20 Forsyte Saga folytatásos tévéregény.

A NYÍREGYHÁZI RÁDIÓ MŰSORA

17.00 Műsorismertetés, hírek, lapzsemle. 17.05 A mohácsi népdaléneklési verseny győztesei. 17.15 A néket köszöntjük. 17.35 A női nevek a könnyűzenében. 18.00 Délutáni híradó. 18.15 Régi kedvelt melódiák. 18.25 Híftőszefoglaló. 18.30 Szerb-horvát műsor. 19.00—19.30 Német műsor.

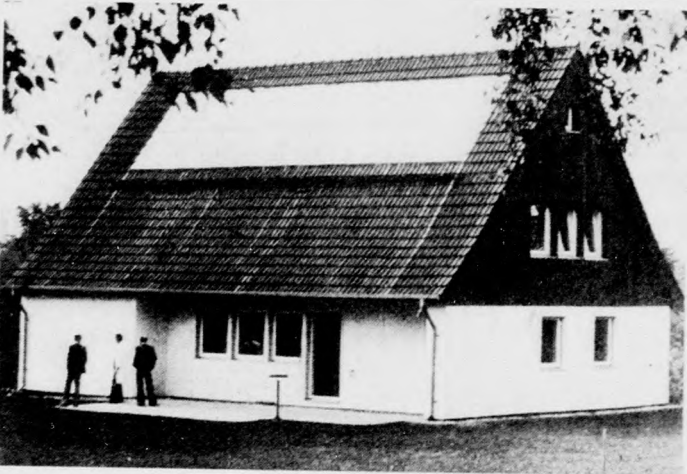
MAGAZIN

NAPENERGIÁVAL FÜTÖTT LAKÓHÁZ

A tudósok kiszámították, hogy 15-20 perc alatt annyi energia árad a Napból a Föld felszínére, ami bőven fedezhetné az emberiség évi energiaszükségletét. Jelenleg még csak igen keveset hasznosítunk ebből a hatalmas energiaből. Az utóbbi időben azonban megjelentek a kutatás — különösen a néhány évvel ezelőtti energiaválság hatására — és egyre újabb kezdeményezések látnak napvilágot. Ezek egyike az a napenergiával fűthető és hűthető lakóház, amelyet a Philips-cég kutatói az aacheni kísérleti telephelyen építettek meg. A „napfényfogó” a 116 négyzetméter alapterületű ház meredek lejtésű tetőzetében helyezték el, s az így „csapdába ejtett” hővel vizet melegítnek.

A napfényt Kaliforniában már több éve építenek olyan lakóházakat, amelyeknél a tetőn „begyűjtött” napenergiával felmelegített levegőt 8 köbméteres, 48 C fokon olvadtó sóval töltött tárolótartályba vezetik. A sóoldat elnyeli és tárolja a hőenergiát. Nyáron hasonló tartály gondoskodik a fordított folyamatról: az éjszakai hűvös levegő „megfagyasztja” a sóoldatot, amely azután nappal lehűti a rajta átáramoltatott levegőt.

Sokkal hasznosabbnak — bár jóval költségesebbnek — tűnik az a megoldás, hogy a tetőn kadmiumsulfid napelemeket helyezzenek el, amelyek napközben árammal töltenek fel egy akkumulátortelepet. Az éjszakai villamos energiát: azután bármikor, bármiféle célra fel lehet használni. Jóllehet a házaknak a naphő hasznosító berendezésekkel való felszerelése sokba kerül, később bőségesen megtérül a befektetés, hiszen a folyamatosan kapott energia ezután már hosszú ideig „ingyen van”.

ITT A TAVASZI NYÁRI DIVAT

A Budapesti Ruházati Szövetkezetek divatszalonjai és az OKISZ Labor bemutatta a sajátjának tavaszi-nyári divatújdonságait. Képekünkön: pöttyös vászonnál varrt nyári ruha.

(MTI-fotó — Bara István — KS)

KEVÉS A KÍSÉRLETI MAJOM

Csak a főemlősök (mintegy 600-féle főmajom, majom és ember szabású majom) tudományos vizsgálata révén lehetséges egy sereg olyan orvosi, lélektani és közegészségügyi problémára megoldást találni, amelyek ma mind sürgetőbbé válnak, s amelyeknek az emberen való tanulmányozása — érthető okokból — nem jöhet tekintetbe.

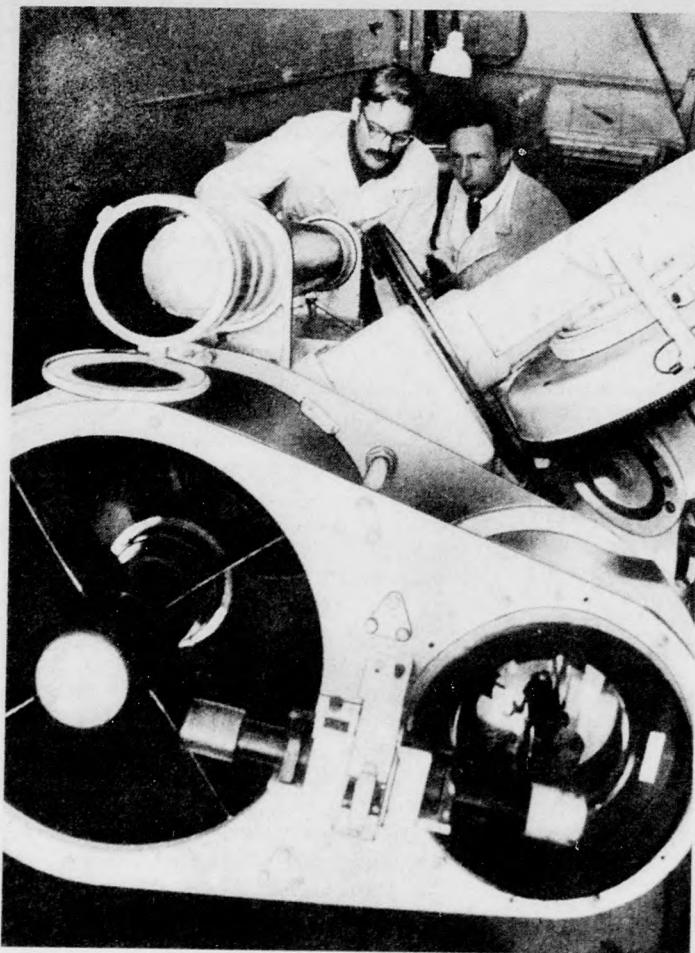
Ezzel az igénytel szemben áll az a tény, hogy egyre kevesebb majom áll rendelkezésre a kísérletekhez. Nem az a legfőbb nehézség, hogy viszonylag sok állatot kell importálni, hanem az, hogy főnyire olyan majmokra van szükség, amelyek születésüktől kezdve szigorúan higiénikus feltételek között nevelkednek. Mert például valamely adott körököt okozó hatását csak akkor lehet pontosan meghatározni, ha a kísérleti állat semmi egyéb mikroorganizmussal nem jött még kapcsolatba.

Csupán az hozhatna megváltó megoldást, ha majomfarmok létesítenének azokban az országokban, ahol nagyarányú biológiai, orvostudományi kísérletek folynak. Ha elég állat állna rendelkezésre, hamarabb ki lehetne deríteni, hogy milyen immunizációs folyamatok zajlanak le a szervezetben, ha új, eddig még ismeretlen fertőző betegségek kórokozóival oltják be. Meg lehetne állapítani, miként reagál a szervezet az implantált ráksejtekre. Kísérleti úton tisztázni lehetne, mi történik, ha bizonyos agycentrumokat mesterségesen kikapcsolnak.

A LEGNÉPSZERŰBB

A legnépszerűbb francia filmszínésznőnek járó Arkangyal-díjat a szép szőke Catherine Deneuve kapta meg.

CSILLAGVIZSGÁLÓ A FELHŐK FELETT

Miközben világszerte egyre nagyobb, több méter átmérőjű csillagászati teleszkópokat építenek, a szerényebb méretű obszervatóriumi műszerek sem vesztik el jelentőségüket. Mint például az — a képen látható — mindössze 48 centiméter átmérőjű teleszkóp, amelyet az Alma-Ata közelében, a tengerszint felett 3000 méter magasságban épült asztronómiai intézetben használnak. Ezzel a kedvező légköri viszonyok adta lehetőségekkel, az intézet munkatársai szinte egész évben megfigyeléseket végezhetnek.

A világon először ez a csillagvizsgáló mérte be fototelevíziós-optikai berendezésekkel a Luna automatikus űrállomások helyváltoztatási paramétereit. E viszonylag kis teleszkóppal sikerült vizuálisan követniök a szovjet Szonda űrállomás útját, amikor a Földtől 328 ezer kilométerre megkezdte a földet.

NIZZAI SZÉPSÉGEK

Nizzában megválasztották a Cote d'Azur kisasszonyt Danielle Paysan (baloldalt) személyében, míg az azurpart muzikasszonya Brigitte Aubé lett. Képekünkön tengerészek karján lejtnek a választás után.

HÍREK

1976. március 7., vasárnap

Tamás napja

A Nap kél 6.14 órakor — nyugszik 17.37 órakor

ÉVFORDULÓNAPTÁR

Százharminc évvel ezelőtt, 1846. március 7-én született Tatán — és 78 éves korában, 1924 novemberében halt meg — Pasteiner Gyula művészettörténész, akadémikus.

VÁRHATÓ IDŐJÁRÁS vasárnap estig: változatos felhős, párás idő lesz, sokfelé jelentéktelen havazással. A mérsékelt északkeleti, keleti szél időnként élénkül meg kisé. A legmagasabb nappali hőmérséklet vasárnap 0 fok körül lesz.

HANGVERSENY. A Filharmónia zongorabérelti hangversenysorozatának következő előadását hétfőn este fél nyolctól tartják a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola debreceni tagozatának épületében. A zenebarátok Pertis Péter zongoraművész tolmácsolásában Schumann, Bartók és Debussy műveivel ismerkedhetnek.

LOTTÓTÁJÉKOZTATÓ. A Sportfogadási és Lottó Igazgatóság közlése szerint a 10. játékhetén nem volt ötös találat. Négy találatos szelvénye 88 fogadónak volt, nyereleményük egyenként 72 129 forint. A három találatos szelvények 446, a két találatosok 18 forintot érnek.

ÁRAMSZÜNET. 1976. március 12-én 8 órától 16 óráig az Arany János utca páros oldalán, a Vörös Hadsereg útjától a Nemzetőr utcáig szünetel az áramszolgáltatás. (X)

CSAK EGY NAPIG! A Hajdú-Bihar megyei Élelmiszer-kiskereskedelmi Vállalat március 8-án, hétfőn nőnap ajándékkal kedveskedik a háziasszonyoknak. A vállalat ABC-áruházában és nagyobb üzleteiben, Debrecen, Hajdúböszörmény, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló és Polgár 16 kijelölt áruházában 20-50 százalékos kedvezménnyel árusítják a különböző halkonzerveket, mézes süteményeket, ételízesítőket, narancs- és citromszörpöket és a vermet italokat.

A rendőrség felhívása

1976. február 16-án, a Miskolc területéhez tartozó Várbó község határában, Magashegyen egy préházban ismeretlen férfi holttestét találták meg. A halott len férfit holttestét találták meg. A személyleírása: 20-25 év körüli 180 centiméter magas, erős testalkatú. Feje ovális, homloka előreálló, szeme barna. Orra alul széles, szája vastag, álla kecskeszerű. Haja körülbelül 8 centiméter hosszú, barna, gyapjas, göndör. Fogazata hiányos. Ruházata: barna színű szőrme télikabát, mogoró színű sál, túrújas, barna velúrkesztyű, csau színű fémgombos kardigan, világoskék hosszú ujjú garbó, barna pantalló, barna színű, belül cipzáras rövidszárú eszma.

A rendőrség kéri a lakosságot, hogy aki az ismeretlen férfi kiletérre vonatkozóan bármilyen felvilágosítást tud adni, jelentkezzen a Hajdú-Bihar megyei Rendőr-főkapitányság bünyűi osztályán, vagy a legközelebbi rendőrsőn.

RÁDIÓS SAJTÓKONFERENCIA az Egészségügyi Minisztériumban. Március 15-én, hétfőn este a Kosuth adón fél nyolctól kezdődő kétórás műsorban a magyar egészségügy vezetői válaszolnak a hallgatóknak. A műsor szerkesztői várják a kérdéseket (levél cím: 1800 Budapest, Bródy Sándor utca 5-7., Sajtókonferencia), az adás napján pedig 13 órától a 112-616 és a 113-649-es számokon telefonnyuglelet tartanak.

MOSZKVA ÉS LENINGRÁD NEVEZETESSEGEIVEL ismert meg az Express utazási iroda május 23-án induló 9 napos szovjetunióbeli kirándulása. Jelentkezés a debreceni kirándulási irodában (Vörös Hadsereg útja 7).

KÖZLEMÉNY. A Debrecen városi Tudógondozó Intézet értesíti a lakosságot, hogy a gépjárművezetői és munkakalkulációs vizsgálatokhoz szükséges tudószerző leleteket hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken 10 és 13, szerdán 15 és 18, szombaton pedig 10 és 12 óra között vehetik át.

A TITÁSZ VÁLLALAT értesíti a lakosságot, hogy Debrecenben az István úton megépített vasház transzformátorállomást 1976. március 8-án üzembe helyezi. Ez időn túl a létesítmény érintése tilos és életveszélyes! (X)

BALESETVEDELEM—EGÉSZSÉGVÉDELEM címmel dr. Sóvágó János tart diavetítéssel egybekötött előadást március 9-én, kedden este 6 órakor Zsákán, a művelődési házban.

POLITIKAI VETÉLKEDŐT rendezett a Hajdú-Bihar megyei KÖJÁL KISZ-alapszervezete a megyei tanács irányítása alatt működő ifjúsági szervezetek részére. Hét alapszervezet csapatainak vetélkedőjén a KÖJÁL szerezte meg a győzelmet.

BARATSÁGVONATTAL A SZOVJETUNIOBA. Hajdú-Bihar fogasztási és takarékszövetkezetéből a nemzetközi nőnap ünnepségeinek idején több mint száz női dolgozó utazott jutalomként hét napra a Szovjetunióba — írja tudósítónk, Kovács Tibor.

ÚJ ÚTVONALON közlekednek hétfőtől Debrecenben a 10, 12 és 14-es autóbuszok. A Mester utcai lakótelep építkezései miatt a 10-es és 14-es autóbuszok a Hatvan utca — Bethlen utca — Tanácsköztársaság útja — Ibolya utca — Dózsa György út érintésével haladnak az egyetem felé, vissza ugyanezen az útvonalon jutnak a városba. A Csemete utca 17. szám előtti megálló nem érintik — helyette a Bethlen utca és a Tanácsköztársaság útja sarkán létesített megállóban állnak meg. A 12-es járatok a Nagyerdő felé változtatlan útvonalon közlekednek, vissza pedig a Dózsa György út — Honvéd utca — Vendég utca útvonalon kerülnek ki az építkezéseket.

A KORUNK VALÓSÁGA mozgalomba nevezettek számára Chruščinák Alajos, a Magyar Televízió külpolitikai szerkesztője tart előadást március 11-én, csütörtökön este fél nyolctól a debreceni Nagyállomás oktatótermében.

SKANDINÁV VENDÉGEK AZ ATOMKI-BAN. Március elején több neves külföldi kutató kereste fel a Magyar Tudományos Akadémia debreceni Atommagkutató Intézetét. A stockholmi egyetemről két fizikus, Finnországból pedig két rádiokémikus tudós ismerkedett az intézetben folyó munkával.

BEIRATKOZÁS. A Debrecen városi Tanács művelődésügyi osztálya felhívja a szeptemberben tankötelessé váló gyermekek szüleinek figyelmét, hogy 1976. március 12. és 13-án irassák be gyermekeiket a köztér szerinti általános iskolába. A köztérhez tartozó utcák beosztását minden általános iskola közzétesíti.

A PIRAMIS BERETTYÓÚJFALUBAN. Hétfőn este fél hatkor a művelődési központ nagyertermében a Piramis együttes ad koncertet — közreműködik Heller Tamás és Weisz György.

A TAVASZI KULTURÁLIS HÓNAP rendezvénysorozata hétfőn kezdődik Biharnagybajomban. Este 6 órakor dr. Bujdosó János, a Püspökkladányi járási Hivatal elnöke mond megnyitó beszédet, majd „Legdrágább kincsünk a gyermek” címmel egészségügyi szakemberek tartanak előadást. Kedden este 6 órakor Németh Irén, a Nők Lapja főszerkesztője lesz a biharnagybajomi vendége. Mindhárom rendezvényre a művelődési otthonban kerül sor.

LUCAS CRANACH festményeinek reprodukcióból nyílt kiállítás Mikepércsen, a József Attila klubkönyvtárban. A megnyitót Szepesvári Mária, az általános iskola tanára tartotta. A kiállítás március 15-ig tekinthető meg.

A NÉPFRONTVÁLASZTÁSOK HÉTFŐI PROGRAMJA: Bihardancsháza, 18 óra, párház. — Debrecen, Szotyori-telep, 18 óra, Lilla téri Általános Iskola. — Debrecen, József Attila-telep, 18 óra, József Attila-telepi klubkönyvtár. — Debrecen, Tégláskert, 18 óra, Gázvezeték utcai művelődési ház.

A MŰELEMZŐ BARÁTI KÖR következő foglalkozására hétfőn, március 8-án délután 3 órakor kerül sor a Csokonai klubban (Vörös Hadsereg útja 45-47.). Gorilovits Tivadar tanszervező egyetemi docens a modern polgári családregény címmel tart előadást.

HOGYAN MUZSIKÁLTAK A NAPKIRÁLY UDVARÁBAN? Erre adnak zenés választ a zeneművészeti főiskola növendékei a vasárnap délelőtt 10 órakor a főiskola hangversenytermében megrendezett úttörő matinékoncerten.

KÖZÜGY

A PR LE

A jövőbetekintés Napjaink technikai változásai a tervezés Földünk alaposabb megismerésére vágyat ébresztnek országokban született nyelvet. Természetes jairól képes vizsgáló is szülehetnek, a világn bemutatni.

A szocialista ország matlanság is ebből a

Mindenestre tény kutatás szervezett ké a polgári futurológiá tikának nevezik az „prognózis?”. „Tudom marxista jövőkutatás akadémiai csoportok alapítását, sőt a jövő mány- és társadalom

Az új tudományág talanságot és bizalmat elkeseredés váltotta fe technikája csak egy legyőzésében is minde szer kidolgozatlanság Ezért nagy erőfeszítés mos olyan új, eredet csak a jövő, hanem a

Most már feltehető év jövőkutatásának hol tűnik ma a meg munkák kezdeti szak

A legegységelműbb kapcsán beszélhetünk az 1920-22-ben kész tásának nagyszerű vi sek is már az 50-es é ban, Ma már többé-k méterek változását, e ságok elterjedésének gazdasági prognózisai nosztikában alkalmaz csoportba oszthatók: a hozzáférők eddig k hasznosított ún. szaké általanosítását és re alkalmazására.

Lényegesen kezdet emberiség sorsát érin mányos-fantasztiikum lok, bár ezek a lehető szik csak a kezelet bi Szovjetunió és az US obszervatóriumban 66 foglalkozó első tudom rek vitatták meg a m zett létét és a kialakít

Itt azonban valami nyiunket sokkal köze azonnal óriási vitát Földünk ipari potenci a széles értelemben v gok) egy rendszerbe százalékos növekedés valóban a jelenlegi v a Föld valamennyi v kimerülne. Nyilvánva a végtelenségig, anná Föld különböző részei tőkés országokban rá segekben a gazdasági nyomorognak és éhez növekedésből, ahogy állítja, hanem annak fakad. S megoldáskén gazdaságfejlesztési pr adottságaival is számo mazni, hanem olyan szólni kell, amelynek tagok gazdasági és ku

De maguk a problé daság, a demográfia, a egymással összefüggő sem lehet a többitől fü oldani. Így az élelmisz sági termelés növelés tényezőik függvénye, t talaj termékenységé, nyok, az oktatás stb. milliók életét képes m ság világméretű csökk elő, amely a gazdasá nélkül ugyancsak mill

Itt jelentkezik, s eb nőségi előnye, humán megnyilvánuljon. S ig vetlen alakításához is.

A PROGNOZTIKA LEHETŐSÉGEI

A jövőbetekintés vágya valószínűleg egyidős az emberiséggel. Napjaink technikai-technológiai eredményei, társadalmi-politikai változásai a tervezés és a terveződés megjelenése világunk és Földünk alaposabb megismerése határozottan felfokozta a jövő birtoklásának vágyát és lehetőségeit. Elsősorban a fejlett kapitalista országokban született futurologia befolyásolta kezdetben az eredményeket. Természetes volt, hogy a polgári tudomány csak saját alappól képes vizsgálódásokat végezni, s bár jelentős részeredmények is születhettek, a világtörténelmi folyamat egész jövőjét alkalmatlan bemutatni.

A szocialista országokban tapasztalt kezdeti és általánosító bizalmatlanság is ebből a jogos kritikából fakadt.

Mindenestre tény, hogy már több mint egy évtized telt el a jövő-kutatás szervezett kezdetei óta a szocialista országokban is. (Nálunk a polgári futurologiától való megkülönböztetés érdekében prognosztikának nevezzük az új tudományt.) Ez alatt az idő alatt a „kell-e prognózis?”, „Tudomány-e a jövő művelése?”, „Van-e, létezhet-e marxista jövőkutatás?” kérdéseinek kapcsán dúló vitáktól egyetemi, akadémiai csoportok kialakításáig, folyóiratok, szakmai egyesületek alapításáig, sőt a jövővel kapcsolatos vizsgálódások gazdaságtudomány- és társadalompolitikánkba integrálásáig jutottunk.

Az új tudományág formálódása esetén gyakran jelentkező bizonytalanságot és bizalmatlanságot hamarosan az ugyancsak szokásos lelkesedés váltotta fel. Úgy tűnt, hogy a jövő társadalmi, gazdasági, technikai csak egy karnyújtásnyira van, s e minimális távolság legyőzésében is mindössze néhány matematikai vagy logikai módszer kidolgozatlanága vagy korlátai akadályoznak meg bennünket. Ezért nagy erőfeszítésekkel kezdtek a módszertant fejleszteni; számos olyan új, eredeti és fontos technika született, amelynek nemcsak a jövő, hanem a jelen vizsgálatát is megkönnyítik.

Most már feltehetjük a kérdést: hova vezettek az elmúlt 10–15 év jövőkutatásának erőfeszítései? Hol értünk el eredményeket és hol tűnik ma a megoldás még távolabbinak, mint a prognosztikai munkák kezdeti szakaszában?

A legegységesebb sikerekről a műszaki-technológiai jövőképek kapcsán beszélhetünk. A műszaki prognózisok zseniális prototípusa az 1920–22-ben készült GOELRO-terv, a Szovjetunió villamosításának nagyszerű víziója. A vállalati vagy termékszintű előrejelzések is már az 50-es évek elején kialakultak a fejlett tőkés államokban. Ma már többé-kevésbé előre tudjuk vetíteni technológiai paraméterek változását, egy termék élettartamát, vagy a műszaki újítások elterjedésének sebességét. Ezen a bonyolultsági szinten gazdasági prognózisaink is hatékonyak. Az itt és egyáltalán a prognosztikában alkalmazott módszerek viszonylag egyszerűek, s három csoportba oszthatók: az eddigi adatsorok előrevezetésén alapulóakra; a hozzáértők eddig kialakult felfogásának valamilyen összegezését hasznosító ún. szakértői véleményezésekre; s végül az értékelések általánosítását és rendszerezését elősegítő matematikai technikák alkalmazására.

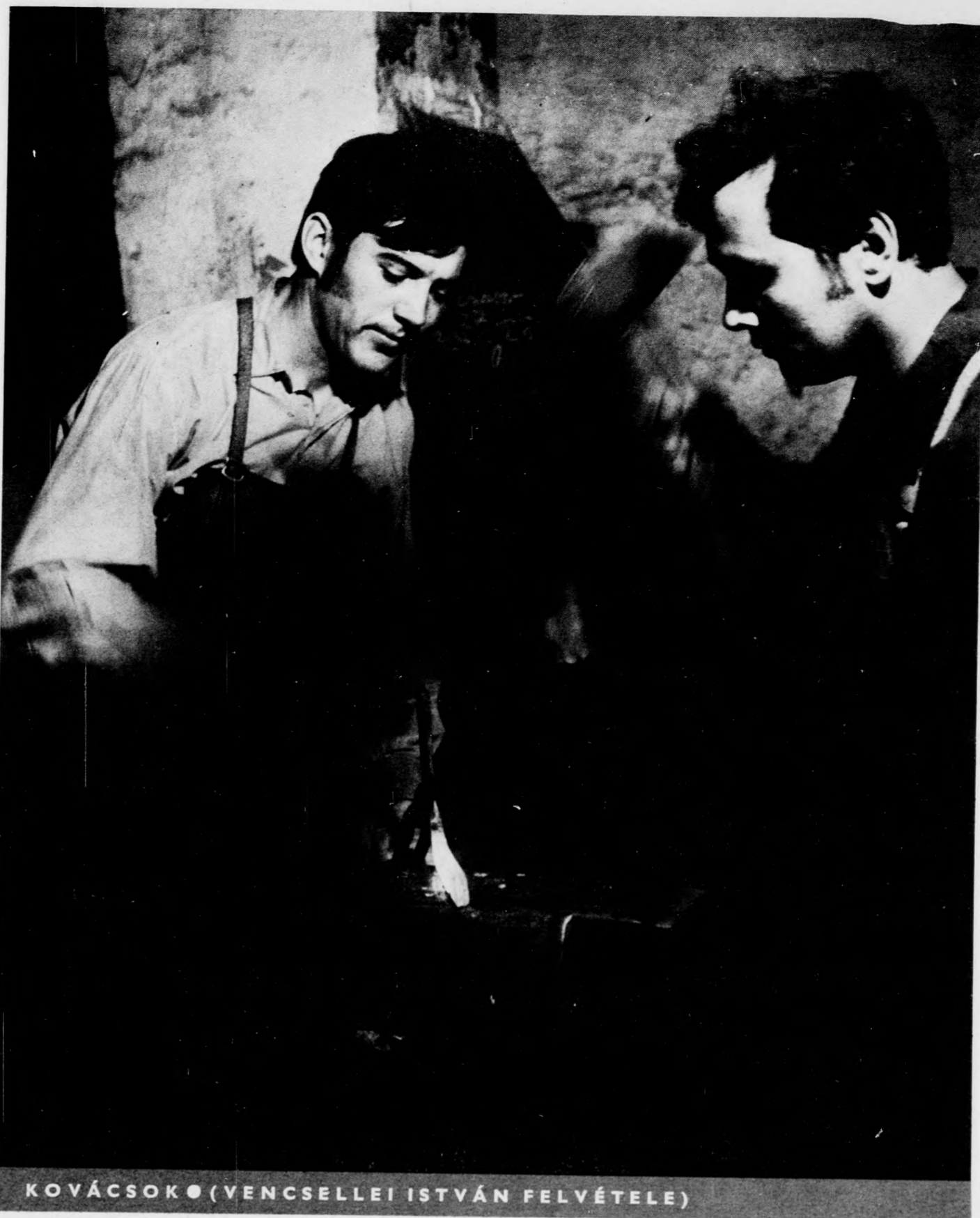
Lényegesen kezdetibb stádiumban van az egész földgolyót és az emberiség sorsát érintő prognózisok kidolgozása. S itt nem a tudományos-fantasztikum más világokba indított úr-expedícióira gondolok, bár ezek a lehetőségek, s ez a messi-messzi jövő korántsem tartozik csak a képzelet birodalmába. Öt éve, 1971 szeptemberében már a Szovjetunió és az USA tudományos akadémiai egy örményországi obszervatóriumában összehívták a nem földi eredetű civilizációkkal foglalkozó első tudományos konferenciát, ahol világhírű szakemberek vitatták meg a más naprendszerek értelmes lényének feltételezett létét és a kialakítható kapcsolatokat érintő kérdéseket.

Itt azonban valami sokkal közelebből, s ugyanakkor valamenynyünkkel sokkal közelebből érintőről van szó. Megjelentek és azonnal óriási vitát robbantottak ki az ún. Világmodellek, vagyis Földünk ipari potenciálját, mezőgazdaságát, népességnövekedését és a széles értelemben vett környezetet (energia, vízkészlet, nyersanyagok) egy rendszerbe összekapcsoló konstrukciók. A jelenlegi évi 5 százalékos növekedés mellett a világgazdaság a jövő század végére valóban a jelenlegi volumennek 500-szorosára növekedne. Csakhogy a Föld valamennyi ma ismert nyersanyagforrása már jóval előbb kimerülne. Nyilvánvaló, hogy az effajta növekedés nem folytatható a végtelenségig, annál is inkább, mert a gazdasági tevékenység a Föld különböző részein egyenlőtlenül oszlik meg. Az iparilag fejlett tőkés országokban rákos daganat módjára burjánzik, míg más térségekben a gazdasági elmaradottság következtében emberek milliói nyomorognak és éheznek. A jelenlegi válság tehát nem magából a növekedésből, ahogy azt egy sor polgári jövőkutató, futurologus állítja, hanem annak anarchikus és kiegyensúlyozatlan jellegéből fakad. S megoldásként sem csupán az egész földkerekségre kiterjedő gazdaságfejlesztési program, a Föld különböző térségeinek eltérő adottságaival is számoló fejlesztési modell kidolgozását kell szorgalmazni, hanem olyan együttműködési rendszer megteremtéséről is szólni kell, amelynek kialakításához egyaránt hozzájárulhatnak a tagok gazdasági és kulturális értékeikkel, nyersanyagtartalékaikkal.

De maguk a problémák is „globalizálódtak”. A tudomány, a gazdaság, a demográfia, a szociológiai problémák, vagy a mezőgazdaság egymással összefüggő kérdések komplexumává vált. Egyik kérdés sem lehet a többitől függetlenül tanulmányozni, s még kevésbé megoldani. Így az élelmiszerválságot pl. nem lehet csupán a mezőgazdasági termelés növelésével felszámolni. A termelés növelése olyan tényezők függvénye, mint a birtokviszonyok, a műtrágyaellátás, a talaj termékenysége, a demográfiai helyzet, a meteorológiai viszonyok, az oktatás stb. Hasonlóan az orvostudomány ma már embermilliók életét képes megmenteni, s ugyanakkor a gyermekhalandóság világméretű csökkenésével olyan demográfiai robbanást idézett elő, amely a gazdasági, társadalmi, politikai viszonyok változása nélkül ugyancsak milliós tömegeket fenyeget éhhalállal.

Itt jelentkezik, s ebben kell hogy a szocialista prognosztika minőségi előnye, humánuma, összetettebb látásmódja fokozottabban megnyilvánuljon. S így járulhat hozzá jövőkutatásunk a jövő közvetlen alakításához is.

Tamás Pál
MTI Szociológiai Kutató Intézet

KOVÁCSOK (VENCSELLEI ISTVÁN FELVÉTELE)

Hajdú Edit neve korán ismert lett a hazai zenei körökben. A múlt év decemberében, Szolnokon rendezett „Friss Antal” gordonkaverseny első számú nyertese, fiatal kora ellenére izeltöt adott az igazi, művészi gondolkajátékból.

— Hány éves vagy?
— Tizenkettő leszek.
— Hová jársz iskolába?
— A Péterfia utcai Általános Iskola zenei tagozatára járok, hatodik vagyok.
— Mióta csellózol?
— Öt évvel ezelőtt kezdtem. Az elején még nem gondoltam, hogy a cselló választom, mert különösképpen egyik hangszerhez sem vonzódtam. A Simonffy Emil zeneiskolába írtattak be a szüleim, és ott Mezei Erika tanár néni javasolta nekem, hogy próbáljak meg csellózni. Azóta persze nagyon megszereltem.

— Hány órát gyakorolsz naponta?
— Itthon másfél és két óra között. Ezenkívül hetente kétszer járok zeneiskolába, ahol még egy-egy órát gyakorolok tanári felügyelet mellett. Most még többet kell gyakorolnom, mert egy trióval indulunk a hajdú-

A hét

PORTRÉJA

A zenei tehetség

böszörményi kamarazene fesztiválon. Ez most heti 4 órai elfoglaltságot jelent.

— És a tanulás?
— Eddig még nem volt baj velem, félévkor és évvégén is mindig kitűnő voltam. Szeretnék továbbra is jól tanulni a csellózás mellett.
— Hogy kerültél Szolnokra?
— Borzasztóan megörültem, amikor volt tanárnémim, Mezei Erika, aki 4 éven át tanított csellóra, közölte velem, hogy indulhatok a szolnoki versenyen.
— Miért? Kérdéses volt a részvételéd ideje?
— Igen. Tavaly ugyanis felmerült a zenei szakközépiskola gondolata, az, hogy előfelvétellel átvesznek. Ha átvesznek, akkor nem indulhatok a versenyen, mert csak azok vehettek részt rajta, akik nem járnak zenei szakközépiskolába.

— Hogyan készültél a versenyre?
— Nagyon sokat gyakoroltam az előadandó négy darabot. Tanár bácsimmal, Fekete Ferencsel, a legapróbb részleteket is megbeszéltük, többször is eljátszatta velem azokat a helyeket, ahol nem fogtam eléggé tisztán a hangokat.
— Milyen érzésekkel érkezél Szolnokra?
— Titokban egy harmadik helyben reménykedtem, de azt álmodni sem mertem volna az első napon, hogy első is lehetek. A második versenynapon már suttogták a nevemet, akkor már kezdtem bizakodni.

— Nem zavart ez a tudat a játékban?
— Mikor kiülök a pódiumra és elkezdek játszani, megszűnik körülöttem minden, csak magamnak játszom. Arra gondolok, hogy a közönség úgyis hallgat, az én dolgom az, hogy egyesüljek a darabbal, minél jobban átéljem azt, amit játszok.
— Mi szeretnél lenni?
— Ha sikerülne bejutnom a Zeneakadémiára, akkor azt szeretném elvégezni. Ha nem, akkor csellótanár leszek. A szolnoki verseny után Mező László gordonkaművész, a Zeneművészeti Főiskola tanára, aki a zsűri elnöke volt, azt tanácsolta, hogy felvételizzek Pestre, az ifjú tehetségek előkészítő iskolájába.
— És?
— El kellett volna válnom a szüleimtől, hisz ők nem tudtak volna velem jönni Pestre, ezért nemet mondtam.
— Mi a legközelebbi célod?
— Idén felvételizek a zenei szakközépiskolába. Mivel megnyertem a Friss Antal versenyt, ezért csellóból nem kell felvételiznem. Szolfézból másfél év anyagát, zongorából pedig az alapismereteket kell ez alatt a rövid idő alatt megtanulnom. Ez a lehetőség a kárpótlás Pestért. Ha sikerül a felvételi, akkor két évet nyerek. Most hatodikos vagyok, és rendes körülmények között csak nyolcadik után lehetne jelentkezni szakközépiskolába.

Ács Zoltán

A FALU LÁMPÁSAI

VALAMIKOR a falu lámpásainak nevezték őket; akkoriban a tanító — a bíró, a jegyző, az orvos és a pap mellett — a falusi „arisztokrácia” tagjának, a művelődés, a kultúra letéteményesének számított. Hatalma pozíciójából fakadt — ám tekintélyt, megbecsülést csak emberséggel szerezhetett magának: a falu nem fogadta be azt, aki nem élt, nem lélegzett, nem gondolkodott vele együtt.

A „rég, jó világ” azóta letűnt; a zárt, homogén faluközösségek felbomlottak. Megváltozott a falvak osztályozása, értékrendje, megváltoztak az emberek egymáshoz való viszonyulásának alapjai, és megváltozott a pedagógusok helyzete is a faluban. A változások fokozatait regények, filmek, szociográfiai naprakészen rögzítették; de mintha ebben a fejlődésközpontú dokumentációban a kelletténél kevesebb szó esett volna a falu szellemi életének csendes napzásóiról: a pedagógusokról.

TÉPE kis község Derecske és Berettyóújfalú között. Ha szójáttal akarunk élni, azt mondhatnánk, különlegessége abban rejlik, hogy nincs benne semmi különleges. Átlagos falu, átlagos házakkal, utcákkal, és átlagos iskolával. De mert átlagos, tipikus is egyben: az itt élő és dolgozó pedagógusok helyzetének vizsgálata általános következtetésekre ad alkalmat.

Kezdjük az iskolával, amely a pedagógusok életének fő színhelye. A tépei általános iskolában osztott tanítás folyik, a szakrendszerű oktatás tehát biztosított. Az összesen négy tanterem váltott tanítást tesz szükségessé. Az ellátottság alapfelszerelésekben megfelelő, de teremhiány miatt az új eszközök működtetése egyre inkább irrálisabbá válik, a drága gépek a szekrényekben porosodnak. Tornaterem, szertár, könyvtár nincs, a tornaórák az osztálytermekben, minden egyéb az úttörőszobában bonyolódik le. Az iskola élete több mint tizenöt éve ebben a „mederben” folyik, átalakításra, bővítésre nincs kilátás.

A tanterület tizenegy pedagógus alkotja, közülük három képesítés nélküli. Állandó létszámban hiányzik a tanterületnek; évek óta nem tudják megfelelő végzettségű tanterületet biztosítani a szakosellátást. A hiányos tanterület az ilyen kis tanterületekben szinte mindenkinek mindenhez érteni kell; ha valaki hiányzik vagy beteg, pótlásáról házon belül kell gondoskodni. A gyakorlat szerint az helyettesít, akinek éppen lyukas órája van.

A tizenegy pedagógus közül hét a községben lakik, négyen, Derecskéről, Debrecenből járnak ki. A hétből kettő házaspár, öt lakják a két szolgálati lakást. Az igazgató és felesége 20, az igazgatóhelyettes és neje 22 éve van a pályán. A másik három saját házában él; pedagóguskölcsönrel építették. Ez a hét pedagógus jelenti a tanári kar gerincét; lakóházuk is a községhez köti őket. A tanterületben négyen képviselik az erősebb nemet; fegyverkezés szempontjából ez a tény különös súllyal esik latba.

A **PEDAGÓGUS** elsődleges feladata — bárhol éljen is — a tanítás és nevelés. Falun azonban sokkal nagyobb jelentősége van az iskolának, mint városban. Ahogy ma mondjuk, a falusi gyerekek hátrányosabb körülmények között élnek, mint a városiak. Amit a városi gyerek játszva megkaphat, azt ők mind nélkülözni kénytelenek: a múzeumot, a kiállításokat, a mozi, a színházat, az állatkert, a vidámparkot. Információszegetény környezetükben iskolán kívüli egyetlen kulturális lehetőségük a televízió. Szüleiktől legfeljebb emberségből kaphatnak utrautalót; a pedagógus az, akinek cseppenként kell beléjük oltania a kultúra ismeretét és szeretetét; az iskolában kapják az első impulzusokat, az ott eltöltött nyolc év minősége, az oktatás színvonala határozza meg későbbi életüket, befolyásolja pályaválasztásukat, irányultságukat. Ami a tágabb értelemben vett kultúra fogalmába tartozik, azt mind csak az iskolában szívhajtatják magukba. A pedagógus felelőssége ezért óriási: kulturaközvetítő, emberformáló feladatának csak úgy tehet eleget, az egyre bővülő ismeretanyagot csak úgy tarthat lépésben, ha ez a felelősségérzet minden cselekedetét áthatja. Minden munkában szükség van sikerélményekre. A tanár sikere tanítványának sikere, s a falusi pedagógusnak ebben kétségtelenül kevesebb része lehet, mint városi kollégájának. Az anyag nehezebb, amivel gazdálkodhat: a tépei általános iskolában 170 gyerek tanul; csaknem valamennyien tsz-tagok gyermekei. Hátrányos helyzetük a pedagógus számára is hátrányos helyzetet jelent; számot

kell vetnünk azzal, hogy soha nem tudnak olyan eredményeket elérni, amelyek munkájuk értelmét megnyugtatóan igazolhatnák. Hiszen ebből a 170 gyerekből kell kiszajtolniuk mindent: a tanulmányi és úttörőversenyek résztvevőit, a néptáncosport, a báb-színház, a pávakör, a sportcsapat stb. tagjait. S tényleg kell mindezt csak azért is, mert legalább ezekről a lehetőségektől nem akarják megfosztani a gyerekeket. A pedagógus tevékenysége azért sohasem merül ki pusztán a tanítással, hanem átfogja az iskola életének egészét, a szakköröktől kezdve az úttörőcsapatot át a takarékbélyeg-gyűjtésig, farsangi bál rendezéséig. Kis községekben ez fokozott megterhelést jelent; a tépei tanterületben negyven helyett tizenegy tanítónak kell osztozni a feladatokat. S ha megállhatnának ennyire! Mert nem tehetik: részt kell vállalniuk a község életéből is. A falusi pedagógus számára nem fejeződik be a nap az órák megtartásával. Mivel a kizsákmány falusi értelmiség körébe tartozik, tagja kell, hogy legyen minden elképzelhető szervezetenek: pártnak, tanácsnak, közművelődési bizottságnak, népbizottságnak, vöröskeresztnek; vezetnie kell a könyvtárat, a kultúrhatárt, az MHSZ-t, s még amit. Kérvények kitöltésétől kezdve jogi tanácsokig hozzá fordulnak. Mindez igen messze esik a szűken vett tanári feladatoktól, de mégis része a falusi pedagógus életének; csak ezzel lehet teljes a kép.

A **FALU LÁMPÁSAINAK** nevezték egykor a falusi pedagógusokat. Munkájukat ma már — anélkül, hogy misztifikálni akarunk jelentőségét — hübben fejezi ki egy másik szó: a mindenes. S ha a mozaikokat egymás mellé rakjuk, óhatatlanul felmerül a kérdés: vajon ennek megfelelő erkölcsi és anyagi megbecsülésben részesülnek-e a társadalomtól a pedagógusok, jelesen a falusi pedagógusok? Vajon helyes-e az az értékrendszert, amely a közvetlen természetben dolgozó munkáját kétszer annyira értékeli, mint az improduktív szférában tevékenykedőket? Vajon kellően méltányoljuk-e a pedagógusok felelősségét, amely a jövő generációinak sorsát dönti el?

A válasz a kérdésben rejlik, s egyáltalán nem lehet közömbös annak a társadalomnak, amely a jövőben gondolkodik és tervez.

Turi Gábor

TOPOR ANDRÁS LITOGRÁFIÁJA

Jegyzet EGY ÉS MÁS AZ IFJÚSÁGI KLUBOKRÓL

Nem tanulmány és nem példatár, nem teljes kép és nem is szentencia ami itt következik. Csupán „hangos gondolkodás” az ifjúsági klubokról. A klub a társas együttlétnek, a közös időtöltésnek és a formájának, amelyik kis csoportokra építő közművelődési rendszerünkben talán a legjobban bevált. Számszámra sorolhatnám az önálló vagy más művelődési intézményben — elsősorban művelődési otthonban — működő ifjúsági klubokat, amelyekben a szórakozó, művelődő, szabad idejük egy részét együtt töltő fiatalok rendszeresen találkoznak. Akkor tehát minden rendben? Nem. Nincs minden rendben. Kétségtelen, hogy léteznek jó példák, örvendétes eredmények. De csak ezeket számon tartani, a gondoktól, a megvalósításra váró feladatoktól nem szólni egyszerűen káros lenne.

A számok azt mutatják, hogy évenként szaporodnak az ifjúsági klubok. A számok nem hazudnak. Igazuk azonban csak a dolog egyik oldalára vonatkozik: a mennyiségre. Mert a klubok között a kettőnél még mindig több az olyan, amelyek egyetlen ember, a klubvezető által kényszerűen kitalált programot valósít meg. Egy kérdés itt nem jogos, csak egyszerűen kettő. Miért nem épít jobban a klubvezető a tagokra? Miért nem igénylik a klubtagok, hogy beleszólhassanak a havi program összeállításába? Azért a kettős kérdés, mert egyik helyen erről, a másikon arról van szó. Az ifjúsági klub csak akkor lehet igazán klub, ha tagjainak érdeklődése, kívánságai szerint és személyes közreműködésükkel szervez és valósít meg minden rendezvényt. Jó példa erre a többi között a budapesti, Erzsébetvárosi Ifjúsági Klub, amelynek egy nagykorúit bérház egyik emeletén kapott helyet, mégis kiválóan működik. Ha valaki külföldön — vagy belföldön — járt, diafilmekkel, fotókkal illusztrált élménybeszámolót tart a többieknek. Más játékmesterrel szegődik, és vidám vetélkedővel tűzdelt foglalkozást vezet egy alkalommal. Ismét mások azt mutatják be a többieknek, mivel töltik az idejüket odahaza. Aki rajzol, fest, megrendezi a saját „klubtárlatát”. Aki verseket tanul, „előadóját” elmondja a neki legkedvesebbeknek. És így sorolhatnám tovább. Attól klub tehát a klub, hogy szervezett keretek között művelődés és szórakozva, az érdeklődésüknek leginkább megfelelő témákhoz közösen megkeresik ezek a fiatalok a legalkalmasabb köztöltés és kötetlen formákat. Vezető és beosztott, szervező és kivitelező, közreműködő és közönség minden egyes klubtag.

Van más gond is. Mint már említettem, egyre több ifjúsági klub alakul a művelődési otthonokban. Jó ez. Nagyon jó. A már írásban is megfogalmazott közművelődési kívánalmaknak megfelelően így lesznek a művelődési otthonok egyre jobban az ifjúság otthonává. Tényleg lesznek? Igen, de csak ott, ahol a fiatalok nem az ifjúsági klub helyiséget ismerik és látogatják egyedül az épületben. Mert sok helyen ma még az okoz gondot, hogy a lányok és fiúk útja a főbejárattól a klubszobáig meg vissza vezet. Nemigen vesznek tudomást az épületben zajló más rendezvényekről, a művelődési intézmény egészé által nyújtott lehetőségekről. Nem tudják — vagy csak kevesen közülük — melyik ajtó mögött van a könyvtár, mi folyik az első emeleten, milyen szakkörök munkájában vehetnének részt és így tovább. Nehéz, de felettebb hasznos népművelői feladatot vállalnak mindazok, akik ennek a helyzetnek a megváltoztatását tűzik célul maguk elé.

Előfordul, hogy valahol különböző okok miatt nem tud vagy nem akar egy vállalat, intézmény, szervezet, iskola önállóan fenntartani ifjúsági klubot. Jó megoldást hallottam körülbelül másfél éve a Hajdú-Bihar megyei Mezőgazdasági Gépgyártó és szolgáltató vállalatnál. A vállalatnak van számos önálló klubja is a megye területén, de ahol ilyet nem tudtak kialakítani, ott társultak. Azaz: más vállalatnál levő klub közös fenntartását vállalták, ahova az ő fiatal dolgozói is járhatnak.

Azt mondják, hogy kis településen kicsi a pénz, kevesebb a lehetőség mint a nagyokban. Hiába jut egy-egy szoba a klub számára, bizony nem tudnak sokrétű, változatos programot biztosítani. Erre is van megoldás. Például a vándorprogramok, amelyek négy-öt közeli település klubjába is „ellátogathatnak”. Álljon itt is egy példa! A Tolna megyei Hőgyész község művelődési házában van ifjúsági klub is. Ennek a klubnak a tagjai gyakran elmennek a környék más klubjaiba. Magnószáslagra vett műsorokkal, diavetítéssel és hasonlókkal színesítették meg egy jó esztendővel ezelőtt — remélem, azóta sem szokták le róla! — a klubtársak rendezvényeit.

Sokáig folytathatnám, de a hangos gondolkodást is abba kell hagyni valahol. A közművelődési formák között megkülönböztetett figyelmet érdemlő ifjúsági klubokkal kapcsolatban vannak még gondok, de, mint láthatunk, mindig akad megoldás is, ha népművelők és klubtagok, fenntartók és használók egyaránt — és közösen! — gondolkodnak és cselekednek.

Mátyás István

A SZÍN-MŰVÉSZETI FŐISKOLÁN

Püspökladányból a fővárosba

A püspökladányi állomástól néhány perc járásra hatalmas kert végében öregedő tornyos ház áll. Az idevalósi emberek talán a torny miatt Bagolyvárnak nevezték el. Ide jön haza a szünidőben és hétvégeken Sárvári Győző, a budapesti Színművészeti Főiskola másodéves hallgatója.

A püspökladányiak jól ismerik. Itt nevelte fel özvegy édesanyja négy testvérrel együtt. A helyi Karacs Ferenc Gimnázium indította útnak.

— Kezdetben nem volt túlságosan sima ez az út — mondja találkozószokalmával.

— Az érettségi után jelentkeztem a nyíregyházi főiskolára, testnevelés-földrajz szakra. Szerencsémre nem vettek fel. Apró gyerekkoromtól szerettem a sportot, ez határozta meg a jelentkezésemet. Meg olyan

pályát is akartam választani, ahol viszonylag hamar végzek és keresetek. Utólag úgy érzem, valamiféle biztonsgági választás volt a testnevelés szak. Titkos vágyam azonban más volt. Mindenképpen művészeti pályára vágytam. Szerettem festeni. A színészet pedig nagyon mélyen és titkosan foglalkoztatott. Nem is beszéltem erről senkinek.

— A sikertelen felvételi után mivel foglalkozott?

— Gyárban helyezkedtem el. Bejártam dolgozni Debrecenbe. Ünnepeképp alkalmával gyakran megkértek, mondjak verseket. Ekkor jött igazán felszínre az én titkos vágyam. Amikor sokaknak tettett a versmondásom, rájöttem, hogy lennem értem ezen az úton elindulni. Sokat is olvastam ebben az időben az újságokban a Színművészeti Fő-

iskoláról, hát jelentkeztem és megpróbáltam a felvételt. A második szűrővizsgáig jutottam el. A felvételin viszont hallottam arról, hogy képesítés nélkül is be lehet kerülni egyik-másik vidéki színházba. A szolnoki Szigligeti Színháznál próbálkoztam. Sikertelen. Igaz itt csak néhány mondat volt a leghosszabb szerepem. Szolnokon megfogalmazódott bennem, hogy nekem most már csak a színház kell. A légkör, a játék öröme, a színház hangulata véglegessé tette döntésemet.

— Szolnokon működik egy stúdió, ahová a kezdők, a főiskolát nem végzettek járhatnak. Itt tanítanak mesterséget, mozgást, beszédet. (Talán nem lenne hasonlatlan vállalkozás Debrecenben is létrehozni hasonló stúdiót!) Valamiféle biztonsgérzetet adott az itteni tanulás a következő esztendőben a felvételin. Mind a három forduló sikerült. Felvettek.

— Mit érzett mikor megtudta az eredményt?

— El kell mondanom, hogy három órával előbb kaptam meg a katonai behívómat, mint ahogy megtudtam az eredményt. Életem legszorongástelibb három órája volt ez. Sokszoros volt így az örömem,

amikor megtudtam, hogy sikerült a felvételi.

— Kérem, beszéljen az eltelt két esztendőről, a tanulásról, az itteni munkáról!

— Vámos Lászlónál felvételiztem és nagy örömmre az ő osztályába kerültem. Nem csupán szakmát, de emberséget is tanultam tőle. Sokat segített Szilágyi Bea tanáró is. En úgy érzem, az első két esztendő fontos ezen a pályán, mert ez a kinyitási időszak. Ekkor merjük kiadni magunkat. Feloldódnak gátlásaink, és merünk játszani. Az elfoglaltságunk rengeteg. Általában hajnal két óra körül fekszem le. Napközben iskola van, este tízig próba, azután szereptanulás, olvasás következik. Magánélet nincs. Ha egy picit időnk van, rohanunk színházba, hogy minél többet lássunk, tanuljunk.

Hogy valóban kevés az ideje Sárvári Győzőnek, mi sem bizonyítja jobban, minthogy egy este tízig tartó próba után tudunk csak találkozni. Az Ódry Színhádon épp egy rendezőhallgató vizsgadarabját próbálta. Az eltelt két esztendő alatt sokat játszott már rendezőhallgatók felkérésére színhádon és filmen is. Az iskolán filmszínész képzés is folyik Fábri Zoltán és Gábor Pál vezetésével, így a film-

színészet csínját-bínját is elsajátítják a hallgatók.

— Melyek voltak eddig legkedvesebb vizsgadarabjai?

— A Gellérthegy-i álmok főszerepe, az Uri muri Szathmáry Zoltánja. Ezekből részleteket kellett vizsgán bemutatni. Megkaptam már legközelebbi szerepemet is A vágy villamosából Stanleyt. Ennek nagyon örülök, és alig várom, hogy elkezdődjenek a próbák.

— A sok tanulás és próba között jut-e idő hazamenni Püspökladányba?

— Ahogy van szabadidőm, utazom haza, s a nyári szünidő legnagyobb részét is Ladányban töltöm.

— Gondol-e már arra, hová szeretne menni, ha elvégzi a Főiskolát? Jönne-e Debrecenbe a Csokonai Színházba?

— Nem ismerem még túlságosan a lehetőségeimet. Azt viszont tudom, hogy olyan színházba szeretnék menni, ahol sok jó szerep kapok. Ez lehet a Csokonai Színház is. Szívesen mennék vissza Hajdú-Bihar megyébe. Püspökladányba is visszavár a tornyos, csúcsos Bagolyvár, édesanyám, testvéreim, ismerőseim.

F. V.

VASÁRN RIPÓ

Pinczés Julianna a d...
megyében is az első ére...
ben tsz-be jelentkezett i...
— Szenczió-számba...

ment az eszed, érettsé...
könyvelő vagy? — m...
városból máshova nem...
tem volna. A Kossuth t...
pírmunkásnak, egyszer...
szekrénybe dobálva. A...
annyt sem értett hozzá...
akkor bűza száradt. Kön...
tudtam, csak sejtettem...
bankizálókat hozott, s...
sárga, mi is az a fehér...
latokért, elkéregeltem...
szeraktam valamennyit...
zott emberek ugyanis u...
mint mások.

— Csodálom vonzalm...
turális dolgokhoz fűz...
tés, beszolgáltatási köte...
csodálom, hogy ebből...
szakértelem lett.

— Idegölő heteken, h...
tül. Főleg 1956. október...
között. Az emberek m...
akkor jött 56. Eppen...
Hajdúszoboszlón ért z...
Felkapkodtunk egy a...
Kossuth-kör régi gaz...
Összeszedték velünk...
egy locát, egy asztalt k...
torral kizetoroztattak...
csak lesz valamij vel...
tállóba költöztünk, a p...
A huzat járt, majd ki...
az új iroda Juci” noszo...
kezdett a nádpállo köz...
akart kitörni, amikor e...
gyült az „iroda” folyosó...
En szinte állandóan h...
horozható kis asztalt...
nik, mire döntöttek. El...
Szarvas Imre bácsi a k...
hangosabbakat akarta e...
pén egy vesztelő szovje...
nagy. Végighallgatta...
szóvaltást. Két nekem...
jam már meg, mi törté...
Imre bácsi érdekelte, k...
az én orosz nyelvtudás...
togettam kézzel-lábbal...
szél. Összeszedgettük...
ig. Három zsák iratot b...
zépére. Aki odafért, k...
logatta az irásokat, m...
Csakhogy másnap viss...
van”. Újra keresés, kut...
pök, mert akkor már n...
fogadtak szót. Így tart...
dig javítottuk az oszt...
soroztunk egy álló h...
zott, szólni nem lehet...
nincs aki hordja, fuvar...
laki kitalálta, tüzzenek...
zetorra, s akkor nyugod...
a répát. Így is lett, Bes...
repát. H. Nagy Gábor b...
újvároson nem volt t...
Pinczés Ferenc, mert a...
agyonverhették volna é...
— A „nemzetiszínü c...
dolom — elvadtunk a v...
— A torzsalkodás —
kiabálással fajult. Így...
tudatlan embert felb...
agyon az elnököt. Elte...
istálló középső ajtóján...
ba szaladt a mersz. Elk...
elején egyre többen ér...
ám, de néhányan megk...
gyünk sehová. Nézzük...
nézzük, ki az, aki nem...

Az

Erős volt és ha...
dent bíró, elvisele...
tudó. En meg cset...
ember, onnan len...
talmasabbnak lát...
is furcsa volt, és...
hogy a többi gye...
féle volt a nagygy...
hajlott hátú, bará...
enyém meg — ug...
— tán sose fog r...
Nem volt ősz, se...
inkább nagyon is...
egyes mint a szá...
tem pedig meg is...
erejét. Meséimben...
tevő óriás. Még c...
nül sem jelent m...
szerepében.

Óriás volt ő n...
óriás, aki felve...
emelt roppant ter...
nem kellett félni...
bírija meg akkori...
hány kilónyi terhe...
sem kellett tartan...
szeroppant hatalm...
Az inkább arra h...
övön, védjen m...
mindenkítől aki bá...

Pinczés Julianna a debreceni járásban, de talán a megyében is az első érettségizett lány volt, aki 1955-ben tsz-be jelentkezett könyvelőnek...

— Szenzáció-számba ment az én „ballépésem”. „Elment az eszed, érettségizett lány létedre tsz-tag és könyvelő vagy?” — mondogatták. Pedig Balmazújvárosból máshova nem mehettem. De nem is mentem volna. A Kossuth tsz-be vettek föl minden pápírmunkásnak, egyszerű leltározónak. A „könyvelés” szekrénybe dobálva. Akinek a helyébe álltam, még annyit sem értett hozzá, mint én. A hivatalos papírokat szemétkosárból szedtem ki. A folyosón kitergetett búza száradt. Könyvelni persze egyáltalán nem tudtam, csak sejtettem róla valamit. Mikor a postás bankiszaldókat hozott, ott fejtettem meg, mi is az a sárka, mi is az a fehér színű papír. Jártam a bizonylatokért, elkéregéltem az emberektől, átírtam, összeraktam valamennyit. A bizonylatolással megbízott emberek ugyanis ugyanúgy kapáltak, számtottak, mint mások.

— Csodálom vonzalmát, ami a látszólag rideg, naturalis dolgokhoz fűzte (búzabevétel, jószágértékesítés, beszolgáltatási kötelezettség), de azt még jobban csodálom, hogy ebből a vonzalomból olyan korán szakértelem lett.

— Idegőli heteken, hónapokon gyötörtöm keresztül. Főleg 1956. októberében. Féltettem, szerettem a közt. Az emberek már megszokták, befogadták. S akkor jött 56. Éppen zárszámadási továbbképzőn Hajdúszoboszlón ért zárvarok híreivel október 23-a. Felkapaszkodtunk egy autóra és hazajöttünk. Másnap a Kossuth-kör régi gazdái kipakoltattak az irodából. Összeszedettük velünk a cókmoikat: egy szekrényt, egy locát, egy asztalt két széket s az egész betyárbutorral kizetoroztattak a tanyára, gondolván: majd csak lesz valamj velünk. Egy ötven férőhelyes istállóba költöztünk, a padlás nélküli takarmányosba. A huzat járt, majd kihúzta a nagy lengőajtót. „Itt az új iroda Juci” noszogtattak. Igen ám, de potyogni kezdett a nádpalló közül az egér, és a rossznyavalya akart kitörni, amikor egy-egy leesett. A 78 tag begyűlt az „iroda” folyosójára, kétfelől borjak, tehének. Én szinte állandóan hómom alatt szorongattam egy hordozható kis asztalt, jegyzőkönyvetem mi történik, mire döntenek. El lehet képzelni, mi volt ott. Szarvas Imre bácsi a küszöbön állt, s éppen a lehangeszabakat akarta csitítani. A tanyaudvar közepén egy vesztelő szovjet tank. Odaért aztán egy hadnagy. Végighallgatta — vagy értette, vagy sem — a szóvalást. Szólt nekem, de persze oroszul —, mondjam már meg, mi történik itten. Különösen Szarvas Imre bácsi érdekelte, ki az, miért ő beszél. Nohát az én orosz nyelvtudásomhoz képest, tűrhetően mutogattam kézzel-lábbal, hogy rendez ember, azért beszél. Összeszedgettük a munkaegységet 1951—1956-ig. Három zsák iratot borítottunk ki a kis kutrira közepére. Aki odafért, körbeülte, -guggolta, szedte, válogatta az írásokat, mindenki kereste a saját igazát. Csak hogy mássnap visszajöttek: „az enyém nem jól van”. Újra keresés, kutatás, túrták a zsákok a kilépek, mert akkor már nekem, mint főkönyvelőnek nem fogadtak szót. Így tartott ez november végéig, addig javítottuk az osztalékolási jegyzéket. Osztottunk, szoroztunk egy álló hónapig. Már senki sem dolgozott, szólni nem lehetett. A cukorrépa felásva, de nincs aki hordja, fuvarozza. Apám meg még egy valaki kitalálta, tüzenek ki nemzeti színű zászlót a zetorra, s akkor nyugodtan hordhatják az állomásra a repát. Így is lett. Beszállították a rengeteg félfagyott repát. H. Nagy Gábor bácsi ma is emlegeti: Balmazújvárosban nem volt több olyan bátor ember, mint Pinczés Ferenc, mert akkor ment dolgozni, amikor agyonverhették volna érte.

— A „nemzetiszínű cukorrépa” napjaiban — gondolom — elvadtunk a viták.

— A torzsalkodás — nevet már nem említek — kiabálással fajult. Így történhetett meg, hogy néhány tudatlan embert felbéreltek. Megbeszéltek: üssük agyon az elnököt. Elterveztek, ki üti le, mikor az istálló középső ajtóján megy kifelé. Az illetőnek inába szaladt a mersz. Elkerültük a tragédiát. December elején egyre többen erőltették az osztalékolást. Igen ám, de néhányan megkötöttük magunkat, nem megyünk sehová. Nézzük: ki az, aki ki akar lépni, s nézzük, ki az, aki nem. A cseppnyi kondáslakásban

— Igen, csak hogy ezek a beáramlott emberek a legrosszabb lótlól, ekekapától, széthulló szekértől kezdve mindent hoztak. Következett a lajstromozó nyilvántartás, becslés, felértékelés. A hasznavehetetlen ócskaságtömög bezúdult a tanyaközpontba. Be kellett hozniuk.

— Milyen érdekes ez. Egy rendelet kerékkötőjévé válik a hirtelen fejlődésnek.

— Igaz. S ráadásul megvásároltuk tőlük. Erre hitelt vehettünk fel a banktól. Az ám! Ekkor már nem volt mindegy a banknak, hogy mire ad pénzt és mennyit ad. Megnézték: pont vagy vessző van-e az „i”-betűn. Megnézték, hová teszik a pénzt. És az új belépők 40 százaléka — merem állítani — az éhenhalástól félt. „Há, nem lesz nekünk ebből semmi öszszel” legyintettek. Nekikeseredtek annyira, hogy morszányit sem láttak a jövőből. Még olyan is akadt közöttük, aki „félleg-tag” akart lenni. Úgy képzelte el, hogy itt is elvégzi a dolgát, otthon is dolgoznak, mert akkor legalább biztos a kenyérben. Mégis ezeknek az embereknek a szorgalma érte el 1964-ben, hogy a balmazújvárosi Kossuth az országos szövetkezeti versenyben a negyedik lett.

— Az egyesülési gondolat vissza-visszatért magukhoz. Egyszer csak megvalósult hirtelen.

— Először egyhangú zúgás, szavazás vette le a napirendről. Aztán elkaptott minden tsz-t az egyesülési láz, nem hanytorogtatták, számították, melyik tsz mennyivel szegényebb.

— Milyen érzéssel jött ide a Vörös Csillagba?

— Nagyon idegenül éreztem itt jóideig magam, csak úgy, mint a férjhez ment lány, amikor ismeretlen családba kerül. Ez csak természetes. De mint látja: ma is itt vagyok. Örömmel.

Szalai Csaba

körmoltem, itt lakott kint a nagybátyám — s hogy is? —, a dédnagyanyám rossz ágya volt betéve, annak sarkán jutott hely írni a névsort. A 78 ember közül 13 maradt szövetkezeti tagnak, magam is bele számolva. És mi tizenhárom nyakunkba vettük a súlyos hitelt, olyanformán, hogy mi abban a hitelen felszerelést hagyunk, épületeket.

— De miért kellett ezt nekik bejelenteni?
— Ok voltak többségben.
— No, de kinek mi köze hozzá?
— Hát a sajátjuknak tartották még a lovat, az ekekapát... Ok hozták be. Jogosan mondhatta: ez az enyém, viszem is. Tehát mi csak a választás jogát harcoltuk ki. Mi mondtuk meg, hogy ebben a bizonyos összegben tehén, ló, épület, betonsiló lesz.

— S azt is, hogy hány?
— Azt is.
— Csak nem értem. Mikor X azt mondja: kiviszem a magamét, akkor miért firtatja, mi maradt ott?

— Arra is jogot tart. Ő kereste azt!
— De már egyszer évekre visszakeresték a munkaegység-özönt, s megnyugodtak a számításban.

— Várjon csak! Volt egy bizonyos értékű vagyunk. A közös vagyon. Azt terhelte a hitelkötelezettség. Ami azon felüli, azt mérhettük széjjel. Talán bonyolult így első hallásra, de érthető. Ránk maradtak az ekekapák, vetőgépek, anyakocák, a betonsilók... Szerencsénkre a tehenész nem szándékozott kilépni, ő ismert a legtejelőbb teheneket, szerencsére a kondás sem szándékozott kilépni, nekünk maradt a legtöbb jó koca.

— Meddig árválkodott így ez a megmaradt tsz?
— Tavaszig. 38-an lettünk március végére, szántás idejére. Sok kilépnök megtette a visszautat is, hozta ugyanazt a szekert, lovat tehent, amit hazavitt. Folytatták, ahol abbahagyták. És 1957-ben ismét megtanultunk járni a régi cipőben, mindenki húzott. Én is, a könyvelő, húzattam a tengerit — de féltam attól a széles lótlól, mentem előtte s azt hittem mindig, a sarkamba tapos, tartottam tőle, mint az égő tűztől. — Különbem nem parancsolta rám senki az ilyen munkát, de tudtam, most ez a kötelességem. Közben írtam a bizonylatokat, én jártam az után, hogy csikó vagy csirke „született” vagy ellenőriztem, hova lett a jószág. Az égvilágon mindent felírtam, ellenőriztem. Még jó hogy a magtárkulcsot másra bízták. Ráadásként, mint egy agrónomusra, jelentés kötelezettséget tukmáltak rám.

— 1960-ra 210-re duzzadt a létszám és nagyot nőtt a terület is.

— Igen, csak hogy ezek a beáramlott emberek a legrosszabb lótlól, ekekapától, széthulló szekértől kezdve mindent hoztak. Következett a lajstromozó nyilvántartás, becslés, felértékelés. A hasznavehetetlen ócskaságtömög bezúdult a tanyaközpontba. Be kellett hozniuk.

— Milyen érdekes ez. Egy rendelet kerékkötőjévé válik a hirtelen fejlődésnek.

— Igaz. S ráadásul megvásároltuk tőlük. Erre hitelt vehettünk fel a banktól. Az ám! Ekkor már nem volt mindegy a banknak, hogy mire ad pénzt és mennyit ad. Megnézték: pont vagy vessző van-e az „i”-betűn. Megnézték, hová teszik a pénzt. És az új belépők 40 százaléka — merem állítani — az éhenhalástól félt. „Há, nem lesz nekünk ebből semmi öszszel” legyintettek. Nekikeseredtek annyira, hogy morszányit sem láttak a jövőből. Még olyan is akadt közöttük, aki „félleg-tag” akart lenni. Úgy képzelte el, hogy itt is elvégzi a dolgát, otthon is dolgoznak, mert akkor legalább biztos a kenyérben. Mégis ezeknek az embereknek a szorgalma érte el 1964-ben, hogy a balmazújvárosi Kossuth az országos szövetkezeti versenyben a negyedik lett.

— Az egyesülési gondolat vissza-visszatért magukhoz. Egyszer csak megvalósult hirtelen.

— Először egyhangú zúgás, szavazás vette le a napirendről. Aztán elkaptott minden tsz-t az egyesülési láz, nem hanytorogtatták, számították, melyik tsz mennyivel szegényebb.

— Milyen érzéssel jött ide a Vörös Csillagba?

— Nagyon idegenül éreztem itt jóideig magam, csak úgy, mint a férjhez ment lány, amikor ismeretlen családba kerül. Ez csak természetes. De mint látja: ma is itt vagyok. Örömmel.

DEZSŐNÉ SÍPOS ZSÓFIA • CSEND (IFJ. HAPÁK JÓZSEF FELVÉTELE)

A számítógép kihívása

A jövő — mondogatjuk egyre sűrűbben — a mai nemzedék kezében van. Ma kell megalapoznunk egy olyan jövődőt, amiről — hétköznapi emberek — zömmel csak általánosságban s az igények vonatkozásában szoktunk beszélni. De a tudomány munkái egyre konkréttereteket szönl: E tervek realizálásához és realizálásának biztosításához rendelkezésünkre áll egy nagyszerű segítőtárs, egy okos és gyors eszköz: a számítógép. Helyes felhasználásával hatalmas időt lehet átfogni, pontos — a valószínűség hű — célokat lehet kitűzni az élet szinte minden területén.

Igazából mit is tud a számítógép? Többet, jóval többet, mint ma hinnék, mint amire ma még használjuk. Pl. az irodai rutinmunkák automatizációjához nem vált be, (belsőfejlesztés, számlázás, leltári kimutatás stb.), csődjét 1960 óta sokoldalúan bizonyították. De más gondok is vannak. Rendkívül izoláltan használjuk, s egy-egy szakmához, intézményhez kötötten is, egyedi alkalmazók vizsgálódásaihoz, rögtönzések „alátámasztására”, részproblémák „bizonyítására”, stb. A gazdasági társadalmi élet egészére még nem használjuk ki kellően „képeségeit”. (Csupán a gyorsaságára egy jellemző adat: képes egyetlen műveletet a másodperc ezermilliomod része alatt teljesíteni. Ez „magyarul” azt jelenti, hogy egy másodperc alatt 32 év munkáját végzi el.) A benne rejlő lehetőség tehát óriási s a számítógép nagy kihívása ez hozzánk, a tudományos technikai forradalom minőségi megvalósítóhoz. A számítógépek fejlődésével és az ember „betápláló” készségének fejlődésével (ez utóbbi nélkül az előbbi semmit sem ér) — melynek legvonzóbb vonása az új helyzetek rendszeres felismerése lesz — új követelmények támasztódnak mindenki fel szemben, aki valamilyen kapcsolatba kerül ezzel az egész nagy automatizációs, sőt: kibernetizációs folyamattal. Márpedig — végzősorban — az egész társadalom belekerül vonzáskörébe. Az állampolgárok zöme viszont ezt ma még alig sejtí. Sok okból. Nem nehéz felismerni, hogy ezek az új követelmények új módon teszik fel az emberek képzettségének, oktatásának, nevelésének módját is (célját, tartalmát és módszerét is) az óvodától az egyetemig. A kibernetizációra készülő, ennek lehetőségeit jól felhasználó társadalomnak behozhatatlan büne, ha — akár egyetlen percig is — a hagyományos módon oktatja-neveli gyermekeit.

Ennyire súlyos lenne a dolog, hogy bűnről beszélünk? Ha valaki veszi a fáradságot és elmélyed a számítógép körüli kérdésekben — hamar belátja: a bűn meg is elég súlyos jelző.

A kibernetikus közeljövő rendkívül komplex ismereteket és szemléletet kíván, követel, mely előrehaladásunk kulcskérdése. Nem „lesz” — már ma az! S hol vagyunk ez igényekhez képest az iskolában? „Kitermeljük” ma a leendő kibernetikusok alap gondolkodásához szükséges „elemi embereket”, a mindig megújulni képeket? Akiknél pl általános iskolában az új helyzetekhez való gondolkodni tudás képessége (reproduktivitás!) magas szinten van? Pl. a mérés, modellezés, formalizálás elvei és technikája. Nem beszélve a tartalom és forma egységének sokoldalú értése, alkalmazása kérdéséről. De — bármilyen messzetűnő is a kibernetikától — ahhoz szükség van „még” a közösségi ember kifejléséhez is. Egy ember a közel kibernetikus jövőben nem lesz képes semmiféle komolyabb eredményre. Csak társakkal jut előbbre, így csak a közösségekben vezetett minőségi munka lehet az egyén számára is járható, sikeres, tehát egyéni boldogulást is hozó.

Új tanterveink azonban még vita alatt vannak, s bevezetésüket csak a nyolcvanas évektől tervezzük. Mikor lesz ebből — tétélezünk fel, jó terv lesz — eredményes valóság?

Minden jel arra vall, hogy forradalmi változások részesei leszünk (vagyunk?), s ennek egyik „jövője” a számítógép, mely nem is első sorban új nyelvi formák létrehozásával, kényelmesebb és pontosabb adatfeldolgozó ajándékaival lesz forradalmi a hagyományos gondolkodás-móddhoz képest, hanem lehetővé teszi az ügyvitel, az életvitel és a gondolkodás gyökeres megújítását, új gondolatok kifejtését, társadalmi, természeti, országok és emberek közötti kapcsolatokban. Íme, ez a nagy kihívás!

Iskola, tudod te mindent ma azon a szinten nyújtani, amiből íme közelesen megszületik „gyönyörű képességünk a rend, melyben az elme tudomásul veszi a véges végtelent, a termelési erőket odakint s az ösztönöket idebent”?

Minden tanító-tanár magában válaszoljon rá, s ha úgy érezné, „még” van mit tenni (az új tantervig is!) tegye, minden munkapercében a közeljövőt látva maga s láttatva tanítványai előtt.

Nagy László János

Az én óriásom

Erős volt és hatalmas. Mindent bír, elviselő és legyőzni tud. Én meg csetlő-botló apró ember, onnan lentről még hatalmasabbnak láttam. Már az is furcsa volt, és érthetetlen, hogy a többi gyerekeknek másféle volt a nagyapja. Ősz hajú, hajlott hátú, barázdás arcú. Az enyém meg — úgy gondoltam — tán sose fog megöregedni. Nem volt ősz, sem görnyedt, inkább nagyon is magas, és egyenes mint a szálfa. Képzelttem pedig meg is sokszorozta erejét. Meséimben ő volt a jöteendő óriás. Még csak véletlenül sem jelent meg öregapó szerezében.

Óriás volt ő nekem, igazi óriás, aki felvett, magasra emelt roppant tenyerében. És nem kellett félni, hogy nem bírja meg akkori súlyomat, néhány kilónyi terhet, meg attól sem kellett tartani, hogy őszszeroppant hatalmas erejével. Az inkább arra használt, hogy óvjon, védjen mindentől és mindenkítől aki bánthat.

Egyszer — négy-öt éves lehettem — mikor apró csinytevéséim egyikét elkövettem, elbújtam nagy udvarunk egyik zugában, félve a kijáró büntetés-től.

Tűvé tettek értem mindent, átkutatták a környéket, de nem találtak. Már rám sötétedett, még mindig nem merészkedtem elő. Ijesztgették az est árnyai egy bokor mögött a kerítés tövében. Nyeldekelltem a könnyeket, a rémület pedig mozdulatlanul dermesztett.

Aztán megjött a nagyapám. S ahogy meghallottam hangját az udvaron már rohantam is hozzá bőgve, zokogva. Átnyaláboltam vézna kis gyermekkezemmel lábászárát, hogy lépni se tudott. Mikor ölebe emelt megszűnt minden rémületem.

Vethettek már a faágak kísérteties sötét árnyat a kerítés falára, mocoogtathatták már a bogarak a fűszálakat, és fenyegethették már a büntetés, semmitől sem féltam többé.

Fazekas Valéria

Z KRÓL

ésí otthonokban. A már írásban írt közművelődési megfélelően így előlédi otthonok ifjúság otthonainek? Igen, de fiatalok nem az elyiséget ismerik vedül az épület-lyen ma még az y a lányok és fiarattól a klub-sza vezet. Nem-omást az épület-rendezvényekről, stéménye egész etőségekről. Nem csak kevesen kö-ajtó mögött van lyik az első eme-akkörök munká-észét és így to-letlebb hasznos datot vállalnak ennek a helyzet-átását tűzik cé-

valahol külön-nem tud vagy lalat, intézmény, önállóan fenn-klubot. Jó meg-örülbelül más-ü-Bihar megyé-eggyártó és szol- A vállalatnak klubja is a me-ahol ilyen nem ott társultak. tálnál levő klub vállalták, aho-ozók is járhat-

ogy kis telepü-kevesebb a le-lyobbakon. Hiá-bba a klub szá- tudnak sokré-gramot biztosí-megoldás. Pél-gramok, ame-bzeli település llátogathatnak”. példa! A Tolna község művelő-ifjúsági klub is. a tagjai gyak-örnyék más ószalagra vett ítéssel és ha-ették meg egy ttt — remélem, t le róla! — a vényeit.

hatnám, de a íst is abba kell közművelődési különöbötetett g ifjúsági klua-annak még láthattak, min- is, ha népmű- fenntartók és t — és közö- nak és csele-

Látvány István

át is elsajátít-

idig legkedve-

almok főszere-álmáry Zoltán-ét kellett vizs-épkaptam már met is A vágy t. Ennek na- várom, hogy ák.

és próba között Püspökladány-

padidóm, uta- szünidő leg- adányban töl-

rra, hová sze- z a Főiskolát? a Csokonai

ég túságosan t viszont tu- házba szeret- k jó szerepet konai Színház vissza Hajdú- ökladányba is sűcsos Bagoly- éreim, ismerő-

F. V.

Névtani kongresszus Bernben

1975 nyarán rendezték meg Bernben a 12. nemzetközi névtani kongresszust. Tekintve, hogy most vehettem először részt ilyen rendezvényen, nem tudom az előzőkhöz hasonlítani. Annyit azonban a megjelent irodalom alapján tudok, hogy a közvetlenül megelőző névtani kongresszusok is tematikusak voltak, tehát az előadások zöme néhány fő névtani kérdés körül csoportosult (mint például vizrajzi nevek, domborzati nevek, becező személynévek). A mostani kongresszus fő témája „a nevek érintkezése” volt. Az előadásokat hat csoportba osztották: 1. Nyelvhátörök és többnévesség, 2. Név és ember, 3. Névtan és nyelvtudomány, 4. A névtani érintkezések településtörténeti, jogi és társadalomtörténeti szempontból, 5. Térképszet és névtan, 6. Irodalmi névkutatások. Az előadások 80 százaléka az 1., 3. és 4. csoportba tartozott. A 160 körüli párhuzamosan folyó 20-20 perces szekció-előadásokon kívül volt négy plenáris előadás is. Noha hat nyelven lehetett előadást tartani, 130 németül és franciául hangzott el, a további négy nyelven (angol, olasz, orosz, spanyol) összesen 30.

A kongresszus résztvevői 29 országból kerültek ki. A legnépesebbek a következő delegációk voltak (nagyág szerint) a házigazda svájciakon kívül: NSZK, Ausztria, Franciaország, Belgium, az Egyesült Államok, Dánia, Finnország, Svédország, Magyarország, Románia, a többi országból tízen alul volt a résztvevők száma, de alig volt európai állam, amely ne képviseltette volna magát, és még számos tengerentúli ország képviselői is megjelentek. A svájciakkal és a kísérőikkel együtt lehetünk vagy háromszáz.

A szekció előadások után tíz perc időt adtak vitára, és ezt a résztvevők bőven ki is használták.

Nem érdemes kiragadni a 160 körüli előadás közül néhány címet. Ha az ember minden lehetséges idejét felhasználja előadások hallgatására, akkor is legfeljebb egyhathatodán vehetett részt. Az előadásokon szinte egész Európa népiségtörténete feltárult a hallgatók előtt. Rég letűnt és részben elfelejtett népek nyelve hagyományozódott évszázadok, néha évezredek óta: etruszk, gall, egyéb kelta törzsek, görög, alánok, gepidák, trákok vízzei, helynevei maradtak fenn százával. Néha még az illető nép nyelvét sem ismerjük, amelyből a név származik. Általában a népmozgások idején a területre érkező új népek átveszik az előzők névanyagát, ha találják annyi régi lakoságot, amely a nevet áthagyományozhatta. Például amikor a rómaiak Svájcra is kiterjesztették uralmukat, átvették valamelyik bennszülött alpesi nyelvből többek közt a Turicum nevet, ebből lett az alemann benyomulás után Zürich. Az alemann név a latinból való, de a latin csak közvetítette. Annak a népnek a nyelvét, de még nevét sem ismerjük, amely a várost vagy községet elnevezte. Európa jelentékeny része ősidők óta lakott volt a régészeti leletek alapján. Így nagyobb folyóknak és egyes településeinek már több ezer év óta van nevük, de jelentésük és az elnevező nyelv a múlt homályába vész.

Mivel a helynevek éppen olyan történelmi emlékek, mint az épületek, művészi emlékek, több száz vagy ezer éves helynevek indokoltan és tömeges megváltoztatása éppen olyan barbárság, mint egy-egy ókori vagy középkori műemlék lebontása. Ugyancsak többen fölémelték szavukat az ellen, hogy vegyes lakosságú vidékeken egyes országokban tilos a nyelvi kisebbségtől ismert név használata.

Számos előadás hangzott el a szláv—német, szláv—olasz, szláv—magyar, német—francia, magyar—

román, magyar—német, finn—svéd nyelvhátörön meglévő kettős nevekéről. Hivatalos kettős névhasználat csak két államban található Európában: Finnországban és Svájcban. Szóba került számos kartográfiai kérdés, megtudtuk, hogy Hollandiában az 1950-es évi népszámlálás teljes személynévanyagát feldolgozták gépi segítséggel, tehát községekre, városokra lebontva is feldolgozható a mintegy tízenkét millió személy vezeték- és keresztnéve. Érdekes tárgy a gyermekek helynévadása (mikrotoponimája). Számos előadás foglalkozott a személynévek és helynevek kapcsolatával.

Mint minden tudományos kongresszuson, nemcsak az előadások adhatnak új ötleteket, bővíthetik a tudósok látókörét, hanem alkalom nyílik a folyosón, kávézóban, kirándulásokon a személyes ismeretségre, vitákra, tudományos kapcsolatok felvételére is.

A magyarok szép számmal voltak képviselve, különösen, ha hozzáteszük, hogy még a más földföldi részvevők közül is három magyar volt. Kettő kivételével előadással is szerepeltek, magam a kettős és harmas helységnevek pológiájáról tartottam előadást, és több vitában felszóltam.

A következő nemzetközi névtani kongresszus Krakkóban lesz 1978-ban, fő témája: a tulajdonnevek és köznyelvek viszonya.

A kongresszust Bern városa saját ügyének tekintette. A rendezés mintaszerű volt. Két kirándulás-iktattak be, mindkettőnél három lehetőség között lehetett választani. Az első kiránduláson autóbusszal mentünk közösen Interlakenig, itt oszlott háromfelé a kirándulók tömege. Én a schilthorni csoporttal tartottam. Többszörös átszállással jutottunk föl drótkötélpályán a Jungfrau hegylánc egy majdnem háromezer méteres csúcsára, a Schilthornra. Körös-körül csodálatos kilátás nyílt a Schreckhorn, Eiger, Jungfrau, Breithorn örök hóval borított, félelmetesen meredek csúcsaira és a napfényben vakítóan villogó gleccsereire. A Schilthorn csúcán levő menedékház és drótkötélpálya-végállomás többemeletes épület. A legfelső emeleten forgókávéház fogadja a látogatókat. De nem is ez a legmeglepőbb, hanem az, hogy minden más hasonló európai forgatóórny panoráma kávéházzal ellentétben, itt az árak semmivel sem drágábbak, mint akár Interlakenben vagy Bernben akármelyik másodosztályú kávéházban.

A konferencia rendező bizottságának egyik tagja, J. Hubschmid professzor egy mintegy tizötíz tagú társaságot hívott meg a Bernből északra fekvő közeli Burgdorf nevű városkában. Az étteremben vacsorát adott számunkra a város tanácsa. A kulturális tanácsos, dr. Alfred G. Roth (polgári foglalkozása sajtókeskő) képviselte a várost. A vacsorán találkoztam az első retorómán anyanyelvű emberrel, egy pincérről. A városka lakossága körülbelül tízenhetezer, van gimnáziuma, csodálatos szép történelmi, földrajzi és művészettörténeti múzeuma, amelyben az egyiptomi, a közel- és távol-keleti, a dél-amerikai, afrikai és csendes-óceáni anyag fölveszi a versenyt bármely világváros múzeumával.

Egy magyar vonatkozású érdekességet idézek egy könyvecskéből magyar fordításban: „Egészen idegenül hat sokak számára a Hunyadi-gässli (a Gässli szó jelentése svájci németben: utcácska). Az 1872-es város térképén még névtelen út, amely szorosan az egykori alsó kórházkert alatt haladt el. Először az 1905-ös térképen található téves helyesírással: Hunyadi. A tör-

ténész a török elleni magyar szabadságharcosra, Hunyadi Jánosra (1387 k.—1456) gondol, aki 1445—52 közt magyar kormányzó volt. Korszerűtlen dolog volna ezt az utca- nevet megváltoztatni. A nép állítólag a magyar származású Zurflüh svájci mérnöktől származik, aki itt lakott a 2. számú házban. E népnek az osztrák császár és a cár elleni szabadságharcát a múlt század közepén itt mindig rokonszenvvel kísérték. Az akkori szabadságharcosok, mint Kossuth, Garibaldi stb., elsősorban fénycsodák díszítették dédszüleink fényképalbumait” (Alfred G. Roth, Burgdorfer Strassenamen, Burgdorf, 1965. 13. l.). A kis Hunyadi utca a belváros szélén, az állomás közelében található, mintegy kétszáz méter hosszú.

Néhány mondat a svájci többnyelvűségről. Köztudomású, hogy Svájc mintegy hatmillió lakosának 72 százaléka német, 20 százaléka francia, 6 százaléka olasz, 1 százaléka retorómán, 1 százaléka egyéb anyanyelvű. Négy hivatalos nyelve van: német, francia, olasz, retorómán. A retorómán a latin nyelv egyik közvetlen leszármazottja, tehát nem valamely olasz vagy francia nyelvjárásból fejlődött. A hivatalos nyelv az egynyelvű kantonokban és városokban az ottani lakosság nyelve, a többnyelvűekben (például Biel-Bienne, Fribourg-Freiburg) kettős, első helyen áll a többségé. A német-svájciak anyanyelve azonban nem a német, hanem az alemann, amely ugyan német nyelvjárásnak számít, de legalább annyira különbözik az irodalmi némettől, mint a holland nyelv. A német-svájciak egymás közt ezen az alemann nyelven beszélgetnek szinte titkos nyelvként, mert még a németek sem értik, nemhogy mi, akiknek a német is idegen nyelv. A svájci iskolákban a németet idegen nyelvként sajátítják el. Mikor kirándulni mentünk, sofőrönk mind az öt nyelvet beszélték. Utközben az idegenvezetővel alemannul társalgott, nekünk nemetül vagy franciául szólt, saját anyanyelve olasz, de évekig retorómán területen élt, és azt a nyelvet is beszélték. Mikor a második kirándulásra átrértünk a francia nyelvhátörön a Jurában, és Saiguelierben ebédeltünk, egészen természetesen taláta az idegenvezetőnk és a kocsivezetőnk, hogy a pincérről franciául tárgyaljon, noha az tudott németül is.

Külföldiek számára Svájc határozottan drága ország. Rend, tisztaság, pontosság és udvariasság szempontjából azonban — azt hiszem — az élvonalban áll Európában.

Kálmán Béla

EGY HÖLGY VENEZUELÁBÓL

Szokása szerint korábban érkezett. Moszkvái mérnökvendéget várta. A hallban hátradől és egy kékhuzatú plüsszéken, lábait átvette egymáson. A homályos terem sarkaiban elvesztek a barátságatlan bútorok, a tapétás falak megfakultak, mint egy századelejzi színmű díszletei.

Bodnár nem értette, hogy a moszkváiak miért szeretik ezt a szállót.

A nő egy oldalajtón lépett a hallba. A rossz világításban kivehetetlen volt az életkora, a rövid szőrmekabátban és bokáig érő szarvasbőr szoknyájában testformájával együtt eltűnt a járasa. Idősebb pincér érkezett a nyomában. A teát hozta.

Bodnár örült a fordulatnak. Egyedül érezte magát a hatalmas, kietlen teremben.

A nő leült szemben, a háromágú fallámpa alá. Arca a gyöngye fényben maga volt a megtestesült mulandóság.

Bodnár arcfelügyelő ember volt. A nőre pillantott futólag: Kissé megpróbálta az idő, állapította meg magában. A nő arca gondolkodóba ejtette, mégis a mozdulatot ismerte föl: ahogy megfogta a teáscsészét, megemelte, és a szájával följe hajlított.

A lány a szemben levő házban lakott albérlésben, egy katonatiszt hozta át magával egy erdélyi nyilvánosházból, de sorsára hagyta. Magányosan élt, türelmemel

HAJDÚ-BIHAR MEGYE ÓVODATÖRTÉNETI EMLÉKEIBŐL

Megyénk első óvodái

A magyar reformkor óvodai ügyi törekvései — mint ismeretes — nemzetközileg is figyelemreméltóak voltak, hiszen az 1828-ban Budán megnyitott kisdedővő intézet mintájára szervezték meg az első óvodákat Bécsben, Prágában, Cremonában.

Nem kis büszkeséggel gondolhatunk arra, hogy megyénk reformkori közigazgatási, egyházi vezetői, birtokosai korán felismerték a kisdedővővel fontosságát. A Kisdedővő Intézet Magyarországon Terjesztő Egyesület nyilvántartásaiból tudjuk, hogy az ország 55. és 59. óvodáját — jónéhány nagyvárost (Nagyvárad, Szeged) megelőzve Debrecen nyitotta meg 1844-ben és 1845-ben. Az első debreceni óvodák keletkezéséről a Napló utolsó évfolyamaiban olvashattunk, így ez alkalommal talán kevésbé ismert adatokra szeretnénk a figyelmet felhívni.

Megyénk harmadik óvodája 1845. október 1-én Teglason nyílt meg, ötv. Bek Pálné Barczai Anna és Barczai Zsuzsanna földbirtokosok adományából. Az intézet fenntartásáról is az alapítók gondoskodtak. A gyermekek létszáma 1847-ben 139.

Az óvoda vezetője Sebestyén Sámuel okleveles alapnevelő volt. Sebestyén országos hírű szakember, hiszen a Wesselényi Miklós által Zsibón szervezett kisdedővőképzőben a növendékek kiképzését vezette. Az ő jóvoltából maradt fenn a tolnai képző igazgatójának (Wargha István) előadás-gyűjteménye, az első magyar óvodapedagógia, melyet Wesselényi kérésére másolt le. A kéziratot Budapestben magángyűjteményben található, külön érdekessége, hogy egy fejezete Teglason készült. (Az értékes neveléstörténeti forrás sokszorosításának gondolatával a hajdúbosszörményi Óvónőképző Intézet foglalkozik.)

Sebestyén korai halála 1848. január 21-én nemcsak munkásságát szakította félbe, de a teglasi óvoda megszűnését is jelentette.

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc előtt még egy óvodát alapítottak, 1845. november 10-én

Püspökladányban. Az alapító Bezedics kincstári tisztartó. Az óvoda ún. házi jellegű volt, az uradalmi tisztek és rokoniak gyermekeinek nevelését, gondozását látták el. Az intézetet Püspöki Antal szakképzett kisdedővő vezette 1847. november 10-ig, amikor is az uradalmi tisztek változása miatt megszűnt.

A szabadságharcot követő évek az óvodai mozgalom országos visszaesését jelentették. Megyénkben mégis keletkeztek új óvodák a megye mai területén túl Nagyváradon (1850) és Biharpuszokiban (1858), majd a megye mai területén Chernel József földbirtokos alapítványából Almosdon.

Az álmosdi kisdedővőt 1862. március 9-én nyitotta meg Ember József református lelkész. Nyitóbeszédét nyomtatásban is megjelent. Első nevelője Farkas Balázs volt, akinek egyszerűsége jellemző, hogy 1867. július 1-én saját anyagi erőforrásait felhasználva magánóvodát nyitott Debrecenben. (Álmosd országos hírű kisdedővőiről a Napló 1976. jan. 25-i számában olvashattunk.)

Megyénk hetedik óvodája 1868. május 10-én nyílt meg Hajdúbosszörményben a város és a református egyház támogatásával, Pápai Imre esperes több éves szervező- és gyűjtőmunkájának eredményeként. A 64 tagú helyi egyet az óvoda vezetősége Fodor Lajost hívta meg Szarvásra. Fodor emlékirataiban meleg fogadtatásról (négyolvas hintó várta a hadházi állomáson, a népszónok üdvözlőbeszédével és borral köszöntötte a város határánál) és az óvoda igen rossz tárgyi feltételeiről is számol be. Az egész bűrtörz 8 pabdól és 4 fogasból állt.

Fodor leleményességének köszönhető, hogy sikerült a 61 vadóc „hajdú cseméjét” beszoktatni és a kevés eszközt igénylő népijátékokkal az óvodai életet megszerettetni.

A bosszörményi óvodaiügynek nem kis vesztesége volt, amikor a tehetséges, rövidesen országos hírű Fodor Lajost a jobb tárgyi feltételeket biztosító Hódmezővásárhelyre több mint félvezszázadnyi időre „elcsábította.”

Varga Gábor

Néhány évvel ezelőtt ránknek az az ága, amely izgalmat nyújtotta, amelyet váltotta a sajtóban, és elismerést hozta hazánk olyan áttűt erejű elist egyetlen más területénünk.

A nagyszerű külföldi hazai kritikái és nézői zott érdeklődést kezdett iránt. Paradox módon nálunk a moziban a „gyar filmek?”-et amikor szőbb korszaka kezdődött, hogy Jancsó Miklós „10 a jellegzetes jancsó stí korszakból való, hagyoz „közérthető”) filmmelvet kotását kétszer kellett b a következő Jancsó-film hangjának hatására vé tika és a magyar közöns

Az ilyesféle ellentmo nak gondolata vezethett kor 1965-ben hagyomány a Magyar Játékfilmsz Szerecsére a pécsi sze világon szerte megrend száz egyéb fesztivál sor idei, immár nyolcadiké tatta, hogy sikerült a ke a külföldet utánzó, sz protokollal, fogadásos, k lésütökkel dúsított for és a szemlélt kellemes m kítani, ahol a filmműk és szakmán kívüliek m gyar film sikereit, pr ahol a filmek alkotói t zshéggel.

Az alapszabály szerin filmszemle feladata, ho kal összevazne értékel adott korszakának ered hogy magas színvonalon gyar valóságot, haladó h

Az előző pécsi szemlé galmas, a mai magyar f márt megvitattak. Így film szerepéről a nemze ben; arról, hogyan tölth gyar film a mai magyar gyártásunk útjairól és ról is, hogy mit kíván a rendszerint egy központ vita.

Ebben az évben öt k hangzott el. Ujdonság v tatták a teljes 1975-ben — szám szerint 22 játe ebből a gazdag műsorba mel jelentkezők nagy szá ún. elsőfentes nem kapo get, mint éppen 1975-ben 60 filmrendezőnk van és film forgatására van p park.) Időszzerű volt tehá kotók műveinek világkép

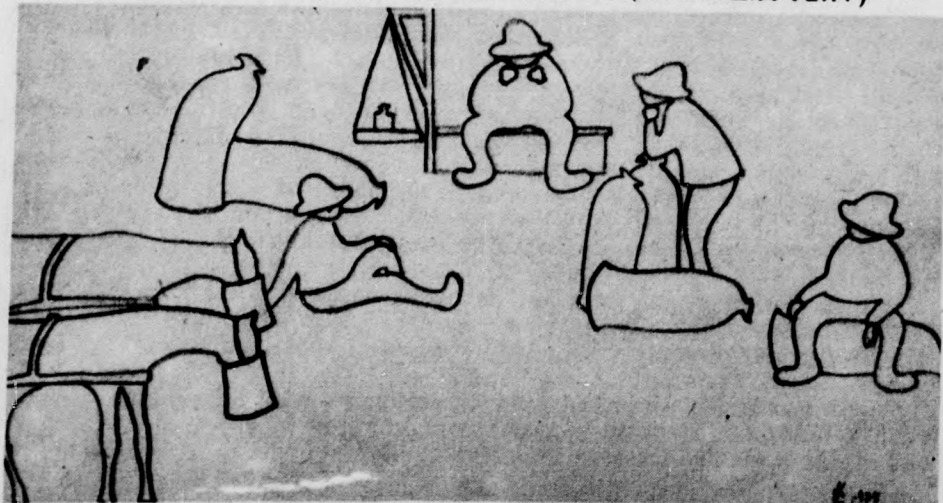
mely megmaradt a múlt séget támasztott benne. kek bukkantak fel. Eg szoba elmosódó tárgyak, vonat kormos, fojtogató egy kis fiatalember, aki áron villamosmérnök volna lenni, hatalmas, f tyák csaholása, kehely a csészék, és valamiféle s félelem egy ostoba k miatt. Gyótrőten töredék Hiába próbálta egymásh teni: szétestek és teh visszahuoltak.

Oldalt fordult. A f esett az arcára, hogy mellől kilátzott a kis s. A nő bizonytalanul el dött, de tudta: öreg már mosolyhoz.

Bodnár most már pontosan emlékezett. Az anyja este megtalá ri céduláját: „Holnap S az állomásnál várom...”

— Mi ez? — kérdezte. — Fogalmam sincs, kérem — mondta, és magához vette az üres teáscsészéket. A nő leakasztotta a nyakában függő miniatűr töltőtollat, a re tikül mélyéből kis noteszt húzott elő, kitépett belőle egy lapot. Ráírtkattant valamit, majd gyors, elégedetlen mozdulattal, mint aki egy pillanat műve alatt megbánta: összegyúrta a papírt. Átnézett Bodnára. Arca figyelmes volt, mintha egy megfej tésére váró dalt hallgatott volna. A férfi álláig növesztett ősz oldalszakállja, a feje tetején fehér ló kopasz folt, az évek folyamán kihagyódott orr idegen volt, de a tekintet furcsa szigorúsága.

KISS LÁSZLÓ • PIHENŐ ZSÁKOLÓK (INTARZIA-TERV)

dái

an. Az alapító Be-
ri tisztartó. Az óvo-
legű volt, az uradal-
rokonaik gyermekei-
gondozását látták el.
Is Antal szaképzett
ette 1847. november
az uradalmi tisztok
megszűnt.

harcot követő évek
alom országos visz-
tették. Megyénkben
ek új óvodák a me-
lén túl Nagyváradon
rűspükből (1858),
mai területén Cher-
irtokos alapítványá-

sdedővót 1862. márt-
ta meg Ember Jó-
lekész. Nyitóbeszé-
n is megjelent. Első
Balázs volt, akinek
jellemző, hogy 1867.
át anyagi erőforrá-
a magánóvodát nyi-
n. (Álmosd országos
ról a Napló 1976.
ban olvashattunk.)

edik óvodája 1868.
t meg Hajdúböször-
s és a református
ásával, Pápai Imre
és gyűj-
redményeként. A 64
et az óvoda vezeté-
st hívta meg Szar-
lékírataiban meleg
(négylovas hintó
állomáson, a nép-
széddel és borral
áros határánál) és
rossz tárgyi feltéte-
l. Az egész bűtorzat
gásból állt.

yességének köszön-
lt a 61 vadóc „haj-
szoktatni és a kevés
népijátékokkal az
gszeretetté.

óvodaügynek nem
bt, amikor a tehet-
országos hírű Fo-
bb tárgyi feltétele-
Hódmezővásárhely
zázadnyi időre „el-

Varga Gábor

zástól, és bekor-
tetején, a lábait
ár szánalmasan
s szarú cipőben.
feltámadt a két-
majd, aki befo-
pedig az idők vé-
nak a fagyos tá-
tisztá ágy után
kor a tanyaudva-
süket a komondo-
kezdték. A lány
dnár kezét: —
ndani, hogy az

hajolt a túlsó ol-
szodó úr érdek-
mondta.
felé fordult, a
visszatérő em-
amikor min-
k érez, de ezzel
l együtt meg-
gyanakvás is.
rfi? — kérdezte.
odnárra pillan-
vállalt.

sincs, kérem —
ához vette az
et.
otta a nyakában
öltőtollat, a re-
s noteszt húzott
le egy lapot.
valamit, majd
en mozdulattal,
anat műve alatt
gyűrte a papírt.
arra. Arca fi-
tha egy megfej-
hallgatott volna.
vesztett ősz ol-
e tetején fehér-
évek folyamán
idegen volt. de
sa szigorúsága.

Néhány évvel ezelőtt a film volt kultú-
ránknak az az ága, amely a legtöbb szellemi
izgalmat nyújtotta, amely a legtöbb vitát ki-
váltotta a sajtóban, és amely a legnagyobb
elismerést hozta hazánknak külföldön —
olyan átütő erejű elismerést, amelyet még
egyetlen más területen sem sikerült elér-
nünk.

A nagyszerű külföldi fogadtatás hatására
a hazai kritikai és nézői közvélemény is foko-
zott érdeklődést kezdett tanúsítani filmjeink
iránt. Paradox módon éppen akkor vetítették
nálunk a mozikban a „Miért rosszak a ma-
gyar filmek?”-et amikor filmgyártásunk leg-
szébb korszaka kezdődött. Jellemző például,
hogy Jancsó Miklós „Igy jöttem” című, még
a jellegzetes jancsó stílus kialakulása előtti
korszakból való, hagyományos (értésd alatta:
„közérthető”) filmyelven készült kitűnő al-
kotását kétszer kellett bemutatni ahhoz, hogy
a következő Jancsó-film külföldi sajtóvisz-
hangjának hatására végre felfedezze a kri-
tika és a magyar közönség.

Az ilyesféle ellentmondások felszámolásá-
nak gondolata vezethette a szervezőket, ami-
kor 1965-ben hagyományt teremtettek Pécsset
a Magyar Játékfilmszemle megindításával.
Szerencsére a pécsi szemle nem pusztán a
világon szerte megrendezett mintegy másfél
száz egyéb fesztivál sorát növelte eggyel. Az
idei, immár nyolcadik pécsi szemle azt mu-
tatta, hogy sikerült a kezdeti, külsőségekben
a külföldet utánzó, sztáros, autogrammos,
protokolos, fogadásos, kirándulásos, külföldi
jéhűtökkel dúsított formától megszabadulni
és a szemlélt kellemes munkaértekezleté alá-
kítani, ahol a filmzés mellett szakmabeliek
és szakmán kívüliek megvitathatják a ma-
gyar film sikerreit, problémáit, kudarcait,
ahol a filmek alkotói találkozhatnak a köz-
zönséggel.

Az alapszabály szerint „A Magyar Játék-
filmszemle feladata, hogy kultúrpolitikánk-
kal összevetve értékelje filmművészetünk
adott korszakának eredményeit, segítse elő,
hogy magas színvonalon tükrözze a mai ma-
gyar valóságot, haladó hagyományainkat”.

Az előző pécsi szemléken már számos, iz-
galmas, a mai magyar film sorsát érintő té-
mát megvitattak. Így szó esett a magyar
film szerepéről a nemzetközi filmművészet-
ben; arról, hogyan töltheti be szerepét a ma-
gyar film a mai magyar társadalomban; film-
gyártásunk útjairól és lehetőségeiről, és ar-
ról is, hogy mit kíván a közönség. Korábban
rendszerint egy központi téma körül folyt a
vita.

Ebben az évben öt különböző referátum
hangzott el. Újdonság volt az is, hogy bemu-
tatták a teljes 1975-ben készült filmtermést
— szám szerint 22 játékfilmet. Szemből
ebben a gazdag műsorban az első játékfilm-
mel jelentek meg nagy száma. Soha még ennyi
ún. elsőfilmes nem kapott forgatási lehetősé-
get, mint éppen 1975-ben. (Ne feledjük, hogy
60 filmrendezőnk van és évente csak 20—22
film forgatására van pénz és befogadó mozi-
park.) Időszerű volt tehát „Az elsőfilmes al-
kotók műveinek világképe” című értékelő re-

ferátum, amelyet Pándi András, a KISZ
Központi Bizottsága kulturális osztályának
vezetője tartott. Annak ellenére érdekes volt,
hogy az „elsőfilmes” jelző nem mindig takar
fiatal, kezdő rendezőt. Manapság gyakorlatiá
vált már ugyanis, hogy az első játékfilmmel
jelentkezők néha jelentős múlttal és tapasz-
tallal rendelkeznek a filmszakmában. Ka-
bay Barna például (a *Legenda a nyúlpapri-
kásról* rendezője) több sikeres tévéfilm szer-
zője, Zsombolyai János (*A kenguru*) már 25
magyar film operatőréként nemzetközi ran-
got szerzett, Grunwalsky Ferenc (*Vörös rek-
viem*) pedig Hernádi Gyulával dolgozott
együtt és filmje közkeletesebben éppúgy
tükrözi a se nem kezdő se nem „elsőfil-
mes”, se nem fiatal Hernádi világképét is.

Az ilyen megközelítési problémák ellenére
világos, hogy amíg a hatvanas évek magyar
filmjét a stílus és témabeli gazdagság elle-
nére közös jegy foglalta egybe: a szókimondó
hozzászólás közéletünk kérdéseire, addig —
bár sokat tanultak elődeiktől — „elsőfilme-
seink” hozzászólása a magyar közlethez, egy
kivételt, Dárday István *Jutalomutazásai* le-
számítva meglehetősen halkszavú. Pedig
mindenki erre buzdítja őket: a hagyomány, a
kritika, a politikai vezetés egyaránt.

Bizonyára a mai magyar társadalmi valós-
ág is közrejátszik ebben valamelyest. Ezt
fejtegette többek között Rényi Péter, a Nép-
szabadság főszerkesztő-helyettese, a Filmmű-
vészeti Tanács elnöke, *Magyar játékfilmmű-
vészet — 1975* című előadásában.

A dramalizálástól mentes, a kitartó és
eredményes munkára ösztönzően jellemez-
hető politika, a lehetőségek józan felmérésé-
re épült, az utópiáktól mentes tervezés vált
uralkodóvá nálunk. Filmeseink, a maguk
módján, de nem mindig átütő művészi meg-
győző erővel reagáltak erre. Bizonyossággal
lehet megállapítani, hogy az 1970-es években
egy új magyar filmstílus alakult ki, amit a
szociologikus szemlélet, a néha teljes mér-
tékben dokumentumokra épülő filmi szer-
kesztés jellemez. Legmészebb ment ezen az
úton Elek Judit — akit már régóta nem „el-
sőfilmesként”, hanem „egyfilmesként” tar-
tunk számon (ő az emlékezetes *Sziget a szá-
razföldön* rendezője), *Egyszerű történet* cí-
mű filmjében egy az egyben a valóságot ad-
ja vissza két falusi lány mindennapi életé-
nek bemutatásával.

Dárday István még tovább fejleszti ezt a
dokumentarizmust. *Jutalomutazás* című film-
je (a Magyar Filmkritikusok 1975. évi díja-
nak nyertese) az embertelenné váló hivatali
ügyintézés; pellengezi ki és az emberek tu-
datvilágába próbál betekinteni. A *Jutalom-
utazás* igaz történet, az eredeti szereplőkkel
újrajátszatva. A rendező most újabb filmet

MAGYAR FILM — 1975

Gondolatok a VIII. Magyar Filmszemle után

forगत arról, hogyan hatot vissza a film
amatőr színészeire, hogyan oldódtak meg,
vagy módosultak gondjaik, gondolkodásuk.
A film funkciójának egy újfajta értelmezé-
sével állunk itt szemben, amelynek — ha
eredményesen művelik — rendkívüli jelen-
tősége lehet közművelődési szempontból.
A klasszikus „kamera-szem” itt „kamera-tü-
körré” változik. Nemcsak lát, regisztrál, ha-
nem látat és sminkelésre ösztökél. A tudat
sminkelése pedig társadalmi ügy.

Szó esett Pécsset — nagyon sok szó — a
magyar film és a magyar közönség kapcsola-
latáról is. Az utóbbi években a mozibajárók
„lángoló szerelmét” valami rejtélyes sértő-
dés, és duzzogás váltotta fel. Ez nem szub-
jektív feltételezés, hanem statisztikai adatok-
kal alátámasztható tény. Amíg 1960-ban 34
millió 899 ezer néző vásárolt jegyet magyar
filmhez, addig 1974-ben csak 14 millió 492
ezer. Szemlételesen ez azt jelenti, hogy
amíg 1960-ban minden negyedik néző ma-
gyar filmet látott, addig 1974-ben csak min-
den hatodik néző kíváncsi magyar filmre.
Egyik évről a másikra persze lehetséges
emelkedés — a statisztikával óvatosan kell
bánni. Például 1971-ben 11 millió 624 ezer
néző váltott jegyet magyar filmre, ehhez ké-
pest tehát az előbb említett 1974-es adat
majdnem egymillióval emelkedést mutat. Per-
sze nemcsak a magyar film látogatottsága
csökken. 1960-ra 140 milliót meghaladó össz-
nézőszámot közel a MOKÉP, 1974-ben ez a
szám 78 millióra esett. De a 45 százalékos
általános csökkenésen belül a magyar film
látogatottsága 60 százalékkal esik!

A magyar moziközönség ízlése évtizedek
óta változatlan: műfaji megközelítésben még
mindig első helyen áll a kalandfilm, vígjáték,
a bűnügyi és kémfilmek előtt, utána követ-
keznek a mesefilmek, a zenés produkciók,
a háborús filmek és legvégül a társadalmi
drámák. Nagyon tanulságos az 1970—1975
között bemutatott és legnagyobb látogatottsá-
got elért filmek listája: 1. *Csárdáskirálynő*
(1 713 228 néző), 2. *Lila ákác* (1 375 147 néző),
3. *Csinom Palkó* (1 213 219 néző), 4. *Bob her-
ceg* (1 200 200 néző), 5. *Hét tonna dollár*
(1 059 512 néző). Az első művészi szempont-
ból értékes alkotás Kósa Ferenc *Itélete*
779 539 nézővel a nyolcadik helyen van. 1965
és 1975 között a két legsikeresebb magyar
film: a *Köszívű ember fia* (8 184 901 néző) és
az *Egri csillagok* (7 318 202 néző) — (mivel
kétszeres filmekről van szó a valós nézőszám
itt a statisztikai adatok fele).

A közönség ízlése tehát adott, konzervála-
sához jelentősen hozzájárul a magyar televí-
zió és még a MOKÉP is azokkal a konzum-
filmekkel, amelyeket jobb híján kénytelen a
világ négy sarkából importálni. Erről is sok
szó esett a pécsi vitákon. Amikor a mozifil-

met készítő rendezők a tévét szidják, némi
szövegkritikával kell élni, mivel a konkur-
renciát szidják, de abban mégis csak nekik
van igazuk, hogy a televízió — mintha tuda-
tosan tenné — a fóműsoridőben számúz min-
den jelentős esztétikai értéket képviselő mű-
vet, ezeket a második műsorra vagy a késő
esti előadásokra utalja. Az így maradó úrt
pedig újabb ürességgel tölti ki (a *Strauss
család* és rokonai). A tévészerkesztők az át-
lagnéző szintjét képviselik vagy ez az ő szint-
jük? De ki is valójában ez az átlagnéző?
Kik járnak ma Magyarországon moziba? Kik
azok az egyének akik sikerre visznek egy
magyar filmet vagy éppenséggel megbuktat-
ják — dacolva néha a nemzetközi fesztivá-
lok neves szakértőivel, kritikusok tömegével?

A magyar moziolatógató közönség *kéthar-
mada* (!) 30 éven aluli. A kalandfilm és víg-
játék iránti igény így magyarízható — és a
társadalmi drámák iránti érdeklődés hiánya
is. *Az a társadalmi réteg tehát amely cselek-
vő alkotója társadalmunknak a 30 és 55 év
közöttiek — többségében nem jár moziba.*
A közönség igényeitől és elvárásaitól, moti-
válságától magát függetlenül filmgyártás
tehát önmaga távolítja el a mozikból poten-
ciális közönségét, mivel a jelenleg mozibajár-
ók életkori sajátosságaikból fakadóan bizo-
nyos problémák iránt nem fogékonyak.

Szeckső Tamás a MRT Tömegkommuniká-
ciós Kutató Központjának igazgatója beszá-
molt többek között egy olyan felmérésről,
amely azt kutatta, hogy milyen kapcsolat áll
fenn tévénézők és mozinézők között. A vizs-
gálat szerint a tévéutalajdonosok 19 százaléka
nem jár moziba, de ez az arány majdnem ha-
sonló a tévékézülékkel nem rendelkezők kö-
rében is (14 százalék). Érdekes azonban a
fejlesztési tendencia: azok a tévénézők, akik
mindennapos kábítószerként fogyasztják a
tévét, egyáltalán nem járnak moziba, a mozi-
néző tévézők azok közül kerülnek ki, akik
válogatnak a műsorban. Egy másik érdekes
eredménye a felmérésnek az, hogy a kevéssé
művelt rétegek az utóbbi időben kevesebbet
járnak moziba. Szociológiai szaknyelven ezt
a moziközönség dúsulásának nevezik. Köz-
művelődési és művelődéspolitikai szempont-
ból azonban ez nem feltétlenül pozitív. Ez
az is jelenti, hogy egy társadalmi réteg meg-
fosztja önmagát attól, hogy műveltségben
emelkedjen. Persze fordítva is meg lehet kö-
zelíteni, azaz: azáltal, hogy filmrendezőink
nem mindig olyan nyelven beszélnek amely
még elérhető az ilyen néző számára, így ki-
üldözik azt saját filmjeink vetítéséről.

Az 1974-es adatok mindezek ellenére biz-
tatóak, növekvő érdeklődést mutatnak. A kö-
vetkező hónapok során a mozikba kerül a
pécsi szemle minden filmje: *A kenguru*, *Az
őreg*, a *Legenda a nyúlpaprikásról*, a *Jár-
vány*, *Kenyér és cigareta*, az *Azonosítás*,
a *Déryné, hol van?*, a *Várakozók*, és társaik
amelyeknek egy része már hetek óta műso-
ron van. Reméljük meghallgatásra találnak
Ranódy László rendező szavai: „*Ha az em-
ber éveken át kinlódik, gyötrődik, keres, éb-
ren álmodik és álmatlanul fantáziál — kell,
hogy e munkára nemcsak a műértéktől, ha-
nem azoktól is, akiknek készítette; a nézők-
től választ kapjon*”.

Oláh Tibor

MADÁR JÁNOS VERSEI:

ANYÁM

A szavak világát
ajkadról
ismerem.

Te adtál nevet
a kőnek,
a fának,
az égnek is.

Tiéd a Föld,
tiéd a Hold,
a tenger is.

VÁCI MIHÁLY

A világnak vége.
Szemedben
kialudt a máglya.
Kering
a kialudt tűz körül
az éjszaka magánya.

Nem ismer
rád a dal.
Elkerül az ének.
Megginkott ajkadhoz
a csend kövel érnek.

SZILÁGYI IMRE EX LIBRIS EI

Kispajtás

UTAZÁS A FÖLD ALATT

80 ÉVES A MILLENNIUMI
FÖLDALATTI VILLAMOSVASÚT

1896. május 8-án Budapesten I. Ferenc József császár és kísérete a földalatti villamosvasút 20-as számú kocsiján elsők között utazott Európában a föld alatt. A császári kocsit nagy értékűként őrizték esztendőnkön át a Közlekedési Múzeumban. Ferenc József az utazás után engedélyezte, hogy az ő nevét vegye fel a földalatti villamosvasút, melynek építését hosszadalmas huzavona előzte meg.

1870-ben a Fővárosi Közmunkák Tanácsa felvette, hogy Budapesten a Belvárost és a Városligetet összekötő sugárutat ki kellene építeni „séta- és kocsikázó útnak”. Az építkezés 1872-től 1876-ig tartott. A Sugár út (később Andrássy út, ma Népköztársaság útja) Pest egyik legszebb utcája lett. Évekig foglalkoztatta az embereket, hogyan lehetne a Belvárost és a Városligetet összefogó közúti vasutat megteremteni anélkül, hogy ez a díszes sátaút tulajdonképpen jellegét elveszítse.

Ebben az esztendőben ünnepli létrejöttének 80. évfordulóját az európai kontinens első földalatti villamosvasútja, megépítése Balázs Mór, a Budapesti Városi Villamos Vasút társaság vezérigazgatójának ötlete volt. Az ötletet a szükség szülte, hogy a Fővárosi Közmunkák Tanácsa és a kereskedelemügyi miniszter mereven elzárkózott attól, hogy Pest legszebb utcáját villamosvonal építéssel elcsúfítsák.

Balázs Mór ötletét a Közmunkatanács és a miniszter is elfogadta, de csak úgy járultak hozzá a munka megkezdéséhez, hogy a földalatti villamosvasutat 1896-ra, Magyarország ezeréves fennállásának évfordulójára meg kell építeni. 1894 augusztus 13-án megkezdtek a vasút építését, melynek munkálataiban naponta ezer-ezerkétszáz ember vett részt, és vasárnap sem szünetelt a munka. A földalatti időre elkészült, és a millenniumi ünnepségek egyik technikai érdekessége, szenzációja volt.

Balázs Mór a földalatti létesítéséért nemesi címet kapott. Címerét egy alagút sínekkel, valamint szárnyaskerék díszíti.

A földalatti rövid idő alatt igen kedvelt közlekedési eszköze lett a pestieknek, és a világ sok tájáról csodájára jártak. Kirchner berlini polgármester is megtekintette a földalattit, elismeréssel nyilatkozott róla és kijelentette, hogy szívesen látna hasonlót Berlinben is.

A földalatti villamosnak 12 megállója volt, később még egy megállóval bővült. Hűsz kocsik közlekedtek a Sugár út vonalán egy-egy vezetővel és egy-egy kalauzzal, akik az utasok biztonsága érdekében minden megállónál nyitották és zárták a kocsit ajtajának kallanyóját. Hűsz fillérbe került a menetjegy, de bérletet is lehetett váltani. Az első világháború okozta munkaerőhiány miatt elsőként a földalattinál alkalmazták kalauznokeket.

1945-ben a császári kocsit is kihozták a Közlekedési Múzeumból és beállították a forgalomba, de 1963-ban kigyulladt és megsemmisült.

1960-ban a Ganz-MÁVAG hűsz pótkocsit készített a földalatti villamosvasút számára. 1973-ban kicserélték a régi elavult, kis befogadóképességű, kis ajtós kocsikat. Jelenleg három kocsiból álló szerelvények szállítják az utasokat. A földalattival utazók száma évről évre nőtt. Míg az első esztendőben 1896-ban 3148-an utaztak a földalattin, addig ma óránként átlagosan 660 utast szállítanak a BKV földalatti villamosának kocsijai.

Európa első, most 80 esztendő földalatti villamos vasútjának szép emléket állított a BKV és a Közlekedési Múzeum az elmúlt esztendőben a felszabadulás 30. évében. A Földalatti Vasúti Múzeum állandó kiállítását nyitották meg 1975. október 28-án, a Deák téri megállóban stílszerűen a föld alatt. A belépő, a földalattin való utazáshoz

hasonlóan egy villamosjegy. A kiállítás bemutatja a megálló hajdani borító tábláit, melyeket Seeger Béla kőfaragó készített és amelyeket a háború idején a Közlekedési Múzeum pincéjébe menekítettek. A megálló tábláin kívül különböző emléktáblák is láthatók, melyeken Ferenc József utazásának történetét, valamint a tervezők, kivitelezők nevét olvashatjuk. A bemutatott három földalatti villamos kocsi a fejlődés jól látható. Az 1896-os 19-es számú kocsit faborítású, belső falán korabeli plakátok. A lemezborítású villamos már tágasabb, modernebb. A múzeumban helyet kaptak a jelzőberendezések is, melyeket 1973-ban cseréltek ki a jobb oldali közlekedésnek megfelelően, ugyanis a földalatti 1896-ban a régi baloldali közlekedésnek megfelelően épült.

Vitrinokban elhelyezett tárgyak, fotók, térképek, grafikonok, korabeli emlékek bemutatják a földalatti villamosvasút építésének, fejlődésének legfontosabb mozzanatait, állomásait.

F. V.

A szegény ember harmadik fia és a szép királylány

Volt egyszer egy szegény ember, annak három fia. A legkisebbik derék fiú volt, de nem volt egyebe, csak a favágó fejsze. Elhatározta, hogy elmegy világot látni.

Elindulván magával vitte fejszét is.

Ahogy ment, az út szélén vergődő, törött szárnyú madarat látott. Bekötötte a szárnyát, gyógyította, mire a madár hozzászegődött. Kettes mentek tovább, míg a fák tövében vonító, kiéhezett kutyát találtak.

Enni adtak neki, mikor odalopakodott a mezei egér és felcsapott társnak. Így négyesben érkeztek el egy rengeteg erdőbe, ahol a feneketlen tó partján egy kis házikó állt.

A fiú illendően beköszönt. Nagyszakállú öregember ült a széken, szívesen fogadta és megkérdezte:

— Mi járatban vagy itt gyermekem?

A legény elmesélte neki sorsát.

Az öreg megszánta és megszerette. Elmondta, hogy ebben és ebben a városban a király palotáján fekete zászló leng, mert a hétfejű sárkány elrabolta a királylányt. Búcsúzóul olyan varázspálcával ajándékozta meg, ami levágja a sárkány fejét.

A fiú elindult társaival a szörnyeteg felkeresésére. Amikor megtalálta, suhintott egyet a varázspálcájával, és a sárkány fejei sorra lehulltak.

Mind a négyen lepihentek egy óriásfa tövében, s el is aludtak. Ekkor hatalmas fekete holló repült oda és felkapta a varázspálcát. A nagy károgásra a fiú nyomban felébredt és megijedt a kísérteties holló láttán. A vadul károgó holló pedig fenyegetve kiabált rá:

— En a hétfejű sárkány testvére vagyok, bosszút állok bányám halálán, s elpusztítlak mindőtöket!

De többet nem is szólhatott. A kutya egyetlen ugrással elérte és szárnyát-lábát törte. A fiú pedig fejszét ragadta fel, hogy fejét vegye. Erre már keserves károgással könyörgőre fogta a dolgot a rusnya madár, hogy hagyja meg az életét.

A fiú megkegyelmezett neki.

A holló viszonzásul elmondta, hogy hol van a szép királylány, és el is vezette őket a rengeteg erdőbe. Egy fához kötözve, alétan találtak rá a gyönyörűséges királylányra. Az egér egy szempillantás alatt elragta kőtelékeit.

Egymásba szerettek menten, nagy lakodalmat csaptak, és ma is élnek, ha meg nem haltak.

Beküldte: Tóth Ida és Varga Dezső — Csökmő

JÁTSZÓTÉR

Labda röppen, hinta száll,
Látod pajtás kész a vár.
A mérleghinta sincs egyedül,
Két gyerek már rajta ül.

A másik pályán megy a meccs
Jancsi rúgja Pistinek,
Nincs ennél vidámabb tér,
Mint a játszótér.

Beküldte: György Mária, Berettyóújfalú

BENCZE JÓZSEF

VÍZTORONY-MÁKGUBÓ

Víztorony — mákgubó
sohasem sárguló,
földi hold-bámuló.
Jégvirág koronás
nézi a berki sás.
Nézik házcserépek,

eltévedt verebek,
kutyák megcsaholják,
minek is gondolják?
Áll, mint fénylő kotta,
zenél csillagokra.
Irigyli sok kémény
magasra nőtt fényét.

SZÉP JÁTÉKOK

Logikai játék

ARANY
+ ALMÁT
TALÁL

Beküldte: Mór Rózsa
Hajdúszoboszló

Megfejtés:
5151E
314151+
10102

Élet és iskola

NYELVÉSZET ÉS NYELVOKTATÁS

A nyelvészet és a nyelv oktatásának kapcsolata régi keletű, még ha a szövegség hol nyílt, hol burkoltabb formában is jelenik meg. A nyelvészet a mindenkori nyelvoktatás elméleti hátterül szolgál. Mai fogalmakkal szólva, azt mondhatnók, hogy a nyelvoktatást alkalmazott nyelvésznek tekintették, és tekinthetjük ma is. Az már más kérdés, hogy az alkalmazott nyelvészetben belül nemcsak a nyelv tanítása foglal helyet, hanem számos egyéb diszciplína is (gépi fordítás stb.).

A mai ötveneseket még az úgynevezett grammatizáló módszer szertantitották idegen nyelvre. Ennek elméleti hátterét az összehasonlító nyelvtudomány szolgáltatta, és leginkább a latin nyelv tanításában érvényesült. Ezek az órákon a nyelvi rendszer elsajátíttatására törekedtek, ami egy holt nyelv esetében természetes is volt. Világos, hogy több haszonnal járt a latin klasszikusok olvasása, fordítása, mint a kétes értékű beszédkézség erőltetése. A számonkérésnél a nyelvoktatás elemző gyakorlati típusaira szorítottak, (kiegészítés, helyettesítés, fordítás). Az elemző jelleg abban is megnyilvánult, hogy a tananyagban sokkal több szó esett az alaktani kérdésekről (igei, főnévi ragozási típusok). A mondatnani ismeretanyag jórészt hiányzott (szórend, hangsúlyozás szabályai). Az effajta nyelvoktatás legsúlyosabb hibája az volt, hogy nem adott, nem is adhatott aktív, kreatív nyelvismeretet. E hiba még azzal is tetéződött, hogy a latin nyelvtani kategóriákat szintje változtatás nélkül más nyelvre vonatkozóan is érvényesnek tekintették. Így kezdetben az élő nyelvek oktatásában is elterjedt a grammatizáló módszer, de nyilvánvalóan elégtelen volta egyre szembetűnőbb lett. Ezért is váltotta fel a direkt módszert.

Az új módszer már tipikusan beszédközpontú, az első nyelv elsajátítását veszi mintának: A nyelvrendszer csak a beszéden keresztül, a nyelvrendszer egyes részeinek tanítása, gyakoroltatása nélkül igyekszik elsajátíttatni. A sikeres tudást látszott bizonyítani az, hogy megtanították utazás és minimális analógia segítségével a legszükségesebb fordulatokat, kifejezéseket. Azonban önálló szabad nyelvhasználatot e módszer sem eredményezett és nem is eredményezhetett, mert a tanulók az idegen nyelv elsajátítandó szabályrendszerének csak egy részével találkozhattak a szövegben, és arról sem kaptak — éppen a grammatizálást kerüldendő — részletes és kimerítő felvilágosítást. A direkt módszer az „inger—reakció” elvén felépülő drillszerű gyakorlatokat állította a nyelv-elsajátítás központjába. Különös gondot fordított a nyelvoktatásnak ez a fajtája a mondatmintákra, az alapstruktúrák begyakoroltatására, de nem tanította meg ezek szabad átalakítását, variálását. Vegyük egy példát: *A ló fut, A kutya ugat és A lány jár* mondatok orosz, angol stb. nyelven való megnevezését hatásosan begyakoroltatta, amikor főnév+ige alapstruktúrára redukálta (a névelő használata a konkrét nyelvtől függ), és e minta szerint kellett számtalan mondatot „gyártani”. Csakhogy éppen elméleti hátteréből következően nem tudott magyarázatot adni arra, hogy az alapstruktúrából hogyan következnek az alábbi átalakítások: *A ló fut — a ló futása, A kutya ugat — a kutya ugatása, A lány jár — a lány járása*. Ezért mondhatjuk azt, hogy a direkt (közvetlen) módszer aktív, de nem kreatív nyelvtudást eredményez.

Az említett (*A ló fut — a ló futása*) és ehhez hasonló nyelvi átalakításokat a transzformációs generatív nyelvtan írja le. Ezzel — úgy tűnik — elhárult az utolsó akadály is. A nyelvoktatás, ha az említett nyelv-elméletre épít, nemcsak aktív, hanem kreatív nyelvtudást is fog adni. Csakhogy a generatív nyelvelírás hatása még közvetett, bonyolult szabályrendszere nem tanítható úgy, ahogy azt a nyelvészek leírták. Maga a kreatív jelleg — a generatív nyelvszemlélet alapjaira — viszont kedvezően hatott a nyelvtanítók felfogására, már tudniillik azokéra, akik egyáltalában ismerik ezt az egy-két évtizede született nyelvelméletet. A beszédközpontúság itt is elemi követelmény, de a bővült és gazdagodott mondatnani ismeretanyag tudatosabb, önállóbb nyelvhasználatot követel meg. Az e keretek között tanított mondatnani nem érhető el csak drillek segítségével, a nyelvrendszer bonyolultabb kérdéseinek tudatosabb ismeretét követeli. Egy ilyen szellemben írott tankönyv szerzője sem elégedhet meg csak a tanítandó nyelv ismeretével, annál jóval többről van szó. Vegyük sorra, milyen követelményeket állít napjaink nyelvoktatása a nyelvtanárral szemben?

Ismerni és alkalmazni kell a nyelvoktatásban a pszicholingvisztika tételeit. E tudományág fogja biztosítani, hogy az aktív nyelvhasználat mellett kreatív nyelvismeretet is szerezzon a hallgató. Hány új szót képes elsajátítani egy tanítási óra alatt, hány új nyelvtani szabály tudatosítható, a tanítandó nyelv mely szabályát kell tudatosítani, melyet nem (az utóbbi esetben a tanuló önálló szabályelvonó készségére kell és lehet építeni) a tanuló számára? Ezekre és számtalan más kérdésre ad választ a pszicholingvisztika.

Milyen nyelvismeret szükséges egy turista, egy tolmács, egy orvos vagy egy mérnök számára, hogy az adott országban „létezni” tudjon? Nyilván más szakmai szókincse van a műszaki szakembernek, mint egy agrármérnöknek. De mindkettő használja az adott idegen nyelv leggyakoribb szavait és nyelvtani szerkezeit. Hogyan határozhatók meg a leggyakoribb szavak és nyelvtani szerkezetek? Többek között a *matematikai nyelvészet* foglalkozik ilyen és hasonló kérdésekkel.

Gyakran megtörténik velünk külföldön, hogy nem vagyunk biztosak abban, hogy egy adott nyelvi kifejezést használhatunk-e mindenki előtt, vagy bizalmasabb baráti körben „illik” mondani. Kételem támadhat afelől is, hogy ezt vagy az a szót hogyan kell kiejteni, mert — szól a magyarázat — az egyik francia (aki lehet hogy mérnök volt) így ejtette, de egy másik (aki esetleg munkás volt) amúgy ejtette. Elképzelték, hogy egy magyar mérnök franciaországi vagy szovjetuniói látogatása során délelőtti találkozózt ívetavolt a francia, illetve szovjet kollégájának, de meglepődéssel tapasztalta, hogy a magyar „délelőtti” szónak nincs pontos megfelelője egyik nyelvben sem. Nos, ilyen kérdésekben a *szociolingvisztika* az illetékes.

Az angolul tanuló magyar megkönnyebbüléssel tapasztalja, hogy az angolban is használatos a névelő, nehézségei csak akkor támadnak, amikor kiderül, hogy az angol névelő használata bizonyos esetekben egyáltalában nem hasonlít a magyar használatához. Sok fejtörést okoz az oroszul tanuló magyaroknak, hogy egy múltban lejátszódo esemény kifejezésére (*Pista könyvet olvasott*) vajon a befejezett vagy a folyamatos ige múlt idejét használják-e. Mindkét példában közös az, hogy a két nyelv (magyar—angol, illetve magyar—orosz) azonos nyelvtani részekben (névelő, illetve ige) azonososságok, de különbségek is mutatkoznak. Ezeket a hasonlóságokat és különbségeket pontosan le lehet írni, tanácsos ezeket — éppen a nyelvtanulás megkönnyítése végett — rendszeresen. Ezzel a rendszeresséssel az *összevető (kontrasztív) nyelvviszsgálat* foglalkozik. A nyelvnek összehasonlításával és az összehasonlítás eredményeinek leírásával foglalkozik a *tipológia* is.

Említsük meg a műszaki tudományok segítségét és szerepét is a nyelvoktatásban. A különböző nyelvoktatási eszközök (nyelvi labor, audiovizuális eszközök) alapvetően beletartoznak a nyelvtanári fegyvertárba, de dörösges lenne a megváltást csak ezektől remélni. Mint láttuk, az „elméleti” nyelvészet kellően nagy segítséget nyújt a nyelvtanároknak. Nyelvoktatásunk sikere most már sokkal inkább azon múlik, hogy a nyelvtanár — sajnos egy részénél még kísértő — „felmentő” kijelentésével is leszámoljunk: mi nem nyelvészek, csak nyelvtanárok vagyunk. Az elmélet és a gyakorlat összhangjának itt is érvényesülnie kell.

Dr. Lengyel Zsolt

